

25—26 april

Debatter m. m.

Torsdagen den 25 april		Sid.
Svar på enkla frågor:		
av herr Hilding (fp) om militär helikopterinsats vid trafikolycka		5
av herr Pettersson, Harald, (cp) ang. tidpunkten för inkallande av värnpliktiga		6
av herr Schött (h) ang. skydd för utövare av friluftsliv mot vådaskott vid militära övningar m. m.		7
av herr Nilsson, Ferdinand, (cp) ang. skillnaden mellan ATP-avgift och allmän arbetsgivaravgift		10
av herr Fälldin (cp) ang. företagsskatteutredningens arbete ..		11
Svar på interpellationer:		
av herr Andersson, Torsten, (cp) ang. lokaliseringsutredningens förslag beträffande den statliga verksamheten		12
av herr Fälldin (cp) om kreditstöd till verksamhet för tillvaratagande av stormskadat virke		16
Meddelande ang. enkel fråga av herr Nilsson, Nils, (cp) ang. skattekraftsområde för den kommun som kan komma att bildas genom en eventuell sammanslagning av de i Mora kommunblock ingående kommunerna		18
Fredagen den 26 april		
Särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.		19
Den frivilliga arbetslöshetsförsäkringens dagpenningbelopp m. m.		53
Om en allmän arbetslöshetsförsäkring		54
Om sänkt pensionsålder		56
Om propagandakampanj för avsättning av svenska produkter på den svenska marknaden		64

	Sid.
Om förbättrade arbetsförhållanden för polisnämnderna	68
Interpellationer:	
av herr Kristiansson, Axel, (cp) ang. viss informations- och upplysningsverksamhet av jordbruksnämndens konsument- delegation	73
av herr Larsson, Nils Theodor, (cp) ang. värdeminskningssav- drag å skog på tillköpt fastighet	74
av herr Pettersson, Harald, (cp) om ökad hälsouppllysning	74
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Ahlmark (fp) ang. förut framställd interpellation be- träffande Sveriges samarbete med Portugal inom EFTA, m. m.	76
av herr Strandberg (h) ang. årsavgiften å statens flygplatser för allmänflyget	76

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 26 april

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 17, ang. ändrad lydelse av 9 § kommunallagen	19
Statsutskottets utlåtande nr 64, ang. anslag till bidrag till erkända arbetslöshetskassor samt ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa m. m.	19
Andra lagutskottets utlåtande nr 27, ang. särskilt stöd åt äldre ar- betslösa m. m. samt ang. ändring i förordningen om erkända arbetslöshetskassor, m. m.	53
— nr 26, om en allmän arbetslöshetsförsäkring m. m.	54
— nr 28, om pension till äldre friställd arbetskraft m. m.	56
— nr 29, om sänkt pensionsålder	56
Statsutskottets utlåtande nr 65, ang. allmän beredskapsstat i vad avser vissa allmänna frågor	63
— nr 66, ang. allmän beredskapsstat: justitiedepartementet	63
— nr 67, ang. allmän beredskapsstat: utrikesdepartementet	63
— nr 68, ang. allmän beredskapsstat: försvarsdepartementet	63
— nr 69, ang. allmän beredskapsstat: socialdepartementet	63
— nr 70, ang. allmän beredskapsstat: kommunikationsdeparte- mentet	63
— nr 71, ang. allmän beredskapsstat: finansdepartementet	63
— nr 72, ang. allmän beredskapsstat: utbildningsdepartementet ..	63
— nr 73, ang. allmän beredskapsstat: handelsdepartementet	63
— nr 74, ang. allmän beredskapsstat: inrikesdepartementet	63
— nr 75, ang. ytterligare utgifter på tilläggstat II: försvarsdepar- tementet	63

	Sid
Statsutskottets utlåtande nr 76, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	63
— nr 77, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: finansdepartementet	63
— nr 78, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: utbildningsdepartementet	63
— nr 79, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: inrikesdepartementet	63
— nr 80, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: staten för statens allmänna fastighetsfond	63
— nr 81, ang. anslag till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.	63
— nr 82, om propagandakampanj för avsättning av svenska produkter på den svenska marknaden	64
Bevillningsutskottets betänkande nr 36, ang. ändrad lydelse av 19 § kommunalskattelagen, m. m.	68
Jordbruksutskottets utlåtande nr 21, ang. ändrad lydelse av 19 § kommunalskattelagen, m. m.	68
Andra lagutskottets utlåtande nr 30, ang. ändring av den s. k. 21-årsregeln i studiehjälpsreglementet	68
— nr 31, om ersättningen från den allmänna försäkringen för resekostnader i samband med sjukvård	68
— nr 32, om kostnadsfritt tillhandahållande av vissa läkemedel ..	68
Jordbruksutskottets utlåtande nr 20, om ersättning till skogsägare på grund av storm- och snöskador	68
— nr 22, ang. statsbidrag till byamännen i Vitsaniemi by för bestridande av rättegångskostnad	68
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 29, ang. polismännernas arbetsförhållanden samt ang. tillståndsgivningen beträffande demonstrationer	68

Torsdagen den 25 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 17 in-
nevarande månad.

Upplästes följande till kammaren in-
komna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed om
ledighet från riksdagsarbetet från och
med den 29 april 1968 tills vidare för
deltagande i FN:s generalförsamlings
fortsatta tjuogoandra ordinarie möte.

Stockholm den 24 april 1968

Alva Myrdal

På gjord proposition bifölls ansök-
ningen för den tid, varunder fru Myr-
dal på grund av berörda uppdrag vore
förhindrad att delta i riksdagsarbetet.

Anmälades och godkändes andra lag-
utskottets förslag till riksdagens skri-
velse, nr 168, till Konungen i anledning
av Kungl. Maj:ts proposition med för-
slag till smittskyddslag, m. m., jämte
i ämnet väckta motioner.

**Om militär helikopterinsats vid
trafikolycka**

Herr statsrådet och chefen för för-
varsdepartementet ANDERSSON erhö-
ll ordet för att besvara herr *Hildings* (fp)
fråga om militär helikopterinsats vid
trafikolycka, vilken fråga intagits i
kammarens protokoll för den 29 mars,
och anförde:

Herr talman! Herr Hilding har frå-
gat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att utvidga möjligheterna

till militär helikopterinsats vid trafik-
olyckor.

Gällande föreskrifter och nuvarande
helikopterberedskap ger möjlighet till
helikopterinsats vid trafikolyckor när
det gäller särskilt brådskande fall. De
militära myndigheternas inställning till
att lämna sådan hjälp är mycket posi-
tiv.

Den militära helikopterorganisatio-
nen är av naturliga skäl dimensionerad
efter de militära uppgifterna — både
i fråga om materiel och personal. Att
bygga ut och inrikta denna organisa-
tion med tanke särskilt på insatser vid
trafikolyckor vore enligt min mening
inte ändamålsenligt.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! I detta svar, som jag
tackar statsrådet för, har jag ingenting
att invända mot påståendet att de mili-
tära myndigheternas inställning är posi-
tiv. Det förefaller mig också som gäl-
lande föreskrifter skulle ge ganska go-
da möjligheter till dessa helikopterin-
satser, under förutsättning att särskilda
skäl föreligger.

Däremot skulle jag vilja sätta i fråga
om helikopterberedskapen under alla
tider på året är tillfredsställande. Det
har sagts att personalsvårigheter kan
göra det svårt att hålla en tillfredsstäl-
lande jourtjänst. Om man med god be-
redskap menar en jourtjänst dygnet
runt året runt skulle det alltså inte vara
möjligt att upprätthålla en sådan, i
varje fall inte för samtliga helikoptrar.

Det har å andra sidan sagts, och det
vore bra om statsrådet omgående kun-
de dementera uppgiften, att det av eko-
nomiska skäl skulle vara svårt att ge
transporthjälp, t. ex. vid trafikolyckor.
Kort och rubrikmässigt har man sagt,

Ang. tidpunkten för inkallande av värnpliktiga

att det inte finns pengar till bensin. Om det är så, så är det inte tillfredsställande. Jag hoppas att statsrådet kan säga att detta påstående är felaktigt.

Slutligen säger statsrådet att helikopterorganisationen är dimensionerad efter de militära uppgifterna, både i fråga om materiel och personal, och att det inte skulle vara ändamålsenligt att bygga ut och inrikta organisationen för att fullgöra insatser av annat slag.

Jag vill sätta ett frågetecken för den ståndpunkten. Helikoptertransporter är i regel det avgjort snabbaste och bästa sättet att hjälpa en olycksdrabbad till ett lasarett. Detta gäller naturligtvis inte bara trafikolyckor, utan det gäller olyckor även i andra sammanhang. Traditionella ambulanstransporter är ju, särskilt under vissa omständigheter, avgjort sämre. Om man t. ex. tar någon av de större helgerna, då trafiken är störst och då de flesta olyckorna också inträffar, kan en ambulanstransport vara mycket svår att genomföra. Dessutom är transporten i sig själv ett allvarligt riskmoment, eftersom ambulanspersonalen skall köra fort. Därför tycker jag att det kan vara önskvärt med en utvidgad helikoptertjänst i sådana fall.

Att ordna denna tjänst civilt ställer sig mycket kostsamt. Ser man på problemet samhällsekonomiskt, förefaller det mig som om det skulle vara mest fördelaktigt om man kunde utnyttja de militära helikoptrarna mera än som nu sker. Det skulle innebära att man vidgar utrymmet för deras insatser. Nu ingriper helikoptrarna främst vid exceptionella olyckstillfällen, då det inte finns några som helst andra möjligheter till transport. Jag tror att det skulle vara värdefullt om generösare regler kunde tillämpas, så att helikoptrarna inte ingriper bara då särskilda skäl föreligger. Det borde alltså räcka om det finns skäl att föredraga helikoptertransport framför annan transport.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Jag delar herr Hildings uppfattning att helikoptern är bästa tänkbara transportmedel i sådana situationer som vi här talar om. Men tyvärr har vi inom försvaret inte helikoptrar överallt utan bara på ett fåtal platser. Vi har inte heller dygnetomberedskap. I den mån som helikoptrar står färdiga eller snabbt kan tas fram, finns det emellertid inga hinder att använda dem vid trafikolyckor. Det är dock inte i första hand vid sådana olyckor de används, utan vid sjöolyckor. Att det skulle råda brist på bensin pengar vid något tillfälle tror jag inte.

Skall man utnyttja militära helikoptrar allmänt i landet för en sådan tjänst, som herr Hilding talar om, krävs mycket större personal och möjligheter till dygnetomberedskap osv. Detta har vi väl inte, föreställer jag mig, möjligheter till inom försvarets budgetram. Jag vill dock erinra om att kommunikationsministern har tillsatt en utredning, vars arbete omfattar även detta problem, nämligen räddningstjänstutredningen. Vi får väl vänta och se vad den kommer fram till.

Jag skulle tro att det i framtiden kommer att bli så, att det i anslutning till våra sjukhus kommer att ordnas med helikopterpassning för bl. a. trafikolyckor.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. tidpunkten för inkallande av värnpliktiga

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Harald Petterssons* (cp) fråga angående tidpunkten för inkallande av värnpliktiga, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 3 april, och yttrade:

Herr talman! Herr Pettersson har frågat mig om jag är beredd att vidta

Ang. skydd för utövare av friluftsliv mot vådaskott vid militära övningar m. m. åtgärder i syfte att eliminera de olägenheter — såväl för berörda individer som för näringslivet — som följer av den osäkerhet som råder beträffande tidpunkten för inkallande av värnpliktiga.

Inkallelseorder skall enligt gällande bestämmelser utfärdas senast en månad före avsedd inryckningsdag. Bl. a. för att eliminera de olägenheter som herr Pettersson avser, utfärdas sådan order i regel sex månader i förväg. Ersättare för dem som av olika skäl erhåller anstånd kan dock komma att få kortare förvarningstid än sex månader.

Nyinskrivna värnpliktiga erhåller före den 1 maj året efter inskrivningen antingen inkallelseorder till tjänstgöring samma år eller också orientering om beräknad inryckningstid. Tjänstgöring året efter inskrivningsåret ifrågakommer främst för officers- och underofficersuttagna värnpliktiga, som avslutar gymnasiestudier det år inryckning avses äga rum. Orientering om beräknad inryckningstid innebär i regel att tjänstgöringen skall ta sin början först påföljande år.

De värnpliktiga får alltså som regel i mycket god tid meddelande om tidpunkten för inkallelse. Genom det nya systemet för inskrivning och redovisning av värnpliktiga som har föreslagits riksdagen med proposition nr 34 i år kommer planering och överblick att förbättras. Förslaget kommer att ge ökade möjligheter att tillgodose det angelägna syftet som herr Pettersson avser med sin fråga.

Herr talmannen anförde nu, att — då herr Pettersson, Harald, anmält hinder för att mottaga svaret på denna fråga — herr *Andersson, Torsten*, i hans ställe begärt ordet, och tillsporde kammaren, huruvida den ville besluta att för tillfället upphäva den i § 20 mom. 4 tredje stycket i ordningsstadgan för kammaren stadgade inskränkningen i yttranderätten.

Härtill svarades ja.

Herr talmannen gav därpå ordet till herr *ANDERSSON, TORSTEN*, (cp), som yttrade:

Herr talman! Eftersom herr Harald Pettersson inte är närvarande skall jag be att på hans och mina egna vägar få framföra ett tack till försvarsministern för svaret på frågan.

Jag är ledsen över att jag inte blev underrättad förrän alldeles precis nu, och jag har därför inte hunnit sätta mig in i frågans karaktär. Jag kan alltså inte ge mig in i någon dispyt med försvarsministern.

Jag utgår sålunda ifrån att vad försvarsministern har sagt är riktigt, och jag får avvakta herr Harald Petterssons ankomst för att få höra hans mening så småningom.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. skydd för utövare av friluftsliv mot vådaskott vid militära övningar m. m.

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet *ANDERSSON* erhöll ordet för att besvara herr *Schöotts* (h) fråga angående skydd för utövare av friluftsliv mot vådaskott vid militära övningar m. m., vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 3 april, och anförde:

Herr talman! Herr *Schött* har frågat mig om jag anser att gällande bestämmelser i »Säkerhetsinstruktion för armén» och »Tävlingsbok för frivilliga skytteväsendet» är till fyllest för att garantera största möjliga säkerhet åt utövarna av friluftsliv, främst långfärds-åkning på skridskor.

Arméns säkerhetsbestämmelser tillämpas direkt av flygvapnet och utgör även en grund för motsvarande bestämmelser vid marinen samt civila myndigheter och organisationer. En kontinuerlig granskning, översyn och prövning av bestämmelserna äger rum

Ang. skydd för utövare av friluftsliv mot vådaskott vid militära övningar m. m.

icke minst med hänsyn till den alltmer ökande friluftsverksamheten.

Bestämmelserna tar hänsyn till möjligheten att utövarna av friluftsliv kan råka förbise varningsmeddelanden och avspärrningar.

Det är min uppfattning att säkerhetsbestämmelserna så långt detta är praktiskt möjligt täcker de risker som kan uppstå för utövare av olika slags friluftsliv.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Först ber jag att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga. Därefter är jag angelägen, för undvikande av varje missförstånd, att framhålla att jag är en mycket varm försvarsvän och en vän av det frivilliga skytteväsendet, som jag anser vara en mycket värdefull tillgång i vårt samhälle. Det är en sann folkrörelse med förankring i alla läger och har också förmågan att intressera inte minst vår ungdom.

Men det är just för att jag har denna positiva inställning som jag har ställt min fråga. Jag anser nämligen att det är angeläget, både ur försvarets och skytteväsendets synpunkt, att man kan garantera allmänheten all tänkbar säkerhet vid övningarna, för att därigenom vinna förståelse för verksamheten.

Bakgrunden till min fråga är ett par mycket allvarliga olyckstillbud nu i vinter i min hemstad. Dessa tillbud har föranlett dem som var närmast berörda att göra vissa funderingar, varav de vidarebefordrat en del till mig. Jag skall här bara ta upp ett par frågor.

En av de skridskoåkare, som löpte risken att träffas av en gevärssalva vid en fältskjutning utanför Stensölandet, har ägnat säkerhetsfrågan stort intresse. Han har allvarligt ifrågasatt, om inte säkerhetsföreskrifterna i tävlingshandboken för skytteväsendet borde vara fylligare och bl. a. innehålla ett direkt påpekande om att skjutningen skall upphöra om obehöriga kommit in

på det avlysta området. Att så skall ske kan synas helt naturligt, men det var det tydligen icke i det här fallet, ty här fortsatte skjutningen.

Vidare saknas i tävlingshandboken uttryckligt påpekande om att enbart annonsering inte fritar tävlingsledningen från att vidtaga alla erforderliga åtgärder för att förhindra utomstående att komma in på det avlysta området — något som förvånar.

Varken i arméinstruktionen eller tävlingshandboken finns vidare ordet skridskoåkare nämnt, enligt vad min sagesman uppgivit. Långfärdsåkning på skridsko omfattas dock av många entusiaster, av vilka f. ö. en del tar sig fram på isar där den icke initierade bedömer det som omöjligt att färdas. Skjutledningen hade i det här aktuella fallet tydligen förbisett detta.

Ytterligare framhålles att i arméinstruktionen finns stadgat att anmälningsplikt föreligger om olyckstillbud uppstått, som i ogynnsamt fall kunnat medföra personsador eller materiel-sador, men att någon motsvarande bestämmelse om anmälningsplikt för civila fältskjutningar, förslagsvis till Skytteförbundets överstyrelse, ej finns nämnd i tävlingshandboken.

För att kunna vidta säkerhetsbefrämjande åtgärder måste det för landets centrala skytteledning väl eljest vara ytterst angeläget att äga kännedom om frekvensen av olyckstillbud av olika slag. En rapportskyldighet som åläggs tävlingsledningen borde även bidra till en aktivering av säkerhetstänkandet.

Slutligen skall jag bara göra ytterligare ett påpekande. Arrangör av fältskjutningar behöver icke anmäla planerad fältskjutning till någon central länsmyndighet. Allmänheten har således tyvärr ej någon instans hos vilken den närmare kan förhöra sig om var och under vilka förhållanden fältskjutning arrangeras en viss dag.

Herr talman! Detta är en del funderingar i anledning av de mycket all-

Ang. skydd för utövare av friluftsliv mot vådaskott vid militära övningar m. m.

varliga olyckstillbud som under vintern inträffat hemma i Kalmar. Funderingarna är sådana att de föranleder mig att ifrågasätta, om inte gällande bestämmelser är i behov av att ses över. Statsrådet har i sitt svar sagt att han tycker att allt är gott och väl. Jag kan med de upplysningar jag har fått av min sagesman inte ta det lika lugnt. Jag vore tacksam om statsrådet ville ägna denna fråga ytterligare intresse. Det är åtskilliga som anser att det behövs.

Slutligen ber jag att än en gång få tacka för svaret.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Det föreligger här mycket omfattande bestämmelser om hur man vid skjutning skall spärra av området i fråga, hur man skall meddela allmänheten att skjutningar pågår och hur man under skjutningar skall övervaka områdena.

Dessa bestämmelser är mycket detaljerade. De återfinns i arméns säkerhetsinstruktion. Skytteboken, som väl Skytteförbundets överstyrelse ger ut, hänvisar till dessa bestämmelser. Jag har den tyvärr inte här och vet inte om i den har intagits alla de bestämmelser som finns i arméns säkerhetsinstruktion. Om så icke är fallet bör de självfallet införas där.

Eftersom det emellertid har hänvisats till arméns säkerhetsinstruktion måste jag säga, att även med de uppgifter, som herr Schött lämnade här och som vi inte kände till förut, så täcker de bestämmelser som finns alla de situationer som antydde. Självfallet måste skjutning ögonblickligen upphöra om någon person plötsligt dyker upp inom området i fråga. Det står ju i bestämmelserna och är för övrigt helt självklart. Man har alltså förutsett att allmänheten kanske inte har uppmärksammat, att det har meddelats i radio

eller press att skjutningar skall äga rum, eller inte sett de skyltar som varit uppsatta vid vägar eller ute i terrängen eller inte mött någon av de många personer som ibland går omkring och försöker varna för pågående skjutningar. Trots alla dessa åtgärder kan ändå någon uppenbara sig inom det avlysta området, och det måste man hela tiden vara uppmärksam på.

Vad slutligen beträffar frågan om skridskoåkare så är det sant, att det inte sägs något om långfärdsåkare i bestämmelserna. Men å andra sidan kan dessa bara vistas på fruset vatten, och enligt arméns säkerhetsinstruktion är isbelagda sjöar och vattendrag »stråk». Enligt bestämmelserna skall de vara övervakade på samma sätt som markområden eller öppna vattenområden.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för de ytterligare svar som jag fått.

Jag har här i min hand både »Säkerhetsinstruktion för armén» och »Tävlingshandbok för frivilliga skytteväsendet». Tyvärr är det så att de är bristfälliga. De behövde vara utförligare. Många bestämmelser är också ålderdomliga. Bestämmelsen om annonsering har nog inte så stor betydelse. Ännu mindre betydelse har den påbudna pålysningen i kyrka. Situationen är nog sådan att man inte når så många på det sättet.

Herr talman! Jag skall inte ta mera tid i anspråk utan enbart tillfoga att många vore tacksamma om statsrådet ville ägna säkerhetsfrågan ytterligare uppmärksamhet. Detta torde behövas, inte minst med tanke på det ökade friluftslivet.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. skillnaden mellan ATP-avgift och allmän arbetsgivaravgift

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Ferdinand Nilssons* (cp) fråga angående skillnaden mellan ATP-avgift och allmän arbetsgivaravgift, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 18 april, och yttrade:

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson har frågat mig om jag för underlättande av ställningstagande till vederbörande propositioner vill inför kammaren klarlägga den praktiska och principiella skillnaden mellan sådan s. k. ATP-avgift (se prop. 93) som beräknas å anställdas löner efter frånräknande av basbelopp, inlevereras av arbetsgivare och betonats utgöra »löntagarnas pengar» och den nu avsedda s. k. allmänna arbetsgivaravgiften (prop. 77) i den mån den beräknas å anställdas löner, som likaledes av arbetsgivaren skall inlevereras till statsverket men som såsom av benämningen framgår avses att vara en arbetsgivarens avgift.

ATP-avgifterna ingår i summan av de arbetsgivarens avgifter som enligt uppbördsreglerna gemensamt kallas arbetsgivaravgift. Den praktiska och principiella skillnaden mellan ATP-avgiften och den i samband med mervärdeskatten föreslagna allmänna arbetsgivaravgiften är följande. ATP-avgifterna finansierar de anställdas tilläggspensioner. Finansieringssystemet bygger härvid på en fördelningsprincip som innebär att de avgifter som uttas används att betala utgående pensioner samt uppbyggandet av den fondering som garanterar, att pensionerna i framtiden kan utgå med rimligt avgiftsuttag. Den allmänna arbetsgivaravgiften är en avgift som går direkt in som en förstärkning av statskassan. Skillnaden mellan de båda avgifterna motiverar också den terminologiska olikheten.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för finansdepartementet för att han besvarat min fråga och för att han var så generös att jag till och med fick svaret i går. Det är ju ovanligt, och jag är mycket tacksam för det. Svaret var å andra sidan inte särdeles uttömmande. Jag tyckte inte att jag fick den centrala frågan penetrerad.

Frågan föranleddes, som herr statsrådet nämnde, av att vi bland den mängd propositioner som nu rikligt regnat ner på oss har att titta på också proposition nr 98 om ATP och nr 77 om arbetsgivaravgiften. I båda fallen står principen »löntagaren» eller »arbetsgivaren» i centrum.

Vem betalar egentligen dessa pengar? Det framgick med all önskvärd tydlighet, att det är ungefär samma sorts pengar som levereras in som avgift via arbetsgivarna, men vem betalar?

Men först en annan sak! ATP-avgiften vill enligt repartitionsprincipen trygga pensionerna också genom en viss överdebitering som skall klara skarvarna mellan olika år. Här föreligger inga delade meningar. Vi är väl alla ense om att ATP-pensioneringen skall tryggas.

Det finns emellertid även därutöver faktiskt ett moment av tvångssparande, nödortfött kamouflerat av mer eller mindre allvarliga farhågor om att välståndssamhället skall drabbas av stadigvarande depression.

Men hur går det i den permanenta penningvärdeförsämringens samhällsordning med denna fondering, i den mån den inte är nödvändig? Behöver man, så skall man givetvis fondera, och det behövs. Jag har dock en känsla av att den fondering som nu sker är beräknad drygt i överkant.

Vi kan räkna med de årliga inbetalningarna åren 1960—1967 och därvid också räkna in rätetillskotten. Det är en något varierande ränta — genomsnittligt per år lägst år 1963 med 5,44

procent och högst år 1967 med 6,14 procent. Sammanlagt inflöt 19 619 miljoner kronor, men därav tog om man räknar år från år penningurholkningen genom den fortskridande inflationen 1 812 miljoner kronor i 1967 års penningvärde.

År 1960 inflöt 480 miljoner kronor, men fjärdedelen av värdet försvann, dvs. 120 miljoner kronor. År 1961 inflöt 732 miljoner kronor, men inflationsförlusten blev 170 miljoner kronor. År 1962 inkom 1 657 miljoner kronor, varav 312 miljoner kronor urholkades enligt 1967 års penningvärde. År 1963 kom 1 970 miljoner kronor in, varav inflationen tog 344 miljoner kronor. År 1964 inflöt 2 569,5 miljoner kronor, och 376 miljoner kronor försvann genom den fortskridande penningvärdeförsämringen.

Sedan blir det mildare; det gäller ju kortare tid. År 1965 inflöt 3 236 miljoner kronor. Av dem försvann en förhållandevis mindre summa, nämligen 290 miljoner kronor. År 1966 inkom 4 255 miljoner kronor, och på dem har man inte hunnit med att förlora mer på inflationen än 200 miljoner kronor.

Jag betvivlar att de som betalade in dessa pengar exempelvis år 1960 kunde ha skött dem sämre, om de hade sluppit tvångssparandet och fått betala enbart vad som behövdes för att klara ATP-pensionerna och en viss avsättning för att klara skarvarna, så att det inte blir för mycket hoppande mellan uttagningsåren.

Jag återgår till centralpunkten.

Att ATP-avgiften är löntagarnas pengar, har med skärpa fastslagits — särskilt då professor Heckschers försök att disponera dem för andra ändamål grundligt tillbakaslogs.

Nu vill man ta ut pengar tillkomna på i stort sett samma sätt och använda dem till litet av varje, höll jag på att säga. Kan det vara riktigt att i dessa tider ta löntagarnas pengar genom avgift på arbetstillfällen, när arbetslöshet råder, eller att göra sådant avdrag på

Ang. företagsskatteutredningens arbete
lönerna, då löntagarna har så svårt att få skälig löneförhöjning?

Jag förstår att man kan svara, att det inte går till på det viset! Beloppen dras inte av på lönen. Påståendet är riktigt, men avdragen räknas in vid avtalsförhandlingarna. Där räknar man med sådana kostnader. Därigenom kommer inte bara de tio procenten utan även den elfte att bedömas på ungefär samma sätt. Det betyder således att det blir en beskattning av lönen.

Arbetsgivaravgiften drabbar ju inte bara lönerna, utan den drabbar även företagsvinsterna. Det vet jag, men jag har här bara intresserat mig för den del som rör löntagarna. Jag kan inte hjälpa det, men jag tycker att löntagarna sitter väldigt illa till!

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. företagsskatteutredningens arbete

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÅNG erhöll ordet för att besvara herr *Fälldins* (cp) fråga angående företagsskatteutredningens arbete, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 19 april, och anförde:

Herr talman! Herr Fälldin har frågat mig om företagsskatteutredningen kommer att framlägga förslag angående förvärvskällan jordbruksfastighet och, om så inte är fallet, om jag anser att detta står i god överensstämmelse med de upplysningar som ges i riksdagsberättelsen om att utredningen i början av 1968 skall avge betänkande angående ändrade avskrivningsregler m. m. beträffande fast egendom.

Jag är inte beredd att uttala mig om innehållet i företagsskatteutredningens kommande betänkande innan utredningen överlämnat betänkandet. Detta kan tänkas ske omkring halvårsskiftet innevarande år. Huruvida detta sker i form av delbetänkande eller slutligt betänkande och huruvida där inklude-

Ang. lokaliseringsutredningens förslag beträffande den statliga verksamheten

ras förvärvskällan jordbruksfastighet kan jag för närvarande ej yttra mig om.

även i fråga om förvärvskällan jordbruksfastighet.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min enkla fråga.

Låt mig genast säga, att jag inte frågat om innehållet i utredningens arbete i det avseendet att jag vill veta hur utredningen konstruerar sina regler och liknande saker, utan jag har frågat efter omfattningen av utredningens arbete med avseende på frågan huruvida arbetet också omfattar förvärvskällan jordbruksfastighet.

I riksdagsberättelsen talas när det gäller utredningens uppgifter om »fast egendom». Där finns inget undantag i fråga om omfattningen. Jag vill också erinra om att i samband med behandlingen av motioner rörande avskrivning på byggnader har bevillningsutskottet uppmanat riksdagen att inte ta ställning nu, eftersom utredningen som sysslar med företagsbeskattningen — vars betänkande väntas komma under våren — avser jämväl förvärvskällan jordbruksfastighet. Undantag görs inte för någon förvärvskälla, enligt utskottet.

Om bevillningsutskottets sekretariat via finansdepartementet kunnat få upplysningar om omfattningen av utredningens arbete eller funnit anledning att dra slutsatser av vad som står i riksdagsberättelsen, så tycker inte jag att det kan vara för mycket begärt att få ett besked av finansministern inför kammaren, huruvida förvärvskällan jordbruksfastighet inbegripes i begreppet fast egendom eller om det finns något undantag.

Det sätt på vilket finansministern har utformat svaret ger mig anledning att frukta det värsta. Om mina misstankar är riktiga, så är det ju särdeles anmärkningsvärt att ett enhälligt bevillningsutskott nu under tre års tid har understrukit angelägenheten av att det blir ändringar i det här avseendet

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag beklagar att jag fortfarande måste vidhålla att jag inte gärna kan stå här i dag och tala om hur ett betänkande kommer att se ut, som jag väntar om några månader. Ämnesområdets omfattning är ju en integrerande del av betänkandet, och jag brukar inte lägga mig i utredningars arbete. När de fått sina direktiv, får de arbeta med dem.

Kommer utredningen med ett betänkande som inkluderar vad frågeställaren är ute efter, så blir han väl tillfredsställd, föreställer jag mig. Utesluter utredningen det, som herr Fälldin vill ha med, får väl herr Fälldin komma tillbaka. I vart fall är inte utredningen av direktiven förhindrad att gå frågeställaren till mötes. Huruvida den har möjligheter att göra det eller inte med det arbetsprogram den beslutat sig för, vågar jag inte uttala mig om i dag.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Jag är glad åt att jag har tillfälle att komma tillbaka, om utredningen inte har tagit upp förvärvskällan jordbruksfastighet. Jag är dock inte så säker på att de, som drabbas av ett eventuellt ytterligare uppskov i fråga om rätten till liberalare avskrivningsregler, kan se på den här frågan så sangviniskt som utredningens uppdragsgivare gör.

Överläggningen ansågs härmed sluttad.

Ang. lokaliseringsutredningens förslag beträffande den statliga verksamheten

Ordet gavs härpå ånyo till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG, som tillkännagivit, att han ämnade vid detta sammanträde besvara

Ang. lokaliseringsutredningens förslag beträffande den statliga verksamheten jämväl herr *Torsten Anderssons* (cp) interpellation angående lokaliseringsutredningens förslag beträffande den statliga verksamheten, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Torsten Andersson har interPELLERAT inrikesministern om *dels* möjligheterna att fullfölja förslagen från lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet, *dels* i vilken omfattning utredningens resultat beaktas vid lokalisering av nyetablerad eller utökad statlig verksamhet. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

För snart två år sedan, då jag hade tagit del av det mycket omfattande remissmaterialet och gjort ett överslag av de stora anspråk ett genomförande av utredningsförslagen skulle ställa på vår ekonomi, meddelade jag i svar på interpellation av herr Andersson i denna kammare att jag inte var beredd att föreslå något samlat omlokaliseringsförslag på grundval av utredningsbetänkandet. Jag ansåg — och det gör jag fortfarande — att lokaliseringsfrågor inom den statliga verksamheten bör prövas från fall till fall allteftersom de aktualiseras. En stort upplagd utflyttning av statsmyndigheter från Stockholm är jag således inte beredd att förorda.

Frågan om lokalisering av statlig verksamhet utanför Stockholm bör lämpligen övervägas i de fall där det blir fråga om nyetablering eller utökad statlig verksamhet. Lokaliseringen i det enskilda fallet får då avgöras efter en samlad bedömning av alla relevanta faktorer. Härvid bör inte bara de lokaliseringsmässiga konsekvenserna beaktas utan hänsyn måste också tas till de effekter en utflyttning får på verksamhetens ekonomi och effektivitet.

För att möjligheterna till omlokalisering skall hållas aktuella har Kungl. Maj:t gett byggnadsstyrelsen och fortifikationsförvaltningen i uppdrag att vid den fortlöpande planeringen av lokal-försörjningen för den statliga verksamheten i samråd med berörda myndig-

heter överväga lämpligheten av lokalisering utanför stockholmsområdet av sådan verksamhet och att komma in med de förslag som omständigheterna i varje särskilt fall kan föranleda.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för svaret.

Det är alldeles riktigt, som finansministern påpekar, att jag tidigare har berört detta spörsmål i en interpellation. Min förnyade fråga är väl närmast ett utslag av obotlig nyfikenhet på denna punkt. Den nyfikenheten är inte precis ny för dagen, men jag fick vad jag vill kalla en Lidnersk knäpp med anledning av proposition nr 118, som herr statsrådet lade på riksdagens bord för en tid sedan.

Den propositionen gäller utbyggnad av kvarteret Garnisonen, som kammarens alla ledamöter väl känner till, från våra diskussioner om förläggningen av det provisoriska riksdagshuset. I den säger finansministern: »Såsom jag tidigare i flera sammanhang understrukt är det angeläget att man i ökad utsträckning prövar möjligheterna till lokalisering utanför Stockholm av statlig verksamhet.»

Det här problemet har fått en speciell touch just i dessa dagar, då det här i Stockholm pågår en konferens, i vilken deltar ett 70-tal stadsplanerare, arkitekter, kulturgeografer och sociologer från 22 länder. De är alla medlemmar i EEC eller FN:s regionala och ekonomiska organ i Europa.

Vid konferensen diskuterar man sålunda det framtida samhällsplanerandet. EEC:s vice president, ryssen L. Kulaga, har därvid för sin del framfört önskemål om en diskussion om metoderna för utvecklingen av små och mellanstora städer för att hejda de större städernas ytterligare tillväxt — något som man i öststaterna i och för sig redan är i färd med att reglera via sina beslutande planeringsinstanser.

Ang. lokaliseringsutredningens förslag beträffande den statliga verksamheten

Det är således, såsom jag ser det från mina begränsade utgångspunkter, inte ett problem som bara rör vårt land utan som i dag sysselsätter de flesta europeiska samhällsplanerare.

Finansministern hänvisar i sitt svar till att frågan om utflyttning av statliga verksamheter från stockholmsområdet får prövas från fall till fall. Sedan vi sist diskuterade denna fråga har det faktiskt förekommit en hel del fall, såväl nyetablering som utökning av olika verksamheter, men man kan inte med framgång hävda att prövningen av dessa fall i nämnvärd omfattning resulterat i beslut i den riktning man är så angelägen om.

Som jag framhåller i min interpellation talar flera skäl för utflyttning eller nyetablering av statlig verksamhet utanför stockholmsområdet. De befolknings-, kapital- och miljöpolitiska synpunkterna är av stor betydelse. Den statliga förvaltningens lokalisering till Stockholm medverkar i hög grad till den fortgående koncentrationen. Även om man rationaliserar inom statsförvaltningen torde det alltmer komplicerade samhället kräva en ökad administration på en rad områden. Allt fler människor kommer därför att sysselsättas inom denna förvaltningsapparat och det medför självfallet en koncentration.

Den i regionplaneskissen för Storstockholm uttryckta befolkningsprognosen — 2 miljoner, alternativt 2,2 miljoner, människor år 2000 — ter sig vid en samlad bedömning som absolut *icke* önskvärd. Detta av två skäl.

Denna koncentration till ifrågavarande region kommer att leda till en utglesning av stora delar av landet. Att ökningen skall ske på grund av en stor befolkningsökning orsakad av högre födelsetal i Stockholm är inte särskilt troligt.

Det andra skälet är att det kostar enorma summor att ge människorna i dessa expanderande regioner en vettig livsmiljö. Vi vet alla vilka svårigheter

som uppstår när det gäller att komma till rätta med trafikproblemen, de sociala förhållandena, bostadssituationen, luftföroreningarna osv. Detta sker samtidigt som det förekommer en kapitalförstörelse på grund av underutnyttjande av t. ex. vägar, skolor och bostäder i avfolkningsområdena.

Som jag ser dessa problem — och som den Eckerbergska utredningen på sin tid var ense om att betrakta problemen — skulle en utflyttning av statliga företag medverka till att skapa bättre förutsättningar för såväl människorna i stockholmsområdet som för dem som bor i de presumtiva mottagarorterna.

I detta sammanhang måste man som finansministern helt riktigt påpekar även ta hänsyn till andra faktorer än de rent lokaliseringpolitiska. Effektiviteten har ofta åberopats som skäl för att stanna kvar i Stockholm. Detta motargument har emellertid förlorat alltmer i styrka. Den koncentration och närhet till varandra som man anser sig ha i Stockholm är i många fall en fiktion. Den statliga verksamheten i Stockholm är för närvarande utspridd på olika håll i staden och dessutom är den mycket trångbodd. Jag vill bestyrka detta påstående genom att hänvisa till vad finansministern säger i den tidigare omnämnda propositionen nr 118 om kvarteret Garnisonen. Tillgången på hyreslokaler, säger han, har varit och är fortfarande starkt begränsad. Detta har i många fall tvingat fram lokallösningar som är mindre tillfredsställande från såväl ekonomisk som organisatorisk synpunkt. För lokalsplittringen redogöres också.

Ur effektivitetssynpunkt skulle man inte förlora på en koncentrerad utflyttning av vissa statliga verksamheter till ett fåtal ur kommunikationssynpunkt relativt slutna områden.

Jag skulle önskat att finansministern gett ett positivare svar och att han uttalat sig för en mera generell utflyttning enligt ifrågavarande utrednings-

Ang. lokaliseringstudningens förslag beträffande den statliga verksamheten förslag. Det där talet om »från fall till fall» låter bra, men som jag tidigare har sagt ger det fasligt dåligt resultat i praktiken. Kanske man då kan utgå ifrån att finansministern har en positivare syn på dessa frågor än som direkt framgår av svaret?

Jag återgår än en gång till proposition nr 118, där departementschefen anför: »Såsom jag tidigare i flera sammanhang understrukit är det angeläget att man i ökad utsträckning prövar möjligheterna till lokalisering utanför stockholmsområdet av statlig verksamhet.»

Jag tar fasta på detta uttalande och hoppas att finansministern får gehör för och kan genomföra dessa intentioner.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Det ligger mycket av klokskap i de kommentarer som interpellanten har gjort till mitt svar. Rent allmän delar jag hans uppfattningar. Det hela är ju bara en fråga om vilka praktiska möjligheter man har att verkställa de kloka idéerna.

Någon gång kan något hända. Riksdagen fattade en gång ett beslut om att flytta försvarets fabriksverk till Eskilstuna — med gott resultat, det är jag beredd att understryka.

Men av någon alldeles underlig anledning drar den stora staden Stockholm som en magnet när det gäller etablering av olika slag av verksamheter på det administrativa planet. Tyvärr är ju så inte fallet enbart med statsförvaltningen. Så är t. ex. jordbrukarnas hela ekonomiska föreningsrörelse koncentrerad och samlad i denna stad. Jag går så långt som att säga, att det naturligtvis hade gått lika bra att etablera den nya Jordbrukets bank i Linköping eller Falköping som i Stockholm. Det går naturligtvis att ha Lantbrukets tidskriftsförlag i Borås eller Ulricehamn i stället för att ha det här nere i Klara. I detta avseende stöter vi på alla håll på samma svårigheter,

hur välgrundade argument vi än för till torgs i debatten.

Jag kan försäkra herr interpellanten, att om herr interpellanten gör vad han kan — och det är ju en hel del — på sitt område, skall jag försöka göra vad jag kan på mitt område! Då kanske det samlade resultatet ändå kan bli en liten ljusning i denna, som också jag anser, olyckliga och allt starkare koncentration till Stockholm och stockholmsområdet.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Då kan man sålunda konstatera, att det från och med nu är herr Andersson i Brämhult som leder omlokaliseringen från denna stad — om finansministern har rätt på den punkten!

Jag är väl inte alldeles övertygad om det i och för sig, ty det är väl alldeles uppenbart att det i detta fall i hög grad borde vara ett statsintresse av första ordningen att åstadkomma den decentralisering som det är fråga om. Jag är nämligen ganska övertygad om att denna stad kommer att växa, och t. o. m. växa statsförvaltningen över huvudet så småningom. Den blir helt enkelt ännu mera än vad den är en koloss på lerfötter, som inte låter sig dirigeras och som inte medger den rörelsefrihet över huvudet taget, som är angelägen.

I denna situation tror jag att de exempel, som herr Sträng har pekat på för min ringa del, naturligtvis i och för sig är angelägna ur rent principiell synpunkt. Jag förnekar inte detta ett enda ögonblick. Men kanske de med hänsyn till sina verkningar är av mindre vikt i alla fall.

Jag lovar emellertid gärna att göra vad som på mig kan ankomma i detta fall. Jag motser de bud från finansministern, som på denna punkt kan vara aktuella. Jag hoppas att våra gemensamma ansträngningar skall leda till det resultat som vi av allt att döma är ense om när det kommer till kritan.

Om kreditstöd till verksamhet för tillvaratagande av stormskadat virke

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om kreditstöd till verksamhet för tillvaratagande av stormskadat virke

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG, som meddelat, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Fälldins (cp) interpellation om kreditstöd till verksamhet för tillvaratagande av stormskadat virke, erhöll ännu en gång ordet och anförde:

Herr talman! Herr Fälldin har frågat om jag är beredd medverka till kreditgivning och räntekompensation för de extra lager- och hanteringskostnader som uppkommer vid tillvaratagande av virke efter förra vinterns stormskador på skog i Norrland och därmed medverka till förbättrad sysselsättning i det berörda området.

Den snöstorm, som vid årsskiftet 1966—1967 drog fram över mellersta Norrlands kusttrakter, medförde relativt omfattande skador på växande skog. Huvuddelen av det stormskadade virket har enligt vad jag inhämtat numera avverkats. Detta har såsom herr Fälldin nämnt underlättats genom en rad statliga åtgärder. Bl. a. har arbetsmarknadsmyndigheterna hjälpt till att anskaffa arbetskraft till de stormskadade områdena. Skogsstyrelsen har under år 1967 erhållit medgivande att disponera 760 000 kr. för bekämpning av skogsinsekter i anslutning till stormfällningarna. Vidare har skogsägarna genom riksdagens beslut tidigare i år beretts lättnad i beskattningen genom möjlighet till ökad avsättning till skogskonto. Det bör även observeras att skogsskador av detta slag är försäkringsbara i vanlig ordning.

Under de senaste åren har avsättningsläget inom skogsnäringen försämrats till följd av skärpt konkurrens på världsmarknaden i fråga om skogsprodukter. I sysselsättningsfrämjande syfte

har under den gångna hösten och vintern medel ur företagens investeringsfonder fått tas i anspråk för investeringar avsedda att främja skogsbruket samt för att stimulera företag att fortsätta produktionen och arbeta på lager. Härigenom har även tillvaratagandet av det stormskadade virket underlättats. Med de vidtagna åtgärderna och det f. n. relativt lätta kreditläget torde det enligt de upplysningar som för dagen föreligger vara möjligt att finansiera omhändertagandet av det stormskadade virket utan något ytterligare statligt stöd.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min interpellation. Vi är helt ense om att den ändrade konkurrenssituationen i kombination med den överavverkning, som måste till i de berörda områdena, har lett till betydande avsättningssvårigheter. Jag är litet överraskad av att finansministern har fått uppgiften att huvuddelen skulle vara avverkad. Mina sagesmän har den uppfattningen att det inom området måste ligga kvar 20 å 25 miljoner kubikfot i skogen. De framhåller också, att om man inte kan komma på en metod för att underlätta tillvaratagandet, så riskerar detta virke att bli kvarliggande och komma till skada.

Det är alldeles riktigt — jag har också påpekat det i motiveringen för min interpellation — att det har vidtagits en del åtgärder. Arbetsmarknadsstyrelsen har medverkat vid dessa arbeten, liksom vid andra, till att förse arbetsgivarna med arbetskraft. Det är inget speciellt för den här typen av arbete. Det är också riktigt att det har givits ökade möjligheter till avsättning på skogskonto i fråga om virkeskvantiteter som är hänförliga till stormskadeområdena.

Den möjligheten kan emellertid komma till användning enbart när ägarna av det stormskadade virket kan hitta

Om kreditstöd till verksamhet för tillvaratagande av stormskadat virke

någon köpare till det. Eftersom så oerhört mycket virke måste fram, är det ju praktiskt taget omöjligt att för närvarande finna köpare.

Frisläppningen av investeringsfonderna för investeringar i syfte att främja skogsbruket har naturligtvis kunnat utnyttjas endast av de företag, som haft möjlighet att göra avsättningar till sådana fonder, dvs. bolag och ekonomiska föreningar, i den mån det finns företag av den sistnämnda kategorin som äger och förvaltar skogar. De enskilda skogsägarna i dessa områden — och de är verkligen många — har inte haft motsvarande möjlighet.

Jag har velat göra en jämförelse med t. ex. industribeställningar och andra åtgärder som har varit ägnade att öka sysselsättningen. Skogsarbetarkåren är ju hårt drabbad av brist på sysselsättning. Jag hade tänkt mig att det skulle vara möjligt att — med samma motivation som brukar gälla för industribeställningar eller frisläppande av investeringsfonder som avser annan verksamhet — upparbeta sådant här virke och överlagra det till ett senare år.

Man har på sakkunnigt håll sagt mig att kostnaden härför för närvarande kan beräknas till omkring 7 öre per kubikfot. En sådan överlagring skulle vara ett intresse inte bara ur de många enskilda skogsägarnas synpunkt. Det måste också vara ett samhällets intresse att försöka ta till vara så mycket som möjligt av den naturtillgång som skogen representerar — även stormskadad skog. Detta måste också vara välmotiverat ur sysselsättningssynpunkt. Det är ju ingen hemlighet att just skogsarbetarkåren har drabbats hårt av bristen på sysselsättning.

Jag är litet besviken över att behöva konstatera att finansministern anser att de åtgärder som är vidtagna skulle vara tillräckliga för det här området. Jag menar att de skäl som jag anfört dels i motiveringen till interpellationen och dels här talar för en ytterligare insats.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag tror att interpellanten överdriver en del i sitt sista inlägg, när han gör gällande att man kan befara att virket kommer att bli förstört. Så dåliga ekonomer är naturligtvis inte skogsbrukarna i de här trakterna. Det allra sämsta vore ju att låta virket ligga kvar och bli förstört. Det har funnits och finns fortfarande arbetskraft för att upparbeta virket, och kreditläget är inte så ansträngt att man precis av den anledningen skulle behöva dra sig för att låna pengar till att göra det. Man har ju säkerhet i virket. Skattemässiga favörer föreligger också genom möjligheterna till avsättning på skogskonto. Dessutom frisläpps investeringsfondsmedel till kommande vinter och under den nu instundande sommaren. I det senare fallet sker frisläppandet för att möjliggöra en del arbeten inom skogsbruket.

Jag är ganska övertygad om att virket kommer att tas till vara. Å andra sidan förstår jag att herr Fälldin tycker att det skulle vara bra om man kunde få ut ett bättre ekonomiskt resultat av det än man nu får. Det oundersägligen sämsta resultatet får man emellertid — så mycket begriper varje skogsbrukare — om man låter virket ligga kvar ute och bli förstört. Så illa tror jag inte någon praktisk skogsbrukare ställer det för sig.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Finansministern och jag är helt överens om att det sämsta verkliga vore om virket blev liggande kvar och förstördes. Finansministern rekommenderar nu alla dessa småbönder och små skogsägare, som inte kan hitta köpare när de vill avverka sitt virke, att låna upp pengar och själva svara för upparbetningen av det virke det här är fråga om. I den mån de för att kunna få fram virket måste använda sig av främmande arbetskraft tvingas de i de

Meddelande ang. enkel fråga

flesta fall att låna pengar även till arbetslöner, ty likviditeten i den här kategorin är verkligen ingenting att skryta med. Just i den situationen, herr finansminister, är denna skatteförmån vid avsättning till skogskonto inte särskilt mycket värd. Man har i varje fall under denna tid definitivt inga vinster att göra avsättningar av. Jag försöker inte alls mörkmåla situationen, men jag bor i dessa områden, vet skadornas omfattning, vet även möjligheterna att bli av med virke och vilka förutsättningar man har att ta på sig denna uppgift. Det är mot den bakgrunden som jag har velat resa detta förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet motionen nr 939.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 64—82, bevillningsutskottets betänkande nr 36, andra lagutskottets utlåtanden nr 26—32, jordbruksutskottets utlåtanden nr 20—22 och allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 29.

På framställning av herr talmannen beslöts att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde andra lagutskottets utlåtanden nr 27, 26, 28 och

29 i nu nämnd ordning skulle uppföras näst efter statsutskottets utlåtande nr 64 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 21 näst efter bevillningsutskottets betänkande nr 36.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § kommunallagen jämte följdmotion.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr Nilsson, Nils, (cp) till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet: »Till vilket skattekraftsområde anser Statsrådet att den kommun bör höra som blir resultatet av en eventuell sammanslagning av de i Mora kommunblock ingående kommunerna?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.03.

In fidem

Bengt Lambe

/Solveig Gemert

Fredagen den 26 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 18 in-
nevarande månad.

Föredrogs konstitutionsutskottets ut-
låtande nr 17, i anledning av proposi-
tion med förslag till lag om ändrad ly-
delse av 9 § kommunallagen jämte följd-
motion.

Beträffande detta utlåtande hade ut-
skottet hemställt, att detsamma måtte
företagas till avgörande efter allenast
en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna
hemställan.

Sedermera bifölls på gjord proposi-
tion vad utskottet i förevarande utlå-
tande hemställt.

**Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa,
m. m.**

Föredrogs ånyo statsutskottets utlå-
tande nr 64, i anledning av Kungl.
Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda
framställning angående anslag för bud-
getåret 1968/69 till bidrag till erkända
arbetslöshetskassor samt Kungl. Maj:ts
proposition angående särskilt stöd åt
äldre arbetslösa m. m., i vad den hän-
visats till statsutskottet, jämte motioner.

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen
nr 1 beräknat medel för bidrag till er-
kända arbetslöshetskassor hade Kungl.
Maj:t i propositionen nr 29, under åbe-
ropande av utdrag av statsrådsproto-
kollet över inrikesärenden för den 2
februari 1968, föreslagit riksdagen att,
såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i statsrådsprotokollet an-
förda förslag rörande särskilt stöd åt
äldre arbetslösa,

b) till Kontant stöd vid arbetslöshet
under elfte huvudtiteln för budgetåret
1968/69 anvisa ett förslagsanslag av
175 000 000 kronor,

c) medgiva, att återstående medel av
det på riksstaten för budgetåret 1960/
61 senast uppförda reservationsanslaget
Särskilt stöd åt erkända arbetslöshets-
kassor finge disponeras även under
budgetåret 1968/69.

Andra lagutskottet hade avgivit utlå-
tande, nr 27, över propositionen såvitt
den avsåge ändringar av den frivilliga
arbetslöshetsförsäkringens dagpenning-
belopp och grundstatsbidrag m. m. jäm-
te motioner.

I propositionen hade föreslagits dels
särskilt kontant stöd åt arbetslösa i ål-
dern 60—66 år, dels förbättringar av
den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen.
Förslagen avsågo temporära åtgärder i
avvakten på resultatet av den år 1966
tillsatta utredningen om kontant stöd
vid arbetslöshet (KSA-utredningen).

För arbetslöshetsförsäkrade i nämnda
ålder skulle ersättningstiden i de er-
kända arbetslöshetskassorna förlängas
med 300 dagar. Denna förbättring skul-
le bekostas till 93 procent av staten och
7 procent av kassorna. Endast obetyd-
liga avgiftshöjningar skulle drabba kas-
samedlemmarna.

Till arbetslösa i åldern 60—66 år,
som hade fått stöd genom arbetslöshets-
försäkringen under längsta möjliga tid,
skulle utgå skattepliktigt omställningsbi-
drag med 800 kronor i månaden. Ar-
betslösa i samma ålder, vilka icke hade
tillhört arbetslöshetsförsäkringen, finge
omställningsbidrag efter en väntetid av
två månader från arbetslöshetens bör-
jan. Bidraget skulle utgå till både den

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

som varit anställd och den som varit egen företagare, under förutsättning att han hade haft sådan förvärvsverksamhet i 24 månader under treårsperioden närmast före arbetslöshetens början. Den som ägde förmögenhet över 100 000 kronor bleve icke berättigad till bidrag.

Bidraget skulle nedsättas med hänsyn bland annat till inkomsten av förvärvsarbete före arbetslösheten och till inkomst av kapital mellan 60 000 och 100 000 kronor.

Efter särskild dispens kunde stöd givas åt den som hade fyllt 55 men icke 60 år om hans arbetslöshet vore en direkt följd av strukturförändring av näringslivet i orten eller, för företag, i branschen.

Förbättringarna inom arbetslöshetsförsäkringen innebure, att lägsta dagpenning bleve 18 kronor och högsta 50 kronor. Statsbidragsskalan skulle göras förmånligare. Marginalen för överförsäkringsavdrag skulle minskas från 1/8 till 1/12 av nettoinkomsten av förvärvsarbete före arbetslösheten.

Stödet åt de äldre arbetslösa hade föreslagits kunna börja utgå den 1 juli 1968.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 771, av herr *Eric Carlsson m. fl.*, och II: 997, av herr *Jonasson m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 29 måtte medgiva, att omställningsbidrag finge utgå även om 24-månaderskravet icke vore uppfyllt i de fall då så enligt grunderna i motionerna vore motiverat, t. ex. beträffande omnämnda grupper av skogskörare och skogsarbetare,

dels de likalydande motionerna I: 772, av herr *Per Jacobsson m. fl.*, och II: 995, av herr *Gustafsson i Skellefteå m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle an- hålla,

1) att även s. k. hemmadöttrar måtte komma i åtnjutande av omställningsbi-

drag enligt samma regler som arbetslösa anställda och företagare,

2) att helt omställningsbidrag oavsett överförsäkringsbestämmelsen icke finge understiga 600 kronor i månaden,

dels de likalydande motionerna I: 773, av herrar *Johan Olsson* och *Nils Nilsson*, samt II: 996, av herr *Gustavsson* i Alvesta, vari yrkats, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 29 skulle medgiva,

att omställningsbidrag finge utgå även i fall då bidragstagaren hade kvar mindre del av tidigare rörelse när så vore motiverat enligt i motionerna angivna grunder,

att halvt omställningsbidrag finge utgå till person som haft sin inkomst till lika delar från rörelse och anställning men till följd av strukturutvecklingen förlorat inkomsten från den ena delen,

att som underlag för bedömning av omställningsbidragets storlek finge läggas den till kommunal inkomstskatt i hemortskommunen taxerade inkomsten under femårsperioden före arbetslöshetens inträdande, samt

att dispens från förmögenhetsbestämmelserna finge erhållas om förmögenheten utgjordes i huvudsak av eget hem som bidragstagaren behövde som bostad,

dels de likalydande motionerna I: 774, av herr *Werner*, och II: 998, av fru *Ryding m. fl.*, vari, såvitt nu vore i fråga, anhöllits, att riksdagen med godkännande av propositionen nr 29 måtte förorda, att i motionerna framförda synpunkter skulle beaktas av KSA-utredningen vid det fortsatta utredningsarbetet,

dels motionen II: 999, av herr *Svensson* i Kungälv,

dels ock motionen II: 1000, av herr *Åkerlind*.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. beträffande kravet på viss tids avlönat arbete, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med av-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

slag å motionerna I: 772 och II: 995, såvitt nu vore i fråga, måtte godkänna vad i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 2 februari 1968 föreslagits,

2. beträffande kvalifikationstidens längd, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 771 och II: 997 måtte godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits,

3. beträffande kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 773 och II: 996, såvitt nu vore i fråga, måtte godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits,

4. beträffande väntetid och karenstid, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1000, såvitt nu vore i fråga, måtte godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits,

5. beträffande nedsättning av omställningsbidrag med hänsyn till tidigare inkomst, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 772 och II: 995 samt I: 773 och II: 996, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, måtte godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits,

6. beträffande nedsättning av omställningsbidrag med hänsyn till förmögenhet, att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 773 och II: 996 samt II: 1000, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, måtte godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits,

7. att riksdagen beträffande andra frågor än dem som behandlats under momenten 1—6 måtte godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits rörande särskilt stöd åt äldre arbetslösa,

8. att riksdagen måtte avslå motionen II: 999,

9. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 774 och II: 998 såvitt nu vore i fråga,

10. att riksdagen till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1968/69 på

driftbudgeten under elfte huvudtiteln måtte anvisa ett förslagsanslag av 175 000 000 kronor,

11. att riksdagen måtte medgiva, att återstående medel av det på riksstaten för budgetåret 1960/61 senast uppförda reservationsanslaget Särskilt stöd åt erkända arbetslöshetskassor finge disponeras även under budgetåret 1968/69.

Reservationer hade avgivits

1) beträffande kravet på viss tids avlönat arbete, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärälund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, beträffande kravet på viss tids avlönat arbete, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 772 och II: 995, såvitt nu vore i fråga, måtte godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits med den ändring som reservationerna förordat;

2) beträffande nedsättning av omställningsbidrag med hänsyn till tidigare inkomst, av herrar *Per Jacobsson* (fp) och *Edström* (fp), fru *Elvy Olsson* (cp) samt herrar *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Nihlfors* (fp), *Gustafsson* i Skellefteå (fp), *Källstad* (fp) och *Nilsson* i Tvärälund (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 5 hemställa, beträffande nedsättning av omställningsbidrag med hänsyn till tidigare inkomst, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 772 och II: 995 samt med avslag å motionerna I: 773 och II: 996, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, måtte godkänna vad i statsrådsprotokollet föreslagits med den ändring i fråga om lägsta bidragsbelopp som reservationerna förordat.

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

Herr talmannen anförde, att vid överläggningen angående förevarande utlåtande jämväl finge beröras andra lagutskottets utlåtanden nr 27, 26 och 28; yrkanden i anledning av sistnämnda tre utlåtanden skulle dock ställas först sedan respektive utlåtande föredragits.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! För ett par dagar sedan diskuterade vi arbetsmarknadsfrågor i största allmänhet och sysselsättningssituationen just nu. Jag skall inte upprepa vad som sades då, jag vill bara erinra om att det konstaterades att situationen är särskilt besvärande för den äldre arbetskraften och att detta förefaller att vara ett växande problem särskilt på orter där arbetstillgången är ringa och valmöjligheterna sålunda begränsade.

Det är därför man har anledning att hälsa det förslag som nu föreligger med tillfredsställelse, även om man skall ha klart för sig att det är behäftat med åtskilliga brister och att den praktiska tillämpningen kommer att vålla betydande svårigheter.

Även för den äldre arbetskraften är det givetvis angeläget att i första hand få möjligheter att försörja sig genom eget arbete. Det är därför viktigt att man kan konstruera ett sådant stöd för den äldre arbetskraften att ambitionerna i det avseendet inte motverkas eller att arbetsgivarna påverkas att inta en kärvare hållning till denna kategori av arbetstagare, under förmenande att dessa genom denna stödform har fått sin försörjningsfråga löst. De flesta människor, inte minst de som kommit upp i 60-årsåldern, vill nog ha arbete och möjlighet att försörja sig själva.

Med hänsyn till de negativa verkningar som äldrestödet i olika avseenden kan tänkas medföra blir det ännu viktigare att arbetsmarknadsorganens intresse för de äldres arbetsplacering intensifieras. Det kontanta stödet blir en utväg då andra möjligheter inte föreligger.

Inom folkpartiet betraktar vi det föreslagna stödet till de äldre arbetslösa som en partiell reform på vägen mot en allmän arbetslöshetsförsäkring. De flesta tycks ju också vara överens om att reformen endast är ett provisorium som bör byggas ut till ett mera effektivt skydd för alla vid arbetslöshet. Vi menar därför att detta skydd så småningom måste få formen av en allmän sysselsättningsförsäkring.

Det är angeläget att denna reform inte uppfattas som ett slags förtidspension utan som vad den verkligen är: en temporär åtgärd till stöd för mottagaren under den tid som åtgär för att skaffa sysselsättning. Vederbörande måste under den tiden stå till arbetsmarknadens förfogande. Samtidigt är det klart att denna bestämmelse i viss mån blir illusorisk i glesbygder och på sådana orter där arbete inte kan erbjudas och kravet på flyttning till annan ort måste te sig obilligt och i många fall svårt att genomföra.

Även om en del erinringar kan göras mot förslaget har vi med hänsyn till dess provisoriska karaktär ansett oss i huvudsak böra acceptera detsamma. På ett par punkter har vi dock från mittenpartiernas sida reserverat oss.

Det gäller i den första reservationen frågan om under vilka förutsättningar omställningsbidrag skall kunna utgå för de s. k. hemmadöttrarna, vilkas arbetsinsats främst består i att de kanske under en lång tid vårdat föräldrar eller anhöriga och för detta arbete uppburit ringa kontant ersättning — en inkomst som sällan kommit till uttryck i inkomsttaxeringen. Dessa människor är i regel fast rotade i sina hem, och det vore oskäligt begära att de skulle flyttas. Med den begränsning detta innebär står de i alla fall till arbetsmarknadens förfogande. Vi anser att dessa kvinnor bör ha möjlighet att komma i åtnjutande av omställningsbidrag som arbetstagare i vedertagen bemärkelse. Från dessa utgångspunkter anser vi inte heller

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

att utredningens fortsatta arbete genom ett sådant arrangemang kan anses på något sätt föregripet.

Den andra reservationen gäller frågan om nedsättning av omställningsbidrag med hänsyn till tidigare inkomst. På den punkten anser vi att en överförsäkringsregel är nödvändig, om någorlunda rättvisa skall bli möjlig. Man måste dock komma ihåg att äldre arbetslösa, som för en del år sedan förlorat sitt egentliga förvärvsarbete och sedan dess kanske haft tillfälliga arbeten, därigenom också fått mycket låga inkomster. Till dessa kategorier hör inte minst vissa grupper av egna företagare, småbrukare, lanthandlare, hantverkare och andra som kanske under lång tid drivit sin rörelse i liten och olönsam skala.

Vi har beaktat att det föreliggande förslaget har karaktären av en partiell reform och att utredningsarbetet kommer att fortsätta men vill ändå föreslå att det lägsta bidragsbeloppet fastställs till 500 kronor per månad.

Det var några ord om de reservationer som föreligger och som jag ber att få yrka bifall till. Det vore åtskilligt i övrigt att säga om denna reform, men jag skall inte göra det i vidare mån än att jag erinrar om att vi är rätt kritiska mot de föreslagna reglerna för nedsättning av omställningsbidraget vid innehav av förmögenhet. När det gäller sociala reformer av olika slag har vi genom tiderna brottats med många tröskelproblem som varit besvärliga i olika avseenden. Man har väl försökt att mer och mer komma bort från problem av det slaget, men i det här fallet tycker jag nog att man inte har ansträngt sig särskilt mycket i den vägen. Förslaget innebär ju att den som har mer än 100 000 kronor i förmögenhet inte skulle kunna få något omställningsbidrag, medan däremot den som har exempelvis 99 000 kronor i förmögenhet kan få 638 kronor i månaden. Jag vill nog göra gällande att det borde ha varit möjligt att åstadkomma en konstruktion som inneburit en smidigare och lämp-

ligare avtrappning så att de tröskeleffekter hade kunnat undvikas som här är så påtagligt framträdande.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det är en stor och betydelsefull reform som kammaren nu är i färd med att genomföra. Ett gammalt önskemål som allt mer och mer pockat på att bli tillgodosett är nu på väg att förverkligas.

Det är givet att icke någon reform är sådan att alla kan skriva under vartenda ord. Man kan önska mera och man kan önska att saker och ting skall ordnas på något annat sätt, men det förslag som nu föreligger är ändock acceptabelt. När statsutskottets tredje avdelning behandlade propositionen, vilket skedde mycket ingående, var vi alla överens om att man kunde vara inte bara tillfredsställd utan mycket tillfredsställd med reformen.

Vi hade nog alla den uppfattningen att utskottet skulle kunna presentera riksdagen ett förslag som icke var behäftat med några reservationer. I vissa detaljfrågor uttalades visserligen olika meningar, men sedan avdelningen behandlat frågan och skrivit ihop olika uppfattningar framstod förslaget som acceptabelt för alla. Åtminstone uppfattades saken så av majoriteten. De reservationer som är fogade till utskottsutlåtandet kom som en överraskning och gäller inte några större ting.

Innehållet i reservationen om hemmadöttrarna är ganska diffust. Inom avdelningen och av utskottets majoritet har förordats att man ur äldrestödet skall kunna ge hemmadöttrar samma bidrag som andra, om vederbörande har uppfyllt de uppställda kraven i fråga om bidrag från kommun eller landstingskommun för skötseln av till exempel anförvanter eller andra personer, som behövt stadigvarande hemhjälp. Detta är ett tillägg utöver vad som fanns i propositionen eller kanske rättare ett klarläggande av syftet med stödet i denna del.

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

Om man skulle utan vidare förkunna att hemmadöttrar som icke har något arbete skall få bidrag ur äldrestödet, så vet man egentligen inte var man hamnar. Den s. k. KSA-utredningen har ju detta att behandla. Utskottsmajoriteten har velat få fram vilken typ av hemmadöttrar som icke har möjligheter att få bidrag i enlighet med det förslag som här föreligger.

Kriterierna för att ge detta särskilda stöd åt äldre arbetslösa är att vederbörande skall ha fyllt 60 år, vara arbetslös samt stå till arbetsmarknadens förfogande. Är dessa kriterier uppfyllda, är man utan vidare berättigad till detta stöd. Vilka grupper som inte skall kunna få del av det och hur stora dessa grupper skall bli får väl utredningen i enlighet med sitt uppdrag så småningom lägga fram förslag om.

Att vissa tröskelbekymmer kommer att uppstå är klart. Sådant kommer man aldrig ifrån. Var man än sätter en gräns, när man ju den så småningom. När man kommer över gränsen, blir det ibland effekter som inte alltid är så angenäma för vederbörande. Var denna tröskel än sättes, finns det alltid människor som kravar över den och på det sättet hamnar utanför reformen.

De små detaljreservationer som här föreligger får dock inte fördunkla det betydelsefulla i den reform som vi nu är i färd med att genomföra. Det som nu kommer att ske innebär ju att stora grupper av människor, vilka har svårt att få arbete på den »normala» arbetsmarknaden, får ett stöd som i varje fall är av den naturen, att vederbörande äldre person har en något så när hygglig bärning. Vi har kommit långt på detta område. Det är dock inte så förfärligt länge sedan de arbetslösa i många fall fick dra sig fram med socialstöd och liknande. Det har ju varit ett ovärdigt förhållande, att socialhjälp skulle träda till, när en äldre arbetare inte längre passade sin arbetsgivare. Nu kommer de människor som har nått 60-årsåldern och som arbetsgivarna inte

vill ha att i vart fall få ett stöd som är rimligt och som även är fördelaktigt så till vida att det inte klassar ned vederbörande såsom några socialfall, vilket de i regel inte är.

Med detta korta anförande, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande nr 64.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Strukturuomvandlingarna i samhället med hastiga omställningar, företagsnedläggningar och friställningar har skapat ökad otrygghet. Det är samhällets uppgift att se till att denna ökade otrygghet möts med åtgärder som kan skapa ny trygghet.

Den ökade arbetslöshet som vi har haft den senaste tiden har särskilt drabbat den äldre arbetskraften. Detta förhållande kräver effektivare åtgärder för att bereda sådan friställd äldre arbetskraft nya sysselsättningsmöjligheter. I den mån detta inte är möjligt måste vi också pröva formerna att med kontant stöd skapa trygghet för dessa grupper.

Arbetslöshetssituationen i dag har visat att vi nu har ett större behov av en allmän sysselsättningsförsäkring. De krav som bl. a. vi från centern har fört fram sedan flera år om en arbetslöshets- eller sysselsättningsförsäkring har på senare tid accepterats i allt flera läger. Vi kan på detta område se fram emot en utredning, som bör leda till resultat. Intresset för en sysselsättningsförsäkring har fått större bredd på senare tid.

Det förslag som vi i dag diskuterar — kontantstöd åt äldre arbetslösa — får ses som en delreform på vägen mot en allmän sysselsättningsförsäkring. Propositionen har på väsentliga punkter tagit hänsyn till förslag som bl. a. centerpartiet fört fram under utredningsarbetet. Sålunda kommer samhällets stöd i detta hänseende att omfatta nya stora grupper som utredningen lämnade utanför, nämligen sådana som inte kunde redovisa avlönad anställ-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

ning. Det gäller grupper bland företagarna, jordbrukarna och på andra områden — mycket stora grupper som givetvis har samma rätt till trygghet genom samhällets försorg när deras utkomst av en eller annan anledning rycks undan. Vi anser att propositionens förslag innebär en avsevärd förbättring i förhållande till vad utredningen hade förordat. Man har här slagit in på en ny väg som det finns all anledning att i fortsättningen följa, då man lösgjort sig från uppfattningen att endast löneanställda skall få del av samhällets trygghetsåtgärder på detta område.

Vad som tidigare talat mot att gå in på denna linje har varit svårigheten att tillämpa bestämmelserna i praktiken. Den svårigheten gäller givetvis också här föreliggande reservation som berör hemmadöttrarna; det möter självklart svårigheter att i praktiken tillämpa samhällets insatser på denna och liknande grupper. Ett avgörande steg har dock tagits på den här vägen, och man får naturligtvis i tillämpningen söka finna sådana former att resultatet blir tillfredsställande.

Många ytterligare krav och synpunkter finns helt naturligt att ställa och anföra — det blir beroende på hur tillämpningen handhas. Vi har i en motion — med nr 773 i denna kammare — begärt att omställningsbidrag må kunna utgå när så är motiverat, även i fall då bidragstagaren har kvar en mindre del av tidigare rörelse. Också utskottet anser att det kravet i viss mån är tillgodosett i propositionen — tillämpningen får visa om så är fallet; jag tror att det finns anledning räkna med att man mycket snart får genomföra ändrade bestämmelser om tillämpningen så kräver.

Herr Per Jacobsson har motiverat de reservationer som föreligger i detta ärende. De berör detaljfrågor. Vi hälsar propositionen som sådan och regeringens förslag som helhet med tillfredsställelse. Det är som sagt endast några

smärre frågor reservanterna tar upp; och enligt min mening bör det inte vara något fel att man fäster uppmärksamheten på vissa detaljer, som man velat ha en bättre utformning på.

Jag ber, herr talman, att med instämmande i herr Jacobssons motivering få yrka bifall till reservationerna.

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Vid början av årets riksdag väcktes partimotioner från både folkpartiet och högerpartiet i frågor som berör arbetslöshetsförsäkringen. Vi har haft något olika bedömningar. Högerpartiet har velat se det så, att den pågående KSA-utredningen verkligen har mandat att utreda denna fråga. Därför har vi inskränkt våra yrkanden till att avse en begäran om att utredningens förslag så snart som möjligt skall föreläggas riksdagen. Vi har studerat utredningsdirektiven och som sagt funnit att det tycks ingå i utredningens mandat att utreda också denna fråga. Dessutom har inrikesministern vid ett offentligt framträdande i år sagt att så kommer att ske, och det får vi väl låta oss åtnöjas med.

Det angelägna i att utredningsarbetet sker snabbt vill jag emellertid ånyo understryka. Det hjälper inte att utskotts-majoriteten stryker utredningen medhårs när den i sitt utlåtande säger att det förslag som nu har lagts fram har åstadkommit med berömvärd snabbhet och att det inte finns någon anledning att betvivla att det hela kommer att löpa snabbt. Det uttalandet kanske kan vara betingat av att det finns en del prominenta ledamöter av utredningen som också sitter i andra lagutskottet och att det därför har varit angeläget för majoriteten att understryka den här saken. Men man får sannerligen hoppas att utredningsarbetet sker snabbt, eftersom de arbetsmarknadspolitiska bedömandena går i den riktningen att många tror att svårigheter på arbetsmarknaden kommer att be-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

stå även under nästa år och framför allt under nästa vinter.

Det hjälper inte att herr Sträng träder fram och säger att det kommer att bli en uppgång i konjunkturen. Även om det skulle bli en omsvängning i konjunkturen har man anledning tro, i varje fall med den politik som nu förs, att vi får en kvarstående arbetslöshet. Enda möjligheten att komma till rätta med detta problem — och det måste man naturligtvis hårt sträva efter att försöka göra — är att göra företagsklimatet något vänligare. Det skall naturligtvis föras en sådan politik här i landet, att de unga och driftiga människorna intresseras för att stanna kvar, att starta företag, att försöka komma med nya produkter och få till stånd en ny produktutveckling. På det viset kan nya sysselsättningstillfällen skapas.

Som ett komplement till de åtgärder som jag nu talat om måste finnas en försäkring som hjälp för dem som ändå inte kan placeras i arbetslivet. Efter-som incitamenten till en ökad företag-samhet här i landet än så länge inte finns, måste vi i varje fall se till att de som är ställda utanför sysselsättningen snabbt blir hjälpta.

Det är anledningen till att vi i reservationen I till andra lagutskottets utlåtande nr 26 mycket kraftigt strukit under att utredningen mycket snabbt bör överväga dessa frågor och lägga fram förslag till riksdagen om åtgärder med anledning därav.

Det är klart att det ändå kommer att ta tid innan ett förslag kommer. Vi vet att remissförfarandet inte är så enkelt här i landet, och vi vet dessutom med bister erfarenhet att det tar sin tid innan Kungl. Maj:t förelägger riksdagen sina propositioner. Även från dessa utgångspunkter vill vi understryka vikten av att den utredning som nu sysslar med dessa frågor verkligen försöker prestera ett förslag inom så god tid att vi under ett kommande år skall kunna råda bot på de svårigheter som säkerligen blir bestående.

Med anledning av det anförda kommer jag, herr talman, att yrka bifall till reservation I vid andra lagutskottets utlåtande nr 26 under punkten A.

Herr WERNER (vpk):

Herr talman! Jag kan för vår riksdagsgrupps vidkommande uttrycka tillfredsställelse över förslaget om stöd till äldre arbetslösa enligt proposition nr 29, även om det i vissa avseenden kunde finnas anledning att något beröra frågorna om stödet till de kassaförsäkrade visavi de icke kassaförsäkrade. Propositionens utformning är dock en förbättring i jämförelse med utredningens förslag, som mera gynnade de icke kassaförsäkrade. Det rör sig här om temporära åtgärder, och tillfälle ges således att återkomma när den fortsatta KSA-utredningens resultat föreligger.

Vi har i motionerna I:774 och II:998 anført vissa synpunkter som vi ansett att riksdagen borde ansluta sig till för beaktande i det fortsatta utredningsarbetet. Utskottet anser att detta är överflödigt. Måhända kan det förhålla sig så, men det är ingalunda självklart. Hur det nu är med den saken vill jag ändå utnyttja tillfället att här i kammaren göra några understrykningar.

Tryggheten för den äldre arbetskraften står i brännpunkten i dag. Det vitsordas från flera håll att den äldre arbetskraften vid avskedanden råkar i kläm allra först. Arbetsmarknadsstyrelsens chef generaldirektör Olsson yttrade vid sydsvenska TCO-stämman i höstas, att lagstiftningsåtgärder kan bli nödvändiga för att skydda den äldre arbetskraftens rätt till arbete och anställning. LO-ordföranden, som tillhör denna kammare, skrev en artikel i arbetsmarknadsstyrelsens tidning Arbetsmarknaden nr 1 i år och hänvisade till AMS' egen enkätundersökning om situationen för den äldre arbetskraften. På tal om den anställningspolitik som han ville kritisera skrev han, att om ingen ändring sker kan samhället tvingas vidta rigorösa åtgärder.

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

Man kan, herr talman, verkligen fråga sig om det mot denna bakgrund ändå inte är befogat att ge bestämmelserna en sådan utformning och ett sådant innehåll att benägenheten hos företagen att i ökad grad avskeda äldre anställda motverkas. Vi anser att det föreligger skäl till att i görligaste mån gardera sig mot denna benägenhet.

Nästa problem som jag vill beröra togs upp av några motionärer från vår riksdagsgrupp i en motion, väckt under den fria motionstiden. Jag syftar på frågan om införande av en sådan ändring i bestämmelserna för arbetslöshetskassorna, att den lokala fackliga organisationen ges möjlighet att delta i förhandling om arbetsanvisning i sådana fall då en arbetslös inte anser sig kunna anta ett anvisat arbete. Detta problem behandlades i motionerna I: 693 och II: 882.

I vår motion i anslutning till proposition nr 29 hänvisades till att samma fråga har aktualitet när det gäller äldre arbetslösa. De skall stå till arbetsmarknadens förfogande. Utredningen borde enligt vår mening i sitt fortsatta arbete ägna den frågan uppmärksamhet så att man skapar något slag av skydd.

Andra lagutskottet ägnar sig i sitt utlåtande nr 27 rätt utförligt åt detta problem som våra motioner har tagit upp. Utskottet avger lugnande försäkringar och hänvisar till uttalanden av departementschefen om att särskild hänsyn skall tas till äldre personer. Sådana uttalanden är naturligtvis bra, men kommer man i praktiken att fästa avseende vid dem?

För något yngre arbetslösa i norrlandslänet är ju situationen den att de får bege sig runt mellersta och södra Sverige på olika beredskapsarbeten. Andra möjligheter till sysselsättning och utkomst finns inte. Kommer situationen att bli likadan för personer som fyllt 60 år, och i vilken belägenhet kan många äldre råka, som vid så hög ålder ställs inför utsikten att omplaceras i annan miljö och erbjudas annat arbete,

som av lättförklarliga skäl inte kan bli av det bättre avlönade slaget? Det finns anledning att ställa frågorna. Svaren kan bli lugnande med hänvisning till departementschefens uttalande.

Men kan man anse att någon form av bestämmelse till skydd i de situationer jag här nämnt är en överloppsgärning? Kan det vara till ohägn på något sätt?

De i vår här åberopade motion berörda frågorna om samordning mellan reglerna för ersättning vid arbetslöshet och ersättning från den allmänna försäkringen påkallar inte någon riksdagens åtgärd, hävdar utskottet, eftersom KSA-utredningen enligt sina direktiv har att undersöka hithörande frågor. Jag tar tills vidare fasta på detta.

Herr talman! Jag skall senare återkomma med yrkanden när det blir dags att ställa sådana under de olika punkterna.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga något om en motion som jag har lämnat tillsammans med några centerkamrater. Men innan jag går in på den frågan skulle jag vilja säga ett par ord om andra lagutskottets utlåtande nr 26, till vilket jag tillsammans med herr Gustavsson i Alvesta avgivit ett särskilt yttrande. I detta har vi understrukit angelägenheten av att man får en utredning om en allmän arbetslöshetsförsäkring och att den utredningen sker snabbt.

Frågan om en allmän arbetslöshetsförsäkring har länge drivits från vårt håll. Det var i 1960 års arbetslöshetsutredning som herr Fälldin tog upp den frågan till behandling och hemställde att den utreddes skyndsamt. Samma yrkande framfördes från vårt håll i motion till 1964 års riksdag. Sedan dess har vi fått uppleva att det blivit en allmän uppslutning kring dessa frågor, och det hälsar vi med största tillfredsställelse. Just denna allmänna uppslutning — det förutsätter vi — ger

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

underlag för att utredningen kommer att bedrivas med den skyndsamhet som är möjlig och som ärendets vikt motiverar.

Det är mot bakgrunden av denna allmänna uppslutning som vi har ansett oss kunna stanna vid att bara lämna ett särskilt yttrande på denna punkt.

Jag har emellertid begärt ordet närmast för att säga något med anledning av statsutskottets utlåtande nr 64. Enligt herr Birger Andersson hade utskottet ägnat KSA-utredningens förslag en mycket omsorgsfull behandling. Man hade gjort det för att slippa reservationer, men det hade ändå blivit sådana. Jag skall inte yttra mig om föreliggande reservationer. Jag skall bara stanna inför ett delproblem som vi har pekat på i motionerna 771 i denna kammare och 997 i medkammaren. Det gäller närmast tolkningen av frågan, i vilken omfattning man haft sysselsättning under treårsperioden före arbetslöshetens början.

Innan jag går in på den frågan vill jag — liksom flera talare gjort här — understryka värdet och betydelsen av denna reform. Jag vill därvid uttala den förhoppningen att tolkningen skall bli sådan att människor som behöver detta stöd inte skall ställas utanför, utan man skall kunna finna vad jag vill kalla en generös tolkning med hänsyn till föreliggande omständigheter. Det är dessa skäl som är bakgrunden till den motion som vi har lämnat. I denna tar vi framför allt upp frågan om glesbygdens — skogsbygdens och fjällbygdens — människor och deras möjligheter att få del av s. k. omställningsbidrag för äldre arbetslösa. Det har sagts här att den som har anställning eller drivit egen rörelse skall ha haft sysselsättning under sammanlagt minst 24 månader under treårsperioden närmast före arbetslöshetens början, för att kunna få bidrag. En allmän förutsättning för att man skall få del av detta bidrag är vidare att vederbörande skall stå till arbetsmarknadens förfogande.

De omställningssvårigheter som här finns och som vi tagit upp i vår motion har varit mest svårbemästrade just i glesbygderna, där nya arbetstillfällen varit svåranskaffade. Den grupp som här har drabbats av friställningen är framför allt skogsarbetare och skogskörare. Den tekniska utvecklingen i skogsbruket har medfört att många av dessa människor förlorat sin sysselsättning med skogskörning eller med skogsavverkning, och de har inte kunnat skaffa sig annat varaktigt arbete i orten. Vi vet att det skett en mycket kraftig reducering av arbetskraften i skogen. Eftersom det främst rört sig om ackordsarbete och eftersom man alltmör gått över till heltidsanställd arbetskraft, har det drabbat dessa människor som är innehavare av eller suttit på en liten fastighet, där de haft viss sysselsättning vid sidan om skogsarbetet. Särskilt har det gått ut över de äldre.

Det är människan det gäller här. Det är just dessa innehavare av små fastigheter och fjällägenheter som numera praktiskt taget är att betrakta bara som bostadsfastigheter. Den inkomst de får av dessa fastigheter är mycket minimal utöver att de har bostadsförmånen och kanske har bränsle som de kan hämta där. Kanske de också har några djur. Men i den bemärkelsen som vi lägger i inkomst har de praktiskt taget ingenting. Det är kanske den arbetsinsats som hustrun utfört medan mannen tidigare varit i skogen som man på detta sätt behållit.

Det skulle enligt vår mening vara fel om 24-månadersregeln skulle få en så restriktiv tillämpning att t. ex. skogskörare och skogsarbetare, som råkat ut för en friställning genom den minskning av arbetskraften i skogen som skett och som inte kan få annan varaktig sysselsättning skulle ställas utanför.

Man måste också ställa sig frågan: Kan man flytta om dessa människor som nått de 60 åren eller däröver? Jag tror att det blir mycket svårt. Det finns

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

många skäl som talar för att de inte bör omflyttas. Man kan inte betrakta dem som några schackpjäser — som någon sagt vid ett tillfälle — som man flyttar hur som helst. Ty vi vet att en omflyttning för dessa människor skulle vålla mycket stora personliga problem. De har växt fast i sin bygd. De har sin förankring där, och de har utfört sin livsgärning där. Och som en sådan fjällägenhetsinnehavare sade till mig vid ett tillfälle, sedan han efterhört systerställning vid arbetsförmedlingen och det visat sig att det var svårt att få någonting varför man hade rekommenderat honom omskolning: Jag gav dem väl det beskedet — det kom sakta och försiktigt av honom och med bitterhet och sorg i rösten — att jag skall väl flytta en gång, men det blir den sista flyttningen som jag gör när jag skall flytta ned till kyrkogården. Till dess vill jag nog stanna kvar på min gård ändå.

Det är den mänskliga aspekten som ligger bakom detta. Jag tror också att det finns anledning att i detta sammanhang inte glömma bort detta. Jag är medveten om att inrikesministern förstår denna problematik, och jag hoppas att inrikesministern från denna utgångspunkt skall medverka till att vi får en välvillig bedömning av dessa människors situation.

Man har även redovisat sociologiska och socialpsykologiska undersökningar om problemen kring förflyttningen av gamla människor, och resultaten har visat att mycket stor varsamhet måste iakttas vid en diskussion av förflyttning över huvud taget.

Jag vet att ordet solidaritet som ibland förekommer i diskussioner är ett slitet ord. Det används ofta i den politiska debatten utan att man riktigt gör klart för sig vad man menar med det ordet. Men här måste orden solidaritet och humanitet föras in i bilden för att skydda dessa människor så att de kan få leva kvar i sina bygder och känna trygghet i tillvaron. De står ändå

till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande i sin bygd. Det är alltså inget tvivel om att dessa villkor uppfylls. Dessa människor efterfrågar framför allt systerställning, detta är och har varit deras liv. Det är just hänsynen till dessa människor och omtanken om dem som har gjort att vi har tagit upp dessa frågor i motionen, med erfarenhet av hur glesbygdens människor har det i den situationen och hur verkningarna är för skogsbygdens och fjällbygdens människor.

Det är också från den utgångspunkten som yrkandena i motionerna har ställts, nämligen att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 29 måtte medge att omställningsbidrag må kunna utgå, även om 24-månaderskravet inte är uppfyllt, i de fall när det enligt motionerna är motiverat och framför allt då i sådana fall som jag här pekar på, nämligen de nämnda grupperna av skogskörare och skogsarbetare.

Jag ber, herr talman, att med denna motivering få yrka bifall till motionerna I: 771 och II: 997.

Herr BLOM (fp):

Herr talman! Jag vill först med glädje notera att regeringen beträffande stödet till den äldre arbetskraften har gått längre än vad KSA-utredningen hade föreslagit, nämligen genom att mjuka upp bestämmelserna så att de kan gälla även för sådana äldre arbetslösa som inte haft direkt arbetsanställning tidigare — företagare och andra. Det är glädjande att regeringen har tagit detta steg. Jag känner en alldeles speciell glädje, eftersom man på det sättet har tillgodosett yrkandet i den motion som jag tidigare avlämnat till denna kammare angående behovet av att utvidga omställningsbidraget till de av kvicksilvrets skadeverkningar drabbade äldre fiskarna.

Men, herr talman, huvudskälet till att jag begärt ordet är en annan sak som behandlas i den här debatten.

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

I motionsparet I: 681 och II: 885 har motionärerna yrkat, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av tilläggsdirektiv till KSA-utredningen med innehåll att utredningens uppgift skall vara att framlägga förslag till en allmän sysselsättningsförsäkring samt att det arbetet skall bedrivas med största skyndsamhet».

Som en av reservanterna i andra lagutskottet till förmån för yrkandet i de här motionerna vill jag framföra några synpunkter.

I samband med onsdagens debatt i denna kammare redogjorde många talare för det aktuella läget. Jag skall därför inte närmare gå in på den frågan men måste erinra om att den konjunkturdämpning som f. n. råder inom vårt näringsliv och den ur konkurrenssynpunkt många gånger ofrånkomliga strukturrationaliseringen i industrin liksom också i den statliga verksamheten medför att många människor friställs från sina anställningar utan att nya arbeten kan erbjudas dem.

Även om omfattande åtgärder vidtagits för att underlätta dessa människors situation — och jag vill erkänna att så har skett och sker — är ändå situationen för många synnerligen allvarlig och medför stora bekymmer och problem för den enskilde, framför allt av ekonomisk art.

När reservationen skrevs var 51 931 anmälda som arbetslösa vid arbetsförmedlingen enligt redovisade arbetslöshetssiffror avseende mars månad. Samtidigt redovisades 34 913 under omskolning och 27 265 i beredskapsarbeten. Sålunda uppgick antalet människor, som då saknade vad jag vill kalla ordinarie arbetsanställning, till sammanlagt 114 109 personer. En förbättring har inträffat under april månad, men de siffror som jag här har angett visar ändå med klar tydlighet att arbetslösheten under den gångna vintern drabbat många familjer och ensamstående i vårt land. Att dessa människor och andra

som fruktar att nästa gång stå i tur hyser en stark oro för nuet och framtiden är fullt förstäeligt. De erkända arbetslöshetskassorna utgör ett gott skydd och har varit av stort värde för de arbetstagare som varit anslutna till dem och som uppfyllt fordringarna för att få ersättning vid arbetslöshet. Vi har också med glädje noterat den välbehövliga ökning i dagbeloppen som nu föreslås.

När man emellertid betänker att cirka 45 procent av alla arbetstagare av olika skäl, som jag inte här skall gå in på, står utanför de erkända arbetslöshetskassorna, då måste det ändå konstateras att den nuvarande ordningen med den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen är otillräcklig. Många människor kan för närvarande helt enkelt inte tillhöra dessa kassor. Det gäller t. ex. småföretagare, ungdomar som efter slutad skolgång ej hunnit få någon anställning, hemmafruar som vill återgå till yrkesarbete m. fl. Det enda som kan tillförsäkra alla som ställer sin arbetskraft till arbetsmarknadens förfogande en viss garanterad inkomstrygghet vid arbetslöshet är en allmän sysselsättningsförsäkring. En sådan försäkring skapar social rättvisa, effektiviserar anpassningen på arbetsmarknaden och bidrar till den samhällsekonomiska stabiliteten.

KSA-utredningen har enligt sina direktiv att bl. a. pröva frågan om arbetslöshetsskyddets utsträckande till grupper som nu saknar trygghet vid arbetslöshet. Grupper som därvid särskilt har nämnts är vissa småföretagare, jordbrukare och hemarbetare. Det är nog gott och väl att utredningen skall kunna pröva om arbetslöshetsskyddet lämpligen bör utsträckas till nya grupper, men vi reserverar oss inte att dessa direktiv är tillräckliga. Enligt vår mening är det nämligen nödvändigt att KSA-utredningen får ett entydigt direktiv om en utredning angående en allmän sysselsättningsförsäkring. Med hänsyn till rådande aktuella sysselsättningssvårigheter — som vi tyvärr inte

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

vågar hoppas på är övervunna ännu på en tid — anser vi också att utredningen måste bedrivas med största möjliga skyndsamhet.

Jag vill emellertid understryka att detta yrkande om en skyndsam utredning inte innebär någon kritik mot arbetstakten inom KSA-utredningen. Tvärtom har reservanterna liksom utskottet i övrigt all respekt för den snabbhet varmed utredningen hittills har arbetat.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! De frågor som vi nu behandlar omfattar ett rätt stort antal utlåtanden från två olika utskott. I första hand är det frågan om trygghet vid arbetslöshet främst för den äldre arbetskraften, som KSA-utredningen redan har framlagt förslag om, men vi diskuterar samtidigt frågan om hur utredningen skall fortsätta sitt arbete.

Trygghet vid arbetslöshet är en väsentlig och betydelsefull fråga. Det har inte minst de fackligt organiserade tidigt insett och av den orsaken byggt upp de frivilliga arbetslöshetskassorna. Därigenom har man från fackligt håll bidragit till att eliminera åtskilliga otrygghetsfaktorer. För närvarande omfattar denna försäkring 1,7 miljon arbetstagare, och den är under utbyggnad. På socialdemokratiskt håll kommer vi att slå vakt kring de frivilliga kassorna och deras verksamhet. Vi anser att en utbyggnad av försäkringskyddet bör ske i kombination och i samordning med de frivilliga kassornas verksamhet, något som också inrikesministern vid något tillfälle klart markerat.

Jag tillhör dem som inte hyser någon överdriven tro på att man skulle kunna lösa alla de problem som uppstår vid arbetslöshet genom att ersätta den verksamhet som de frivilliga arbetslöshetskassorna bedriver med en allmän obligatorisk försäkring, en tanke som ibland under debatten framskymtat från bor-

gerligt håll. Argument av det slaget uppfattas närmast som angrepp mot den fackliga rörelsens förmåga att lösa det här problemet.

Nu kan man självklart inte lösa trygghetsfrågor av detta slag enbart genom försäkringar. Viktigare än allt annat är att se till att det finns möjligheter till arbete och att det bedrivs en kraftfull arbetsmarknadspolitik. Det har riksdagen som bekant under den senaste veckan haft tillfälle att diskutera, varvid klart framkommit att här har gjorts och fortfarande görs insatser av mycket stor betydelse, insatser som också lett till framgång.

De förbättringar i ekonomiskt avseende som nu föreslås för dem som är arbetslösa, främst den äldre arbetskraften över 60 år men i vissa fall även arbetskraft mellan 55 och 60 år, har i den mån andra lagutskottet haft att behandla propositionen inte föranlett några invändningar. Utskottet delar departementschefens uppfattning om hur såväl äldrestödet som förbättringarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen bör utformas. Vi tror att dessa åtgärder kommer att ha stor betydelse i fråga om att bereda friställd arbetskraft ekonomisk trygghet i avvaktan på nytt jobb.

Huvuddelen av det förslag som propositionen innehåller gäller som sagt den äldre arbetskraften. Många av dessa är kanske redan utförsäkrade och håller inte längre kontinuerlig kontakt med arbetsmarknadsorganen. Med hänsyn till att övergångsbestämmelserna sträcker sig så långt tillbaka — och det är en fördel — som till augusti 1966 menar utskottet att det finns anledning för de ansvariga myndigheterna att nu genom olika media, press, radio och TV, informera om de möjligheter till ekonomiskt stöd som förefinns. Det finns anledning att stryka under behovet av information med hänsyn till att reformen skall träda i kraft redan så tidigt som den 1 juli.

Sedan vill jag i detta sammanhang

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

göra några reflexioner kring ett par yttranden som gjorts i debatten. Diskussionen har även rört frågor om olika motionsyrkanden, och jag skall först med några ord ta upp det som herr Werner berörde.

I samband med andra lagutskottets utlåtande nr 27 behandlades där ett par motioner, som väckts av kommunistiska ledamöter. I ett avseende har herr Werner förklarat sig helt överens med utskottet, nämligen att han vill avvakta KSA-utredningens fortsatta arbete på att undersöka möjligheterna till samordning mellan den allmänna försäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Det är utskottets mening att man också den vägen skall kunna klara denna sak. Vidare innehåller motionerna krav på att hänsyn tages till att framför allt den äldre friställda arbetskraften kan komma i speciella svårigheter. Den kan nämligen riskera att i större utsträckning än andra bli undantagen arbetslöshetsersättning genom att de arbeten som erbjuds av olika och speciella skäl, som självklart hör ihop med den äldre arbetskraftens situation, inte kan accepteras. Nu menar utskottet att den risken, som skulle ha ökat genom att vissa orter är särskilt drabbade, t. ex. av industrinedläggelser och friställelse av arbetskraft, bör kunna elimineras genom det uttalande som bl. a. departementschefen gjort i propositionen om att man bör ta hänsyn till den äldre arbetskraftens speciella situation vid bedömandet av vad som är ett lämpligt arbete. På samma sätt menar vi inom utskottet att garanti redan finns för det fackliga inflytandet vid beslut då det gäller att ta ställning till huruvida arbetslöshetsersättning skall utgå eller inte. Av den anledningen har utskottet inte funnit skäl att tillstyrka de föreliggande motionerna.

Efter den omsvängning som numera föreligger från de borgerliga partiernas sida i sysselsättningsfrågorna hade man trott att man skulle kunna få ett enhälligt utlåtande. Vi har lyckats få det

när det gäller behandlingen av propositionen. Däremot har det visat sig att det föreligger olika uppfattningar vad gäller det fortsatta utredningsarbetet. KSA-utredningen har med berömvärd snabbhet — jag stryker gärna under det även om herr Hübinette inte tycker om det — lagt fram ett förslag för att lösa tryggheten för de äldre arbetslösa. Nu fortsätter utredningen enligt sina direktiv med att utforma den framtida försäkringen.

Utredningens arbete skall bedrivas förutsättningslöst. Utredningen skall också — som herr Blom och andra har framhållit — pröva olika möjligheter att komma till rätta med de problem som hör samman med infogandet i denna försäkring av nya grupper, vilka tidigare kanske inte har haft något markerat behov av försäkring. Jag är nu fundersam över varför oppositionspartierna tvivlar på att utredningen skall orka fortsätta sitt arbete i den takt som den hittills har hållit. Man kan inte dra någon annan slutsats av reservationerna. Centerpartiet har dock emellertid tagit ut konsekvensen och sagt, att partiet nu vill avvakta utredningsarbetets resultat, innan det tar ställning till fortsättningen. Det är, tycker jag, en riktig ståndpunkt. Högern har i sin reservation framhållit, att den inte tror att regeringen skall ställa erforderlig expertis till förfogande. Folkpartiet vill utreda det utredningen har att pröva, nämligen om någon form av obligatorisk försäkring behöver kombineras med den frivilliga för att tillgodose de behov som finns att bereda nya grupper möjlighet att komma med i försäkringen. Samtidigt vill båda dessa senare partier att utredningsarbetet skall ske mycket snabbt. Jag har egentligen bara väntat på, att någon skulle föreslå att utredningen skall arbeta snabbare än som är möjligt — det är ju bara det som återstår. Men det kravet kanske får stå kvar till nästa års behandling, om vi då inte skulle ha förslaget på riksdagens bord, vilket jag hoppas.

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

Jag tycker alltså att reservationerna är ganska svagt underbyggda. Utredningen har mycket snabbt och skickligt lagt fram ett delbetänkande. Man kan väl då inte misstänka utredningen för att helt plötsligt ha förlorat initiativkraft och intresse för sitt uppdrag.

Jag lyssnade med intresse till vad herr Blom anförde. Jag är dock förvånad över att herr Erik Filip Petersson, som sitter med i utredningen, nu har varit med om att begära nya direktiv och en anmodan från riksdagen att han själv skall arbeta fortare än han har gjort hittills. Minns jag inte fel, deklarerade herr Petersson att utredningen inte led någon brist på experter. Utredningen fick all den expertis av regeringen som utredningen ville ha. Arbetstakten var inte särskilt låg utan högt uppdriven. Jag tror även att herr Petersson har sagt, att han tyckte att utredningsdirektiven inneslöt just vad folktopmotionärerna har velat peka på. Jag förstår kanske att herr Hübinette vill skynda på sin högerkollega i utredningen, även om det inte är honnett. Men att herr Petersson vill skynda på sig själv, tycker jag är en mycket märklig situation. Jag förstår så väl, precis såsom kammarledamöterna i övrigt, att detta mera är ett försök att nu komma ur en besvärlig situation än att göra ett sakligt riktigt bedömande. Annars skulle man ha kunnat lämna ett enhälligt utskottsutlåtande även i detta avseende.

Herr talman! Jag ber att få återkomma med yrkanden på varje särskild punkt.

Herr HÜBINETTE (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att begära ordet när herr Lars Larsson började ironisera över att de borgerliga partierna har begärt att utredningsarbetet skall bedrivas snabbare. Vi har väl ändå, herr Larsson, erfarenheter från många utredningar av att regering och departementschefer många gånger

tar mycket lång tid på sig när de slutgiltigt skall behandla vad en utredning har kommit fram till. När vi här har uppmanat till skyndsamhet, så gäller detta även departementscheferna och regeringen, som bör tag sig samman, när utredningen väl är framlagd, så att det snabbt kommer ett förslag i form av proposition till riksdagen.

Jag tycker inte att det är så mycket att ond göra sig över och till och med påstå att vi kräver att arbetet skall bedrivas snabbare än möjligt. Detta är alltför allvarliga saker för att diskutera på det sättet, det måste jag verkligen säga.

Herr LARSSON, LARS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hübinette tyckte inte om att jag skojade litet grand om högerreservationen, och det kan man kanske förstå. Om jag också skulle anlägga den så att säga något allvarligare tonen, så kan jag försäkra herr Hübinette att socialdemokratin och den fackliga arbetarrörelsen alltid har lagt och allt framgent kommer att lägga stor vikt vid trygghetsfrågorna. Det gäller inte minst tillgången till arbete och den ekonomiska tryggheten i övrigt vid tillfällig brist på arbete. Här kommer ingen tid att förspillas, vare sig av de socialdemokratiska ledamöterna i utredningen eller från regeringen i arbetet på att lägga fram ett förslag. Jag börjar nu förstå att det är risken för ett borgerligt regeringsövertagande som gör att högern vill ha riksdagsskrivelse om en snabb lösning.

Herr BLOM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets talesman säger att han vill slå vakt om de fria kassorna och deras nuvarande verksamhet och att han tvivlar på en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Den motion som vi har reserverat oss för ifrågasätter inte att en kombination mellan de nu-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

varande frivilliga kassorna och en obligatorisk försäkring är utesluten. Det är ju en sak som utredningen får undersöka. Emellertid är det inte förutsatt att den nuvarande frivilliga försäkringen i och för sig skall upphöra. Det görs heller inte någon anmärkning mot de nuvarande kassornas verksamhet och den utformning den har fått, men de ger inte tillräckligt stöd åt alla som kan komma i den situationen att de saknar arbete.

Vad beträffar den lilla skämtsamheten om att vi bör ha någonting kvar att motionera om nästa år så hoppas jag att vår reservation bifalles och att utredningen därigenom påskyndas så att frågan är löst till nästa år. Det är vad den förstärkning av direktiven som vi begär i reservationen syftar till.

Herr WERNER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Som svar på vår motion, där vi begär ökad rätt för lokal facklig organisation att delta i förhandling om arbetsanvisning, anför herr Larsson att de nuvarande bestämmelserna är betryggande. Enligt utskottets mening finns redan ett tillräckligt starkt fackligt inflytande, säger herr Larsson.

Ja, det är formellt riktigt, herr Larsson, men vad vi har velat åstadkomma med vår motion är att den fackliga organisationen på platsen skall få tillfälle att på ett tidigt stadium delta i förhandlingarna, när en medlem vägrar att ta ett anvisat arbete. Det är en viss skillnad, och jag kan garantera herr Larsson att det nuvarande systemet inte är det mest smidiga förfarandet i det här landet.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! I den fråga, varom andra lagutskottets utlåtande nr 27 handlar, har jag ingen från utlåtandet avvikande mening; det föreligger ingen reservation, och jag har — vis av tidigare erfarenhet — icke motionerat i

frågan. Jag är därför rädd att nu begå något brott mot kammarens sedvänjor och etikettsregler. Skulle så vara fallet ber jag om allt möjligt överseende.

Saken gäller det svenska språkets klarhet och logiska uppbyggnad, i detta fall när det i en lagtext gäller att klart och entydigt upplysa inte blott en grupp experter utan även det svenska folk för vilket förordningen skrives. Jag inskränker mig till föorevarande ändringsförslag på sid. 3 i utlåtandet, ändringen i 28 § av förordningen den 14 december 1956 om erkända arbetslöshetskassor. Jag läser upp den föreslagna lydelsen:

»I karenstid inräknas endast dag, för vilken dagpenning skulle hava utgått, om karenstiden gått till ända. Därvid må som hel dag inräknas dag, för vilken halv dagpenning skulle hava utgått jämlikt 29 § 2 mom. fjärde stycket eller för vilken dagpenning jämlikt 33 § icke skulle hava utgått. Som halv dag må inräknas dag, för vilken halv dagpenning skulle hava utgått jämlikt 29 § 2 mom. första stycket.»

Herr talman! Det är väl inte någon i detta sammanhang särskilt anmärkningsvärd skrivning. Men för att inte alltför mycket lita på mitt eget omdöme har jag låtit några oförvitliga, väl utbildade — grundskola till filosofie magisterexamen — svenska medborgare lugnt läsa igenom lagtexten. Alla var ojäviga gentemot såväl kanslihuset som mig. Då jag begärde deras utlåtande om texten, yttrade sig ett par i ordalag som vi icke brukar använda i denna kammare. Tvenne högskolebildade intervjuoffer menade att det hela var totalt obegripligt om man inte vore väl insatt i, som vi här älskar att uttrycka oss, »hela problematiken». En bad om ursäkt för att han inte kunde yttra sig, då det efter läsandet gick runt i skallen på honom, sannolikt för att han ett par dagar legat till sängs i influensa.

För egen del vill jag endast uttrycka min mening att förordningen knappast utgör någon illustration till den logiska

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

och klart uppbyggda lagsvenska, som man i tal och skrift propagerat för och som vi ibland får se lysande prov på. Må det tillåtas mig att uttrycka en förhoppning: en så inkrånglad lagtext kan naturligtvis inte bli bestående länge — när den därför inom någon tid blir föremål för omskrivning, låt då någon klartänkt person som läst vad som skrivits om en bättre kommittésvenska stuva om bestämmelserna till klartext, som kan förstås även av en icke invigd.

Herr talman! Jag har givetvis inget annat yrkande än om bifall till utlåtandet.

Herr LARSSON, LARS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var herr Blom som gav mig anledning att begära ordet för ett litet klarläggande.

Han ville liksom pådyvla mig uppfattningen att jag tvivlade på kombinationen obligatorisk försäkring—frivillig försäkring. Det gör jag inte alls. Vad jag hävdade var att man inte kan ersätta nuvarande frivilliga försäkring med den typ av försäkring som har antytts från visst borgerligt håll i den tidigare debatten. Det vi skall bygga på i fortsättningen är den frivillig arbetslöshetsförsäkring som vi har. KSA-utredningen har ju också enligt sina direktiv i uppdrag att undersöka huruvida man kan kombinera denna försäkring med ytterligare försäkringsformer för att nå nya grupper. Därför menar jag fortfarande att det inte finns något behov av att komplettera direktiven. Utredningsuppdraget har redan givits — det har verifierats bl. a. av herr Erik Filip Petersson, som sitter med i utredningen, att så är förhållandet. Det är således överdrivet nit att begära, att få det uppdrag som KSA-utredningen har, verifierat en gång till.

Med anledning av herr Skårman's inlägg vill jag bara säga att det är klart att lagtext kan vara obegriplig eller svårförståelig. Om jag hörde rätt, läste

herr Skårman upp den ändrade lagtext som redan står i gällande författning, vilken arbetslöshetskassornas redogörare har arbetat med under lång tid och klarat mycket bra. Herr Skårman läste inte upp det nya stycket i lag, men redogörarna klarar säkert också det.

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman! Det ämne som vi nu behandlar och som har tagits upp i flera utskottsutlåtanden är mycket omfattande, och i och för sig hade det kanske varit önskvärt att vi varit överens om att satsa på en mycket grundlig analys av hela problematiken kring arbetslösheten. En sådan grundlig analys får vi ingalunda genom dagens debatt — det tycker jag redan är uppenbart — utan vi skummar i utkanterna, kanske därför att alla är medvetna om att åtskilliga frågor i detta väldiga komplex redan utreds av KSA-utredningen.

För den som har haft kontakt med dessa frågor och haft bekymmer för arbetslösheten under 30 å 40 år ter sig dagens debatt och även debatten ute i landet som ytterst märklig. Det är ju känt att den som är häftigt nyfrälst liksom inte känner några gränser. När jag nu hör borgerligheten i arbetslöshetsfrågorna måste jag säga att det än i dag finns exempel på politiskt sociala metamorfoser med en styrka och hastighet som man faktiskt trodde var övervunna i det socialt mogna Sverige.

Jag begärde närmast ordet när jag hörde herr Eric Carlsson tala för centerpartiet. Han påminde statsrådet Johansson — jag fattade att adressen gällde honom — om att vi verkligen behöver ha känsla för dessa frågor. Han nämnde den som vill bo kvar på sin ort därför att han vill ta den sista vilan hemma på backen. Han nämnde också glesbygds Människorna, precis som om det skulle vara mer synd om dem när de blir arbetslösa än om någon annan. Det kan jag inte förstå; det är ju individer det rör sig om i detta sammanhang, inte om politik.

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

Vad är bakgrunden till dagens debatt? Vilken historia har dessa frågor i vårt land? I alla tider, efter industrialismens genombrott, har det praktiskt taget bara varit kroppsarbetare som varit arbetslösa eller haft arbetslöshetsshotet över sig. Tjänstemannavärlden har praktiskt taget varit helt tryggad mot arbetslöshet. Företagarna har över huvud taget inte upplevt otrygghetsproblemet. De statsanställda tjänstemännen har varit tryggade på grund av anställningsförmåner o. s. v. En enda grupp i samhället har av tradition haft arbetslöshetsshotet över sig nämligen kroppsarbetarna, framför allt industriarbetare och skogsarbetare.

När vi i socialdemokratien och fackföreningsrörelsen har slagits för deras trygghet har vi — inte på senare tid men väl tidigare — mötts av resonemanget att var och en måste stå på egna ben. Vad har man gjort från borgerligheten när vi lagt fram våra krav på social hänsyn till den enskilde individen? Man har talat om understödstagaranda, och man har klagat på skatterna. Centern, herr Carlsson, talade bara för några år sedan om »att sitta i statens knä» — fast alla vet att ingen samhällsgrupp sitter så mycket i statens knä som bönderna.

Det var den miljö som vi arbetade i innan det gick att i detta hus få förståelse för arbetslöshetsförsäkring. Utan statens hjälp startade vi i fackföreningsrörelsen många arbetslöshetskassor på frivillig grund och med egna avgifter. Så småningom fick vi politisk makt och kunde genomföra statsstöd till de frivilliga kassorna och ge ett visst om än svagt skydd till den grupp i samhället som traditionellt är utsatt för arbetslöshet och arbetslöshetsrisker. Men det har varit motstånd och tröghet, och man har fått arbeta ytterst restriktivt. Det har krävts ett å två års medlemskap i kassan innan någon över huvud taget fått en chans till understöd. Det har varit en rätt lång karenstid innan understöd utgått och de arbetslösa har

fått ersättning som varit mycket mindre än deras tidigare arbetsinkomst, och detta även om de haft en mycket blygsam inkomst. Mer än 50 procent av denna försäkring betalades tidigare av arbetaren själv.

Under hela den tiden molteg borgerligheten när det gällt detta problem. Man har inte stigit upp här i kamrarna och sagt att det är upprörande med karensdagarna, att de försäkrade måste vara med två år innan de är tryggade mot arbetslöshet, o. s. v. Det har såvitt jag vet inte hörts ett ljud därom. Detta resonemang, denna undervisning och dessa påpekanden har fått skötas från vårt håll hela tiden.

Men nu helt plötsligt gräver man på den borgerliga sidan fram alla möjliga argument för kravet på vittomfattande åtgärder, och man är social över all mätta. Det är utmärkt att den andan kommer fram. Men det är ett så yrvaket intresse att det inte ens finns plats för utredningar, och man kastar fram de vildaste projekt utan att analysera det sakliga innehållet. Man vet helt enkelt inte vad man talar om, och man kan i debatten inte skilja på arbetslöshetsförsäkring och sysselsättningsförsäkring.

Vi måste på vårt håll fråga oss vad det är som egentligen hänt och vad som ligger bakom denna förändrade inställning på den borgerliga sidan. Jo, nästan alla andra grupper i samhället än kroppsarbetarna, alltså grupper som förut var fria från arbetslöshetsrisker, har plötsligt kastats in i en situation med arbetslöshetsrisk. Då upphör alla hämningar hos borgerligheten, då glömmar man allt tal om att stå på egna ben, höga skatter och annat som man tidigare tagit till i debatten.

Jag har i årtionden sagt att vi aldrig får en realistisk social debatt här i landet förrän alla medborgargrupper — i varje fall alla tunga medborgargrupper — löper samma principiella risk för otrygghet. Det moderna samhället, som ingalunda är frambringat enbart av socialdemokratien och fackföreningsrörel-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

sen, utan i högsta grad av den tekniska utvecklingen — i och för sig en positiv faktor — har skapat en situation där allt flyter, där alla är otrygga. Då går det inte längre att fortsätta med gammal borgerlig politik. Då blir man så yrvaken att man yrkar på de mest vittgående åtgärder utan att veta vad de leder till för konsekvenser. Den som liksom jag sysslat med dessa problem i 30—35 år undrar: Finns det ingen ansvarskänsla kvar i borgerligheten när det gäller dessa frågor? Tänker ni vräka ut pengar till folk på vilka villkor som helst? Skall vem som helst kunna klänga sig fast vid ett par hektar jord och sedan gå och lyfta arbetslöshetsunderstöd året runt? Eller skall man tillämpa de restriktioner som gäller i normala arbetslöshetskassor i dag?

Jag tror att borgerligheten gör klokt i att vidhålla den sociala inställning som herr Carlsson gav uttryck för, men samtidigt försöka frigöra sig från behovet att göra storpolitik av detta och försöka få i gång ett realistiskt resonemang om hur vi skall lösa dessa problem.

Jag kan tala om, att innan någon på borgerligt håll hade sagt ett knäpp om den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen hade jag fört till torgs den uppfattningen att vi borde utreda frågan om ett obligatorium, men inte för varje människa i detta land, utan för dem som är inställda på att göra lönetjänst åt andra — alltså löntagarna — och i den egenskapen blir utan arbete. Men jag är medveten om vilket jätteproblem det är, särskilt för dem som kräver rättvisa åt alla medborgare. Det är inte så enkelt att göra ett obligatorium i stil med vad som gäller inom sjukförsäkringen, där man graderar understödet efter inkomsten. Vi har ju i detta land enorma inkomstklyftor, som också leder till mycket stora skilljaktigheter i understödsklasser. Jag kan begripa att man för dem som står i produktionen differentierar lönerna med hänsyn till arbetsinsatsen. Det gör vi inte här i

landet, men det är min uppfattning att det bör vara så. Men kan vi ha det så att när folk går arbetslösa i årtal skall den som förtjänar 100 000 om året få en helt annan ersättning från försäkringen än den som haft en årsinkomst av 15 000 eller 20 000 kronor? Det är bara en fråga bland en massa frågor. Ingen tänker sig väl att vi här skall skapa ett system som verkar så blint att alla orimligheter på lönemarknaden där skall få återspegla sig i högre grad än som sker i sjukförsäkringen när det gäller sjukpenningen och i ännu högre grad inom arbetslöshetsförsäkringen.

När man på borgerligt håll tar till orda i denna fråga pratar man mest om folk som redan under årtionden haft möjlighet att ordna sin trygghet och struntat i det och fortfarande har kvar möjligheten. Här har småbrukarna nämnts. Såvitt jag vet finns det inte många småbrukare som inte arbetar i skogen. De kan ansluta sig till Skogsarbetarförbundets arbetslöshetskassa när de vill — de behöver inte tillhöra förbundet.

Här talar man om fri företagsamhet, enskilt initiativ och allt möjligt. Men om vi satsar på fri företagsamhet — som vi ju gör i detta land — skall då inte företagarna även i sociala sammanhang spela rollen som företagare? Om man envisas med att vara företagare, skall man då inte inrätta sig därefter? Varför skulle inte bonden i det här landet kollektivt kunna ordna sin trygghet i vissa avseenden? Varför har man inte gjort några försök i den stilen? Nej, man talar om att sitta i statens knä, men så fort den egna gruppen får något behov, då rusar man genast i väg. Vi inom fackföreningsrörelsen har åtminstone haft förstånd att försöka göra något på egen hand också.

Jag tycker det är anledning, herr talman, att tala ut så som jag gör, ty det är inte riktigt anständigt i svensk politik — med den bakgrund vi har — att stiga upp här och undervisa på det sätt man gjort om vikten av att ha känsla för

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

människorna. Skall vi göra någonting rejält på detta område — och jag tycker att man skall undersöka och klarlägga de förslag som förs fram i debatten — skall vi göra det med omsorg och inte sätta i gång ett Understöds-Sverige. Jag är socialdemokrat, men jag menar att förutsättningen för att folk skall få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen, eller vad man nu kallar det, sannerligen måste vara att folk vill arbeta men inte kan få jobb. Det skall inte vara så att man klänger sig fast vid ett litet företag, där man inte har sysselsättning och utkomst, utan har företaget som någon sorts hobby eller för chanstagande, men samtidigt plockar av statskassan en massa pengar varje år.

De som talar så lättvindigt om hemmadöttrarna måste inte alls ha tänkt på frågan. Det är en utomordentligt allvarlig sak. Varför har ni från de borgerliga partierna under alla dessa år inte sagt ett knyst om den regel som finns och som ni har beslutat om här — jag var inte med på den tiden i kammaren — och som säger att förutsättningen för att en jobbare skall få ersättning är att han tar anvisat arbete även om det är ända bort i Ävävla. Det har ni inte sagt ett dugg om — att det är inhumant, herr Carlsson! Det är väl orimligt att sågverksarbetaren skall flytta från sågverket i Lessebo till Göteborg! Det har ni inte sagt något om, men när det gäller en småbrukare, en bonde, då är det alldeles orimligt att ryckas upp med rötterna, som sker med 10 000-tals människor varje år här i landet. Och det håller ni på och mal med ute i bygderna, så att ni tror på det själva och så att andra tror det — tror att vi har misshandlade företagargrupper i detta samhälle och inte ser vad den stora massan kroppsarbetare upplever dagligdags.

Man har beskyllt oss för överdrivna sociala ambitioner, men jag vill hävda att det varit mätta, rim och reson över vår politik.

Nu är ni emellertid på väg på en lin-

je som jag undrar var den slutar om vi faller undan. Det skulle nästan vara ett nöje att se borgerligheten vinna valet så att ni fick reda ut denna soppa i majoritetsställning. Det skulle bli en glänsande tillställning för svenska folket att se er fullfölja edra motioner på dessa punkter. Ute i bygderna skulle folk efter ett par år sitta och säga: Det var ett våldsamt bedrägeri!

Det går nämligen inte att göra det så enkelt som ni inbillar folk — om det nu beror på okunnighet, främlingskap inför problematiken, nyfrälst yrvakenhet eller rent politisk taktik eller en skön blandning av alltsammans.

Kunde vi inte vara överens om att röja undan större delen av detta problem genom en allmän uppmaning till alla att ordna sin trygghet genom att gå in i kassor som finns och som står öppna för dem, eller om det är någon som inte har någon kassa skaffa kassor, när de formella möjligheterna finns och på så sätt ge ordentligt andrum för frågans seriösa utredande?

Vad LO anser har Arne Geijer gett till känna. TCO har gett till känna den uppfattningen att det finns stora möjligheter som inte alls utnyttjas i tjänstemannavärlden, alltså i fråga om att ordna trygghet vid arbetslöshet.

När jag nu har deklarerat att jag själv vill undersöka ett obligatorium för löntagarna — jag har till och med papper på det, ty jag har skrivit det i en bok för många år sedan — hoppas jag att jag kan bli trodd på mitt ord när jag samtidigt säger, att jag förstår mycket väl LO:s och TCO:s hållning i denna fråga. Ty problematiken är så djup och bred, och dessutom ligger enormt mycket av social känsla och ansvar, positivt, i den ordning som råder, att man inte bör kasta bort den utan vidare.

Det enda beträffande regeringens hållning som jag skulle vilja sätta ett litet frågetecken för är om det är så riktigt att göra detta provisorium med 60—65-åringarna innan man genomför-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

de KSA-utredningen. Vi känner ju till skälet, och jag medger att om något skulle göras i väntan på ett bredare klarläggande, skulle det vara just på denna punkt. Men vi riskerar här att vi nu återigen med ett nytt medel konserverar bebyggelse, företag och samhällsstruktur i detta land.

Vi säger åt människorna att bo kvar i stället för att realistiskt anpassa sig till näringslivet och samhällets utveckling.

Under alla förhållanden skall vi vara överens om att vad vi än gör måste vi akta oss väldigt noga så att vi icke i socialpolitiken i onödan bygger in negationer, vilka stoppar cirkulation och sund utveckling.

Herr talman, jag kommer naturligtvis att rösta för utskottets förslag. Oppositionen mot detta har också varit mycket mild. Det är just den där milda oppositionen som hör av sig när man känner på sig att man inte har något krut att tända debatten med.

Jag tycker att KSA-utredningen inte bara skall arbeta snabbt utan också framför allt satsa på att klarlägga problemen. Vi skall inte i den här riksdagen av politiska skäl förfalla till några vulgära socialpolitiska reformmetoder. Det som har byggt upp riksdagens anseende är i hög grad utredningsmaskineriet. När vi ger oss in på miljardaffärer som rör strukturfrågor, nytänkande över huvud taget, bör vi veta vad vi gör, särskilt som många av dem som det nu gäller själva kan lösa sina problem och inte alls sitter i sjön på något sätt.

Men jag vill starkt understryka att alla medborgare skall ha trygghet när de vill arbeta och inte får, vare sig det gäller företagare eller arbetare. Jag är bara förvånad över att det dröjt så många årtionden innan borgerligheten har insett detta.

Häri instämde herr *Svensson, Rikard*, (s).

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Jag skall be att få tacka herr Yngve Persson för hans anförande. Det var synnerligen belysande, och jag tror att det var mycket instruktivt för väljarna i framtiden.

För det första betraktar herr Yngve Persson trygghet för dem som har råkat i svårighet som en soppa. Han säger att borgerligheten får ta hand om och reda ut den här soppan — som socialdemokraterna har ställt till — det var undermeningen i hans anförande.

Dessutom var det klagande därför att herr Persson tydligt sade, att ända sedan industrialismens början har kroppsarbetarna varit de som fått sitta emellan. Vilka har nu varit deras vapendragare i första hand om inte socialdemokraterna? Just det parti som Yngve Persson tillhör och den regering som har suttit i 35 år.

Vad är det som har hänt på det här området? Ett fåtal har på frivillig väg lyckats skapa sig trygghet vid arbetslöshet. Men vad har gjorts för alla övriga? Inte ett dugg!

Det är det som herr Persson kallar för en soppa som borgerligheten får reda ut.

Nej, herr Persson, Ni lever i det förgångna, och det är därför som den här regeringen måste bort. Det måste bli ett nytänkande i politiken. Man måste anpassa sina ställningstaganden efter de möjligheter som nu finns och efter den utveckling som försiggår i samhället och inte börja på att nysta »när industrialismen bröt igenom i detta land».

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag tror att man skall vara försiktig i en seriös debatt så att man inte fastnar i klichéer och klyschor, vilket tydligen är lätt att göra när man diskuterar sådana här saker.

Jag förstår herr Yngve Perssons sociala engagemang. Men, herr Yngve Persson, man kan väl ha ett socialt en-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

Jag gemang utan att vara socialdemokrat. Jag har växt upp i Fattig-Sverige, liksom många i vår riksdagsgrupp. Vi har upplevt och känt var skon klämmer, och inte glömt de erfarenheterna. Vi har heller inte gått med blinda ögon genom tillvaron, utan vi har sett de problem som finns för människorna i dagens samhälle.

Jag tog, herr Yngve Persson, upp problemet hur det känns för människor på 60 år och däröver att stå inför utsikten till en omflyttning med dess problematik. Det var aldrig någon strävan från min sida att på något sätt göra storpolitik av den frågan. Jag ville närmast belysa problematiken för en grupp av människor som sitter klämda i dag. De är inte så många, men de bor ensamma. Det är något som man glömt i diskussionen.

Vi har under senare år ganska mycket diskuterat glesbygden och dess framtida möjligheter. Det har varit en strävan att försöka lösa den problematiken, och det har pågått utredningar. I mitt förra anförande tog jag upp en del av de svårigheter som glesbygden har i dag och hur de skall klaras ut.

I en som jag betraktar mycket ansedd veckotidning läste jag förra veckan en artikel om en sociologisk undersökning som gjorts av en norrman. Den handlade om hur det kändes för människor på 60 år och däröver att behöva flytta från den bygd där de gjort sin arbetsinsats. Jag tror att också herr Yngve Persson läser den veckotidningen. Om han läser den artikeln tror jag att vi skall förstå varandra litet bättre i denna fråga.

Beträffande KSA-utredningen har jag påmint om att i 1960 års arbetslöshetsutredning tog vår representant, herr Färdin, upp frågan om möjligheterna att åstadkomma en allmän arbetslöshetsförsäkring. Och år 1964 hade vi partimotion i denna fråga. Man kan visserligen diskutera huruvida man skall stanna vid en arbetslöshetsförsäkring endast för löneanställda eller vid

ga problematiken. Med den omstrukturering som sker i dagens samhälle och med de nya förutsättningar som finns har vi upplevt hur människor, oavsett om de är löneanställda eller företagare eller en kombination av företagare och löneanställda, på grund av denna omstrukturering kommit i kläm. Detta torde inte heller, vilket jag kunde förstå av herr Yngve Perssons yttrande, vara främmande för honom. På denna punkt tror jag att vi har samma syn på hur man skall klara dessa människors situation. Det är det som gör att vi måste diskutera hur man skall kunna skapa trygghet för alla människor. Där kommer frågan om en allmän arbetslöshetsförsäkring in i bilden.

I mitt förra anförande nämnde jag också, att eftersom det nu har blivit en allmän uppslutning kring detta mål förutsätter jag att utredningen skall arbeta med den skyndsamhet och omsorg som denna frågas betydelse och vikt motiverar. Från den utgångspunkten är jag beredd att ge min anslutning till andra lagutskottets yrkande.

Om vi skall diskutera trygghet för människor, herr Yngve Persson, får vi möjlighet till det i ett ärende som kommer upp senare. Jag anser emellertid att det är fel att använda så överdrivna uttryck som herr Persson gjorde. Han ville göra gällande att man saknar ansvarskänsla över huvud taget. Jag vet inte om han riktade den frågan till mig eller om han ställde den till andra. Jag tycker ändå att det skulle vara hårt om man här i kammaren skulle tillvitas brist på ansvarskänsla över huvud taget för det man sysslar med. Vi borde hålla oss för goda att använda sådana uttryck.

Herr Yngve Persson frågade mig om vi gjorde skillnad mellan folk. Är det svårare för en löneanställd att ryckas upp med rötterna och söka en arbetsanställning där sådan finns att få än för den som har sin förankring i en bostadsfastighet eller — som herr Persson uttryckte det — i ett par tunnland

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

jord? Nej, det är alldeles självklart lika svårt för alla att tvingas flytta. Det är från de utgångspunkterna som vi från vårt håll mycket hårt har drivit resonemanget att vi skall satsa på en aktiv lokaliseringpolitik, så att människorna i största möjliga omfattning kan få sin utkomst där det finns bostäder, där det finns social och kommunal service och den service över huvud taget som behövs i ett samhälle. Vi har sagt oss att det ur många synpunkter, inte minst ur den enskilda människans synpunkt, måste vara riktigt att satsa på en aktiv lokaliseringpolitik, som gör det möjligt för människor att bo kvar i sin bygd och få sin utkomst där. Detta måste också ur samhällsekonomisk synpunkt vara riktigare än att göra befolkningsomflyttningar, som fordrar investeringar av företag men också av kommuner för att anskaffa de bostäder och serviceanordningar som behövs för att ett samhälle skall fungera — samtidigt som man genom sådana omflyttningar bryter ned de bygder som drabbas av friställningar.

Jag vågar påstå, herr Yngve Persson, att jag känner till denna problematik, eftersom jag råkar bo i en kommun som under det senaste halvåret stått inför hotet att ungefär 600 människor inom ett år blir friställda från sina arbeten. En del av dem är för övrigt redan friställda, men hotet berör som sagt ungefär 600 människor, om vi inte kan få ny sysselsättning för dem eller lösa frågan på annat sätt. Här om någonsin måste man väl fråga sig, vad det finns för möjligheter för äldre människor att få sysselsättning i dag och trygghet den dag de når pensionsåldern. Jag hoppas att det på den punkten inte skall behöva råda några delade meningar mellan herr Persson och mig.

Herr Persson tog upp många andra saker i sitt inlägg, men jag skall inte fördjupa mig i dem. Jag vill dock upprepa vad jag inledningsvis sade — låt oss vara litet försiktiga med klichéer i våra omdömen om varandra i en dis-

kussion, där utgångspunkten och förutsättningen har varit omsorgen om människan, oavsett var hon verkar i samhället och oavsett vilka hennes förhållanden i övrigt är.

Att det finns fler än herr Yngve Persson som kan vara intresserade av den saken trodde jag inte att man skulle behöva påpeka. Jag har emellertid den känslan, herr Yngve Persson, och det vill jag ge uttryck för från denna talarstol, och det kommer jag att göra så länge jag har några möjligheter därtill.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Herr Yngve Persson har från denna talarstol hållit ett anförande, som säkerligen återspeglar det starka sociala patos som han känner och som han ofta också ger uttryck åt och som jag tror att vi alla har anledning att respektera. Men det var samtidigt ett anförande, som jag tycker kunde ha hållits någon gång vid sekelskiftet eller strax därefter men som knappast hör hemma i en seriös debatt år 1968.

Herr Persson erinrade om den historiska utvecklingen, och av den historiskskrivningen fick vi klart för oss att det endast är tack vare socialdemokraterna och deras insatser i samhället som vi så småningom har fått den relativa trygghet som vi i dag har på olika samhällsområden.

Om man skall tala om den historiska utvecklingen skall man inte heller glömma, att medan socialdemokraterna i detta land ännu saknade *varje* inflytande på samhällsutvecklingen, så var det de frisinnade som fick kämpa för att människor skulle kunna få sådant medborgerligt inflytande som skulle göra det möjligt för de kroppsarbetande grupperna att få sina krav tillgodosedda.

Socialdemokraterna har nu regerat i över 30 år men alltjämt är de missförhållanden bestående, som jag förmodar

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

att inte heller herr Persson vill försöka bestrida. Om några dagar skall ju socialdemokraterna ut och demonstrera för ett tryggare och rättvisare samhälle — som jag tycker mig ha sett att parollen skall bli i år. Efter 30 års maktinnehav och regeringsställning är det sannernligen en märklig paroll som man går ut och demonstrerar under.

Skulle det inte kunna vara tänkbart att vi i fortsättningen försökte lösa dessa stora frågor utan att behöva tillgripa demagogiska övertoner? Jag tycker inte att socialdemokratin behöver gripas av panik därför att man inte alltid får vara ensam när olika reformer diskuterar. Någon gång kunde man väl kosta på sig att erkänna, att de stora frågorna har vi i allmänhet löst i bästa samförstånd här i riksdagen och att det också bör finnas förutsättningar för att vi skall kunna göra det även i fortsättningen.

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman! Varje gång jag deltar i en debatt, där jag försöker göra analyser av utvecklingen på ett område, har jag uppriktigt alltid varit rädd för en sak, och jag tyckte verkligen nyss att jag garderade mig tillräckligt tydligt, fastän jag kanske inte helt lyckades, nämligen att det skall kunna sägas, att jag på något sätt vill försöka underkänna de sociala ambitionerna hos borgerligheten.

Jag kan inte förstå att någon kan anse att jag nu gjorde det. Jag försökte bara skildra en verklighet.

Jag har många gånger sagt, att här sitter vi i utredningar eller sammanträden och resonerar på ett sådant sätt, att man ibland inte märker stor skillnad på tongångarna — ibland märks ingen skillnad alls. Men lika väl har vi politiska attityder hos partierna, som klart säger ifrån att vi är på olika linjer.

När jag här reagerar är det mest för vad *partierna* har gjort.

Inom socialdemokratin kan det ju råda olika meningar — ibland vitt skilda — i samma sak, och på samma sätt är det väl bland olika personer inom de borgerliga partierna. Det är orimligt att påstå att jag skulle klistra en enkel etikett på alla som tillhör borgerliga partier och säga, att de är reaktionära och negativt inställda till reformer. Jag känner t. o. m. högermän som har fin social anda.

Jag skildrar den politiska verklighet som partierna stått för, oavsett om besluten omfattats av en majoritet eller inte. Denna politiska verklighet säger ungefär vad jag skisserat i föregående anförande.

Sedan vill jag vända mig till herr Hübinette. Jag konstaterar att det finns många förslag från borgerligt håll, som korsar varandra. Tillsammans utgör de en soppa, som ni inte kan reda upp. För att ni över huvud taget skall kunna förverkliga den politik ni talar om måste ni enas. Edra åsikter går i långa stycken stick i stäv.

Jag vill bara ställa en fråga till herr Hübinette: Har jag missförstått er avsikt? Högern begär en försäkring för arbetstrygghet. Ni har kanske använt fel ord, men faktum är att man får det intrycket att ni vill ha en försäkring som tryggar arbete — det är den terminologi ni använder. Andra talar om en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring osv. Om man studerar det föreliggande materialet inser man, att det inte finns någonting genomtänkt i det och att det korsas av verkligheten på allehanda sätt. Det var den »soppan» jag talade om.

Vidare tyckte herr Hübinette och andra talare att det var »gammalt» att resonera som jag gjorde. Jag förde en debatt om dagens verklighet och gjorde bara en historisk tillbakablick. Av naturliga skäl finns det ingenting som borgerligheten skyr så som att bli påmind om sitt leverne en gång i tiden. Man vädjar rent av till oss att inte påminna om det!

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

Jag skall här kommentera Herbert Tingstens tes om att det inte finns några ideologiska åsiktsskillnader i vårt samhälle att tala om. Min uppfattning är att det finns diken, för att inte tala om dalar och raviner, mellan socialdemokrati och borgerlighet. Vi har bara svårt att upptäcka dem, ty vi lever i en demokrati, där vi måste fånga människorna. Jag tror dock inte ett ögonblick, att vi skulle ha befunnit oss där vi befinner oss i dag, om det i en gång-en tid hade varit borgerlig mentalitet som bestämt utvecklingen här i landet.

När herr Eric Carlsson säger att man inte skall bestrida den goda viljan hos de borgerliga partierna och de enskilda borgerliga, vill jag replikera på den punkten, att inte ens herr Eric Carlsson tror väl att vi skulle ha kommit så här långt, om vi skulle ha följt anvisningarna från borgerligheten bara för kort tid sedan.

Herr Hübinette, som är så upprörd över att jag på något sätt skulle ifrågasätta den goda viljan hos högern, vill jag erinra om vilken bitter kamp vi förde för några år sedan om ATP. Hur var det då, herr Hübinette, med högerens intresse för tryggheten? Den bittra reflexion som vi gör ibland och som jag gjorde i mitt förra anförande är ju, att så länge vissa grupper kände tryggheten struntade man i dem som levde otryggt. Den gången förde ni sannerligen inte det språk som ni för i dag! Det är därför, herr Carlsson, som jag tycker det är litet förmätet att liksom ta munnen full och låtsas som om det var borgerligheten i landet som har bäddat för en utveckling, som möjliggör en radikalare politik än den som socialdemokratin slåss för, i varje fall den vilja som socialdemokratin har.

Sedan talade herr Eric Carlsson om arbetare i 60-årsåldern och däröver. Vi vet alla att de utgör ett problem. Jag skall ta ett annat exempel, herr Eric Carlsson, på hur ni gör i praktiken. Vi har i dag och har tidigare haft ännu hårdare villkor för dem som har drab-

bats av olycksfall i arbetet. Att ha råkat ut för ett gravt olycksfall har betytt en mycket kraftig standardsänkning. Vad har ni gjort på den punkten? Har ni tagit något initiativ? Nej! Hur har det varit med alla skogsarbetarna med utslitna ryggar, om vilka jag har talat ett par gånger tidigare i denna kammare? Har ni inte vetat om hur skogsarbetarnas lott har varit? Har ni begärt något för att de skulle få pension tidigare? Nej! Allt detta gör att den makalösa iver som i dag demonstreras inte riktigt övertygar om att den är fri från politisk taktik i detta fall.

Vidare vill jag fråga herr Eric Carlsson: Menade centern ingenting med kampanjen för några år sedan mot att »sitta i statens knä»? Menade ni inte med den kampanjen, att man inte skall använda staten i så många sammanhang som socialdemokratin vill? Ni måste ju ha menat någonting med kampanjen. Var vänlig och beskriv avsikten, så att vi en gång för alla får klart för oss vad ni menade. Nu kan jag inte se annat än att ni ganska onyanserat vill sätta folk i statens knä. Har ni ändrat politik?

Jag har ytterligare en fråga — jag vet inte vem som skall besvara den, men jag vänder mig till centerpartigruppen här i kammaren. I sju år var er partiledare inrikesminister. Varför gjorde han inte någonting åt bekymren med arbetslösheten? Bekymren var väl då inte mindre för de människor som berördes av arbetslöshet? Men då hörde vi ingenting om dessa problem.

För herr Per Jacobsson vill jag framhålla, att det ingalunda är så att socialdemokratin vill ta äran åt sig för allt gott som har gjorts t. ex. på det sociala planet. Det enda vi väl säger är, att det är vi som har drivit på nytänkandet och varit den verkligt progressiva kraften. Ni har tyvärr, herr Per Jacobsson, mest excellerat i skattegnäll och i försök att misstänkliggöra den stat som ni nu vill satsa så friskt på. Jag tycker då att det är tid för oss att säga ifrån att vi tycker att svängningarna går alldeles för fort.

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

Herr Jacobsson anser att det inte är så underligt att man finner fel i samhället och vill reformera, och så tar han upp demonstrationerna 1 maj. Det har förekommit debatter i frågan huruvida det skall hållas 1 maj-demonstrationer, och borgerligheten har försökt övertyga oss och vårt folk om att den tiden vore förbi, när man behöver hålla på med sådant.

När vi fortsätter 1 maj-demonstrationerna, är det av två skäl. Vi tycker att det finns för många brister i samhället och att en god samhällsordning alltid kommer att vara hotad. Utvecklingen kommer att kräva progressiv, radikal och reformvänlig anda. Vi måste hålla den känslan levande, och vi använder 1 maj-demonstrationerna som ett medel. Och skulle vi någon gång råka bli utan ett inrikespolitiskt ärende, så kunde vi ju tycka att den sargade världen, med alla farligheter och det hot som trasigheten utgör också för oss, kan vara skäl att demonstrera på 1 maj.

Tänk, så roligt det vore, om de borgerliga partierna ville gå med 1 maj — om inte i våra tåg så i egna — eller skaffa sig en annan dag och visa sin vilja att samlas ibland för att syn- och hörbarligen säga ifrån att det jämt och ständigt finns plats för reformer, nytänkande och nyskapande!

Herr HÜBINETTE (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag kanske för klarhetens skull skall tala om för herr Persson vad det är högerpartiet åsyftar i sin motion. Han tyckte att det var dunkelt, men det måste i så fall återfalla på regeringens direktiv till utredningen. Vad vi syftar till framgår mycket tydligt av klämman, där vi yrkar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t vidtar sådana åtgärder att resultatet av KSA-utredningens uppdrag i vad gäller arbetslöshetsförsäkringen snarast kan föreläggas riksdagen.

Är det något dunkelt i detta, måste

det, som jag sade, bero på någonting annat.

Med anledning av att herr Persson tog upp ATP-frågan vill jag bara helt kort anföra — kammarens ledamöter vet det förut, så det är i praktiken onödigt att tala om det — att det frågan gällde inte var *om* utan *hur* försäkringen skulle ordnas.

Sedan vill jag göra ett litet påpekande om statsbidragen till dem som är arbetslösa. Om man läser statsutskottets utlåtande nr 64, finner man att förbättringen bekostas till 93 procent av staten och 7 procent av kassorna själva. De som står utanför får således vara med och betala i mycket stor utsträckning till dem som är försäkrade.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Herr Persson började med att tala om ideologiska skillnader mellan vad han kallade socialdemokrati och borgerlighet och försökte visa upp vad han kunde hitta i den vägen, men han kom så småningom fram till att han inte kunde bestrida att det finns enskild vilja som bidragit till att man kommit långt i fråga om reformpolitiken på olika områden.

Jag tycker att herr Persson bör vara väldigt försiktig med att tala om klyftor, ifall vi skall fördjupa oss i diskussionen om skillnaden mellan socialdemokrati och borgerlighet. Under min tid här i riksdagen har både jag och andra träffat på frågor, där socialdemokrati och bolagshöger funnit varandra ganska väl. Se på vissa avsnitt av den ekonomiska politiken, bolagsförbudslagens upphävande osv.! Det behövs inga långa uppräknningar. Vi som upplevt detta är nog ändå medvetna om det. Det är väl ändå rasande svårt att i dag göra uppspaltningar mellan borgerlighet och socialdemokrati. När man börjar analysera det finner man ju att meningarna ganska mycket går in i varandra.

Så diskuterade herr Persson en rad olika saker. Han frågade: Hur var det

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

med viljan när ATP skulle genomföras? Jag vill svara att det fanns alternativa förslag som också hade gett goda lösningar och som i minst lika hög grad byggde på solidaritet; människorna hade enligt dessa lösningar fått mer av jämlikhet än vad ATP ändock innebär. Sedan vi nu fått ATP har vi här i riksdagen i olika omgångar diskuterat möjligheterna att ta bort en del av de skönhetsfläckar som finns när det gäller de korttidsanställda, beräkningen av pensionspoäng osv. för låginkomsttagarna, som har gjort en lång arbetsinsats men som har en flack inkomstkurva. Det är grupper som blivit missgynnade — den saken kan man inte komma förbi.

Herr Persson frågade mig: Vilka insatser gör man för att hjälpa de människor som råkat ut för olycksfall i arbetet? Ja, där tror jag att det finns utrymme för insatser, herr Persson. Den som haft att föra mål och söka nå rättvisa för enskilda människor, som drabbats av sådana olycksfall, har nästan slagit sin panna blodig mot försäkringskassan och mot riksförsäkringsverket men har ändock delvis kunnat få rätt i försäkringsdomstolen. Det råder inget tvivel om att här finns mycket att göra, och jag är beredd på en diskussion tillsammans med herr Persson för att se vad vi kan åstadkomma på detta område. Förhållandena är icke tillfredsställande — frågan är bara hur vi skall kunna tackla problemet för att nå en bättre tingens ordning.

Vidare ställde herr Persson den frågan till mig — och det är väl ändå en ödets ironi: Vad har centern gjort för skogsarbetarna, med deras utslitna ryggar osv., när det gäller pensionsåldern? Herr Persson kan knappast ha undgått att märka att vi alltsedan 1962 från centerhåll haft motioner om en sänkning av pensionsåldern. Kammaren skall om en liten stund behandla den frågan, och andra lagutskottets utlåtande i ärendet visar ställningstagandet — liksom tidigare har vi från centerhåll blivit ensamma om vårt krav på sänkt

pensionsålder. Jag tror emellertid att om herr Persson vill medverka till sänkt pensionsålder så skall vi få en verklig behandling av det ärendet och kanske finna varandra. Kunde herr Persson sluta upp på centerlinjen när det gäller sänkning av pensionsåldern är det möjligt att vi från centerhåll och socialdemokratiskt håll kan finna en linje för att verkligen genomföra denna, enligt min mening, den mest angelägna sociala reformen för närvarande.

Så talar herr Persson om att vi från centerhåll drivit en aktion om att »sitta i statens knä». Jag förstår inte den diskussionen, det måste jag säga. Men jag vet att det fanns ett parti som drev den aktionen — dåvarande partiledaren är i dag landshövding någonstans i landet, och hans partisekreterare är av regeringen utnämnd till generaldirektör i ett statligt verk. Jag vill minnas att det var från detta håll aktionen drevs om att man satt i statens knä. Under 1950-talet skapade det ganska mycket bekymmer, herr Persson, när vi var i regeringsställning och gemensamt sökte föra en vettig politik som misstänkliggjordes ute i landet. Det skapade problem både för oss i centerpartiet och för er i socialdemokratien.

Slutligen förde herr Persson en mycket intressant diskussion om förstamajdemonstrationerna, som skulle stimulera massorna att samlas omkring och arbeta för ideal. Herr Persson efterlyste om inte också vi skulle kunna vara med och stödja angelägna reformer för att på det viset sätta kraft bakom kraven. Ja, men det är ju detta vi försöker göra här i riksdagen, herr Persson, när vi från vårt håll aktualiserat exempelvis önskemålet om utredning i syfte att få en allmän arbetslöshetsförsäkring. Kravet på sänkt pensionsålder har jag allt emellanåt sett på standaren i förstamajtågen, men det har icke slagit igenom på socialdemokratiskt håll här i riksdagen.

Vi har alla varit lyhörda för reformer. Jag hoppas att också herr Persson

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

skall vara lyhörd för reformer som är angelägna. Jag tror inte vi har några svårigheter att finna varandra på den punkten.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt blanda mig i debatten, men den tenderar nu att glida ifrån det egentliga ämnet, och vi kanske skall återföra våra överläggningar till det förslag som föreligger och till det utskottsutlåtande som har presenterats. Men jag skall väl ändå inte helt gå förbi vad som har förekommit under de sista minuterna.

Herr Yngve Persson var braständare, och det svarar förmodligen ganska väl mot hans temperament som jag tycker är på något sätt förtjusande. Han är ju hälsinge — hälsinge utan kniv, om jag har förstått det hela rätt, men ändock intresserad av att få debattera.

Till de borgerliga representanterna skulle jag vilja säga, att det vore farligt om ni underskattade det som herr Yngve Persson har sagt och inte tror att det är representativt för en ganska omfattande mening bland fackföreningsfolket, och inte minst hos våra arbetslöshetskassor. För många — och jag har mött många under de sista månaderna — har frågan varit: Vad avser de borgerliga partierna med sin aktion? Är avsikten att slå sönder de nuvarande arbetslöshetskassorna? Jag säger inte att så är fallet, utan säger bara att det är många som har ställt den frågan.

Det är ganska rimligt, om man så gör. Fortfarande vet vi inte var ni står. Jag begär inte något besked i dag, eftersom — och det har jag sagt vid åtskilliga tillfällen — detta spörsmål för närvarande utreds av en utredning där de borgerliga representanterna är med. Det tillkommer ändock representanterna i utredningen att presentera de förslag som vi räknar med att de har mandat från sina partier att föra fram.

Dessa förslag får sedan övervägas inom utredningen, och när förslagen kommer får vi tillfälle att diskutera dem och se i vilken omfattning de kan genomföras.

Jag säger detta om reaktionen hos många inom arbetslöshetskassorna därför att det inte bara är industriarbetare och motsvarande grupper, som har arbetslöshetskassor. Också stora tjänstemannagrupper har bildat arbetslöshetskassor, och det finns grupper som är på väg att bilda sådana. Jag erinrar om SACO, som har meddelat sitt beslut om att i höst bilda en arbetslöshetskassa.

Det är ett utomordentligt arbete som ligger bakom uppbyggnaden av den frivilliga arbetslöshetsförsäkring, som vi har i vårt land och som inte har någon motsvarighet någon annanstans. Det har bl. a. i en stor artikel i Veckans Affärer presenterats en specialundersökning härom, beloppsmässigt osv. Tro inte att dessa kassor är uppbyggda utan ansträngningar och väldig möda från deras sida som har byggt upp dem.

Jag var med — låt mig berätta om det — år 1936 i ett fackförbund och vid en kongress, där det beslutades om en arbetslöshetskassa. Det tillhör ett av mitt livs stolta ögonblick att ha fått vara med om det. Herr Werner, som representerar kommunisterna, är nu inte inne i kammaren. När han sade att han ville uttala sig på sin grupps vägnar, tyckte jag att det var förtjusande på något sätt. Han bör åtminstone inte i denna kammare ha något större besvär att ena gruppen! Han är självfallet också representativ för gruppen när han uppträder. Men om han hade varit här, skulle jag ha velat säga honom, att när jag 1936 som ombud för en fackförening på kongressen biträdde och understödde förslaget om startande av en arbetslöshetskassa, så blev jag hårt kritiserad av kommunisterna i avdelningen hemma i Ljungby därför att jag hade intagit denna ståndpunkt. Nu känner jag en viss tillfredsställelse över att herr Werner har uppträtt och

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

självfallet ställt sig bakom den försäkringsverksamhet som vi har i dag. Jag tror att samhället är skyldigt många av våra arbetslöshetskassor ett tack för ett enormt arbete.

Herr Hübinette sade ungefär, att de som frivilligt skapat sig trygghet — jag hoppas att jag missuppfattade honom, ty det föreföll vara något slags ironi i hans ton — inte brydde sig om andra. Slutsatsen av det resonemang som herr Hübinette inledde var nämligen att de som i dag är arbetslöshetsförsäkrade — och det socialdemokratiska partiet — inte bryr sig om andra grupper. Jag hoppas att herr Hübinette skall ta tillfället i akt att rätta till detta i den mån som ett missförstånd här föreligger. Som herr Yngve Persson har sagt har det ju ändå varit möjligt också för andra grupper att bilda arbetslöshetskassor.

Jag vill erinra om att 1963 års offentliga utredningar, som redovisar arbetslöshetsförsäkringsutredningens förslag, talar om att man 1961 gjort en undersökning i syfte att söka utröna om det fanns behov av och intresse för arbetslöshetsförsäkring bland företagarna och i så fall möjligheterna för dessa att försäkra sig borde vidgas utöver de gränser som den nuvarande förordningen uppställer. Det var en mycket omfattande enkät som gjordes. Låt mig helt kort återge några svar.

Sveriges köpmannaförbund uppger, »att ingen arbetslöshetsrisk kan anses föreligga för dess medlemmar, ehuru en sådan risk förmodligen skulle uppkomma vid en konjunkturnedgång».

Sveriges hantverks- och industriförbund som framhöll: Av 19 branschförbund som svarat har tre förklarat behov av arbetslöshetsförsäkring föreligga. Det var några av de minsta förbunden. Det är ganska typiskt att Sveriges skomakarmästarförbund tillhörde denna grupp, ty dess medlemmar kände redan oron i kroppen.

Svensk industriförening upplyste att inte i någon av de branscher som är

företrädna inom föreningen var företagarna speciellt utsatta för arbetslöshetsrisk.

Svenska droskbilägareförbundet uppgav att någon arbetslöshetsrisk för dess medlemmar inte föreligger.

Riksförbundet Landsbygdens folk säger: »Det finns över huvud taget ej något arbetslöshetsproblem för de av RLF:s medlemmar som enbart är jordbrukare. En jordbrukare lämnar nämligen inte sitt jordbruk förrän han ordnat för sig på annat sätt.» Annorlunda förhåller det sig med småbrukare som jämväl är skogsarbetare.

Vilka slutsatser skulle man dra av denna enkät annat än den som utredningen drog? Den sade nämligen: »De inkomna uppgifterna ger vid handen, att intresset för en arbetslöshetsförsäkring synes vara ringa bland medlemmarna i tillfrågade organisationer.»

Det är då av värde att ställa frågan: Har det inträffat något nytt sedan 1961?

Ja, det har det! Enligt senare undersökningar, från 1965 och 1966, får vi andra besked från dessa stora intresseorganisationer. Det förstärker jag, och det förstärker säkerligen alla kammarens ledamöter. Lanthandlaren i glesbygden, där underlaget för hans verksamhet sviktar, är ju i samma belägenhet som den arbetslöse skogsarbetaren eller den uppsagde industriarbetaren vid ett bruk. Hantverkaren på orten har det likadant.

Också tjänstemännen har kommit in i en situation där tryggheten i jobbet inte är densamma i dag som den var bara för några år sedan. Arbetslösheten är inte lika omfattande i tjänstemännens arbetslöshetskassor. Den har legat vid 0,6 procent mot ungefär 3 procent i de övriga arbetslöshetskassorna under de senaste månaderna, men ändock får trygghetsproblemet en helt annan aspekt. Strukturomvandlingen ställer oss inför svårigheter att bereda sysselsättning och utkomst för många människor ute i bygderna.

Det är ju detta som har föranlett att vi har sagt till KSA-utredningen: Ni

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

måste se särskilt på dem som har det svårast i dagens läge, nämligen de äldre. Jag vill säga till herr Yngve Persson, som tyvärr inte är här just nu — det är enligt min uppfattning viktigt att det blir sagt — att den som tillhör arbetslöshetsförsäkringen har en trygghetsfaktor så länge han har försäkringens skydd. I dag varar skyddet sex månader. Efter de sex månaderna är han utförsäkrad. Om inget nytt jobb står till förfogande är ju vederbörande ställd utanför möjligheter till utkomst. Han kan naturligtvis söka sig arbete på annat håll, han kan begära arbetsmarknadsmyndigheternas bistånd att få arbete. Men om det inte finns arbete på platsen, om det inte går att organisera beredskapsarbete eller skyddad sysselsättning, skall han då flytta?

Då kommer vi till det mycket ömtåliga problemet: I vilken omfattning skall vi tvinga människor att flytta? Jag tror att det är nödvändigt — och det har vi alla varit överens om genom de beslut som vi fattat om arbetsmarknadspolitiken — att rörligheten på arbetsmarknaden kommer att bestå. Vi kan tyvärr inte, har det visat sig, lokalisera företag till alla orter och bygga upp nya verksamheter där andra har lagts ned. Det har blivit en koncentration, och det får vi i långa stycken acceptera. Då får många människor finna sig i att flytta.

Men frågan är: Skall vi *tvinga* dem som är säg över 60 år att flytta? Här kommer de mänskliga synpunkterna in i bilden vid bedömningen. Vi har sagt oss att vi inte tvångsvis kan genomföra en omflyttning av människor i dessa åldrar. De skall beredas möjligheter till omskolning, utbildning för nya uppgifter, komplettering av sin utbildning, och de skall få allt det stöd som samhället kan ge vid flyttning. Men att tvångsvis flytta om är vi inte beredda att göra.

Det är därför vi lagt fram de förslag som nu behandlas. Ersättningstiden från arbetslöshetsförsäkringen skall förlängas från ett halvt år till ett och ett halvt år, och efter utförsäkringstiden i

arbetslöshetskassorna skall samhället bistå de enskilda människorna med det omställningsbidrag som nu är föreslaget.

Vi har också funnit att situationen för andra grupper är likställd med situationen för den arbetslöse arbetstagarren, och därför har utvidgningen kommit att ske. Jag vågar också säga, att man hos fackföreningsfolket har förståelse för detta. Det råder ingen avoghet mot de nya grupper som kommer in. Men fortfarande anser arbetslöshetsförsäkringens medlemmar — vare sig de tillhör tjänstemannaorganisationer eller LO-förbund — att det är utomordentligt viktigt att kassorna också i framtiden får spela en avgörande roll. Jag kan inte tro att det skall finnas några svårigheter att klara en uppbyggnad också av en allmän trygghetsförsäkring, där A-kassorna får spela den huvudsakliga och avgörande rollen. Det är den uppfattningen vi arbetar med och som jag har gett uttryck för. Det behöver väl inte stå någon diskussion om den. Det är utredningens sak att diskutera tekniken och att presentera förslag.

Låt mig, herr talman, innan jag slutar, säga att i den trygghetsdebatt som vi för måste vi vara överens om att den strukturomvandling och omställning av vårt samhälle, som pågår, kan ingen av oss hejda eller stoppa med hänsyn till utlandskonkurrens eller andra omständigheter. Den strukturomvandling och den strukturpolitik som vi bestämmer oss för måste åtföljas av en trygghetspolitik. Trygghetspolitiken måste följa strukturpolitiken som en skugga. Människorna måste ha känslan av att samhället bistår dem i denna tid av svårigheter som de får uppleva. Det föreliggande förslaget är ett led i detta syfte. Jag säger »ett led i detta syfte» — det är inte en slutgiltig lösning. Vi väntar på ytterligare förslag. Men det är ett utomordentligt viktigt led i detta avseende.

Men låt oss inte därför tappa bort att huvudlinjen är arbetslinjen. Den skall

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

inte ersättas av trygghetsförsäkring. Vi skall med alla de medel som samhället kan ställa till förfogande försöka stimulera till sysselsättning och möjligheter till utkomst.

Detta är en avvägnings- och bedömningsfråga. Men vi måste acceptera att vi inte överallt kan klara sysselsättningen. Det kan inträffa perioder som är svåra, och där den första stöten måste tas av de trygghetsförsäkringar som vi kan bygga upp.

Som sagt, då det gäller de löneanställda omfattar den nuvarande försäkring- en ungefärligen 85 procent av det totala antalet. Genom den utvidgning som nu sker också till andra grupper har man anledning att räkna med att vi kanske fångar in några ytterligare procent av de återstående cirka 15 procenten och de får då detta trygghetsskydd. Men därmed är vi inte färdiga, och vi får som jag nyss sade avvakta den pågående utredningen.

Jag vill fråga: Vad är det egentligen som förekommit här i riksdagen under denna debatt? Vad de borgerliga partierna begär är att utredningen skall påskyndas. När jag lyssnade till någon av talarna, tänkte jag på den där mannen som höll på med ett experiment och blev tillfrågad av en god vän vad han höll på med. — Jag uppfinner krutet, svarade han. — Men krutet uppfanns ju för flera århundraden sedan! — Ja, det vet jag, men man kan väl uppfinna det på nytt!

Är det inte på det sättet nu? Vi har en utredning som pågår och som bedriver sitt arbete med all den skyndsambet som är möjlig. Men ni begär att vi ändå skall säga till den att skynda på! Jag menar att det är att söka uppfinna krutet på nytt. Men jag vill tillägga att det är inte mycket av krut i det anspråk som ni här ställer.

Finns det något hinder för utredningen att komma fram så skyndsamt som möjligt? Jag kan inte se det. Och jag har tidigare sagt i denna kammare att all den expertis som utredningen behö-

ver för att bli klar med sin uppgift skall ställas till förfogande. Jag lyssnade med tillfredsställelse till herr Bloms uttalande, att han inte hade någon erinran att göra om takten i utredningsarbetet. Han hade heller ingen misstro mot utredningens representanter utan räknade med att de fullgjorde sitt uppdrag på det sätt som vi förväntar att de skall göra.

Detta tycker jag att vi har all anledning att understryka. Det är inte lätt att sitta i en utredning och lägga ned all tid och kraft för att bli färdig och samtidigt lyssna till mängder av uttalanden, där man begär att riksdagen skall påskynda arbetet.

Jag ställer frågan: Anser ni att det brister i utredningsarbetet? Eller är vi överens med herr Blom på den borgerliga kanten i det uttalandet som han nyss gjorde? Finns det ändå inte anledning att säga, att det utredningsarbete som gjordes beträffande äldrestödet var ett förnämligt arbete, genomfört på kortast möjliga tid. Vad finns det då för anledning att misstänka att inte samma utredning har möjlighet att slutföra sitt huvuduppdrag på samma sätt som skett tidigare?

Till sist är det frågan om tillämpningen av den här försäkringen. Jag skall inte gå in på några detaljer. Men jag vill säga att jag hoppas att handläggningsmyndigheten skall vara generös vid tillämpningen. Den kommer att ställas inför många besvärliga avvägningsproblem. Jag skulle vilja rekommendera att i en svår situation hellre fria än fälla, d. v. s. hellre ge ett bistånd än att avslå en framställan om sådant. Med den kännedom vi har om vårt arbetsmarknadsverk, är jag övertygad om att det inte finns någon anledning att betvivla att så kommer att ske.

Herr Skärman tyckte det var skojigt att läsa upp texten ur en författning som har tillämpats sedan 1956. Det är klart att det kan man göra; jag tror att man kan hitta många trivsamma ord-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

kombinationer också i författningar och lagtexter.

Jag sade att den är skriven 1956, men så långt jag vet har det inte varit några svårigheter för — får jag säga — enkla människor ute i våra arbetslöshetskassor när det gäller tillämpningen av författningens regler och bestämmelser på ett förnuftigt sätt. Det är möjligt att det är svårare, om man är fil. mag. att klara ut det här. Men i den praktiska verksamheten finner man lösningar, som är *ändamålsenliga*. Och det är ändamålsenligheten som är det väsentliga, inte enbart texten.

Men jag kan garantera kammaren, att när det blir tid för en omarbetning av denna text, skall vi försöka göra den begriplig — också för människor med långvariga studier bakom sig!

Herr HÜBINETTE (h) kort genmäle:

Herr talman! För att det inte skall råda något tvivel om min inställning till de redan befintliga kassorna, vill jag säga till herr inrikesministern att det var en missuppfattning av honom om han har tolkat mitt yttrande på det sättet. Jag har ingalunda haft något negativt tonfall i mitt resonemang om detta. Anledningen till mitt resonemang var den diskussion, som fördes mellan herr inrikesministern och herr Brundin för en tid sedan där det kom fram att det fanns grupper som inte kunde inlemmas i den frivilliga försäkringen utan i stället för alltid kom att stå utanför den. Vi tycker att när det är så måste man snabbt se till att få en ändring till stånd.

En liten sak till för att klara ut alla missförstånd. Herr Johansson säger: Var står ni någonstans?

Det har jag ju talat om — läs litet i handlingarna så går det bra att få klarhet i var vi står. Jag vill närmast rekommendera den passus där vi säger, att vi förväntar oss att KSA-utredningen snabbt skall komma med ett förslag. Vi har liksom tagit fasta på de direktiv

som regeringen har gett KSA-utredningen. Det tycker jag är en tillfredsställande ståndpunkt.

Bara en liten sak till när det gäller de remissinstanser som herr Johansson åberopade när han sade att den ena efter den andra var negativt inställd till arbetslöshetsförsäkringen. Det gällde också RLF. Men sedan dess har vi ju fått en ny jordbrukspolitik!

En sak till måste jag säga — det gäller nu något som jag vill ge inrikesministern ett erkännande för. Han sade: I första hand skall man skapa sysselsättningsmöjligheter för människorna. Det är när detta inte lyckas som man skall sätta in de här åtgärderna.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! På inrikesministerns inledande fråga hur vi bedömde arbetslöshetskassor som finns, kan jag svara att det väl inte är någon från vårt parti som anser att de skall brytas ned.

Jag vill påminna inrikesministern om den diskussion som fördes här i kammaren för något år sedan, där det förelåg motioner om att ta pengar från ATP-fonderna för att höja folkpensionerna. Den gången sade centerpartiet nej till en sådan lösning, därför att ATP-pengarna var inbetalade för ett visst ändamål och följaktligen inte kunde användas för andra. I varje fall var inte vi beredda att gå med på det. Jag tror att jag därmed har gett inrikesministern ett svar på hans fråga.

Beträffande KSA-utredningen och dess fortsatta verksamhet har vi inte reserverat oss, utan kommer att ansluta oss till utskottets yrkande. För vårt vidkommande råder det alltså klarhet på den punkten. Däremot har jag sagt, att eftersom det har blivit en allmän upplutning kring målsättningen för KSA-utredningen, tar jag det till intäkt för att man kommer att försöka driva utredningen så snabbt som möjligt.

Till slut vill jag tacka inrikesminis-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

tern för folkningen av de aspekter och frågeställningar som jag tog upp i mitt anförande i anledning av motion I: 771, nämligen att iakttä alla möjliga varsamhet när det gällde att ge människor som är 60 år och äldre arbete i sin hemort samt vara utomordentligt försiktig med att förflytta dem till andra orter. Jag hoppas att dessa inrikesministerns ord verkligen skall nå ut. Vi skall försöka medverka till det och till att hänsyn verkligen tas till dessa människor.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Det var ett yttrande av inrikesministern som gjorde att jag bestämde mig för att säga ett par saker i denna debatt.

Han talade om önskvärdheten i att få klarhet i en del frågeställningar. Det är onekligen ett mycket berömvärd önskemål när det gäller den allmänna samsättningsförsäkringen. Från folkpartiets och övriga oppositionspartierna har man verkligen försökt få ett besked från socialdemokraterna om hur de ser på frågan att möjliggöra trygghet för dem som i dag inte har det. Vi kan väl vara överens om att det är ganska många.

När inrikesministern i slutet av mars genom TT sände ut ett tal där det bl. a. stod, att det var hans mening att »ett obligatoriskt inkomstskydd skulle skapas för alla som drabbas av arbetslöshet», trodde vi att det var ett definitivt besked om att socialdemokratin efter åtskillig tvekan äntligen hade bestämt sig för en linje, som i huvudsak sammanfaller med den vi har hävdad.

Det var därför som socialdemokraternas uppträdande i andra lagutskottet något förvånade oss. Där går de tillbaka till de oklara direktiv som inrikesministern har gett KSA-utredningen. Socialdemokraterna talar nämligen åter om att nu skall man förutsättningslöst ta upp dessa frågor. Man bestämmer sig inte för — som vi trodde att de hade gjort i inrikesministerns tal — att det

skall komma ett förslag om »ett obligatoriskt inkomstskydd», för att citera inrikesministern.

Socialdemokraterna i andra lagutskottet har verkligen här svävat på målet igen. När inrikesministern talar om att det är önskvärdt med klarhet ber jag att få instämna, men jag returnerar önskemålet om uppfyllandet till socialdemokraterna.

Det är mot denna bakgrund som jag tycker att folkpartireservationen i andra lagutskottets utlåtande nr 26 är i hög grad motiverad. Socialdemokraterna förefaller återigen att vara litet osäkra på hur man skall ha det. Nu tyckte jag att inrikesministern i stort sett var tillbaka i sina egna tonfall från slutet av mars. Det är alltså möjligt att man har svängt om i sin inställning.

Inrikesministern berörde också den mycket väsentliga frågan om hur det skall gå med de nuvarande arbetslöshetskassorna. Jag hade redan för ganska lång tid sedan tillfälle att offentligen säga att jag tycker att man verkligen skall försöka knyta an till dessa. Inrikesministern angav inte någon metod, och det skall jag inte heller göra. Det kan emellertid vara intressant att notera att man inom fackföreningsrörelsen tydligen har delade meningar om hur man skall se på detta problem. Jag konstaterar också att inrikesministern inte försökte ge intryck av att man inom fackföreningsrörelsen hade en enhetlig uppfattning. Jag kan citera några rader ur en artikel i tidskriften Byggnadsarbetaren. Det fackförbundet har, om jag är riktigt underrättad, en arbetslöshetskassa som i fråga om storlek intar plats nr 2. I artikeln säger man bl. a.:

»Från fackligt håll hävdas ibland att den frivilliga försäkringen, som bör kunna utbyggas och förbättras, bör bibehållas såsom en tillgång för fackföreningsrörelsen. Det kan den givetvis sägas vara. Den är emellertid också en belastning så till vida att den kräver uppbörd av avgifter, som inom områ-

Ang. särskilt stöd åt äldre arbetslösa, m. m.

den med hög arbetslöshet blir ganska dryga.

Som dragplåster åt fackföreningen torde a-kassan närmast appellera till dem som spekulerar i ersättningar. Sådana finns men torde vara relativt få om än dyra att ha. Organisationsprocenten torde emellertid vara minst lika hög bland dem som har jämn sysselsättning och normalt inte drabbas av arbetslöshet men ändå lojalt betalar sina avgifter. Det är dock den sortens medlemmar det gäller att satsa på.

Att säga att en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring skulle försvaga fackföreningsrörelsen är nog att underskatta dess styrka. Rörelsen bör vila på en säkrare grund än så, om den skall ha några framtida utsikter.

Frågan om den framtida arbetslöshetsförsäkringen är i så fall ett tekniskt problem, där det gäller att finna den ur olika synpunkter smidigaste och mest effektiva formen.»

Herr talman! I den sista slutsatsen som man kommer fram till i artikeln om att det gäller att finna den bästa formen ber jag att få instämma. Jag skall inte gå in i en diskussion om de interna problem som tydligen föresvävar Byggnadsarbetaren i detta uttalande. Jag hyser fortfarande den förhoppningen att det skall gå att finna en lösning som verkligen gör det möjligt för kassorna att spela en betydande roll för trygghetens utformning. Jag hoppas också, herr talman, att den senaste svängningen i socialdemokraternas offentliga attityd — den som nu angavs av inrikesministern — också skall vara den sista, så att vi inte skall behöva uppleva någon ny ändring.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Det har förmäls att, medan jag var ute från kammaren ett litet ögonblick, inrikesministern blivit vilseledd av herr Lars Larsson och sagt att jag tyvärr läste upp den gamla lydelsen av lagtexten. Så var dock inte

fallet. Herr Lars Larsson tog fel på den punkten och inrikesministern hoppade i samma galna tunna.

Det har kanske inte så stor betydelse men jag bör väl inte fatta den ironi som statsrådet gjorde sig till tolk för som att statsrådet menar att det nya förslaget har en lämplig, klar och tydlig formulering som är väl ägnad att förtydliga och klargöra för den enskilde medborgaren vilka rättigheter han har i detta sammanhang. Jag vill inte påstå att den gamla — det vill säga den nuvarande — lydelsen heller var bra, men den nya är enligt min uppfattning en klar försämring.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående envar av punkterna 1, 2 och 5 samt därefter särskilt rörande utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 64 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. den frivilliga arbetslöshetsförsäkringens dagpenningbelopp m. m.

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 81;
Nej — 37.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes enligt de avseende punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 771 och II: 997; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ytterligare gjorde herr talmannen i enlighet med de angående punkten 5 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 64 punkten 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;
Nej — 40.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i övrigt hemställt i detta utlåtande.

Ang. den frivilliga arbetslöshetsförsäkringens dagpenningbelopp m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående särskilt stöd åt äldre arbetslösa m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 2 februari 1968 dagtecknad proposition, nr 29, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokol-

Om en allmän arbetslöshetsförsäkring

let över inrikesärenden, föreslagit riksdagen bland annat att godkänna av fördragande departementschefen föreslagna ändringar av den frivilliga arbetslöshetsförsäkringens dagpenningbelopp och grundstatsbidrag m. m.

Propositionen hade i denna del hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet. Statsutskottet hade behandlat propositionen i övrigt. Redogörelse för innehållet i propositionens förslag återfinnes i kammarens protokoll för denna dag vid handläggningen av statsutskottets utlåtande nr 64.

Genom en likaledes den 2 februari 1968 dagtecknad proposition, nr 30, vilken i sin helhet hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändring i förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor,

2) förordning angående ändring i förordningen den 14 december 1956 (nr 630) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Propositionen nr 30 innehöll förslag till de ändringar i författningarna om arbetslöshetsförsäkringen, som föranleddes av propositionen nr 29.

I samband med propositionerna hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen

1) de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 693, av herr *Werner*, samt II: 882, av fru *Ryding m. fl.*, om rätt för lokal facklig organisation att delta i förhandling om arbetsansvisning; och

2) de i anledning av proposition nr 29 väckta likalydande motionerna I: 774, av herr *Werner*, samt II: 998, av fru *Ryding m. fl.*, såvitt nu vore i fråga.

I motionerna I: 693 och II: 882 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta att

i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådan ändring av arbetslöshetskasseförordningens paragraf 36, att den lokala fackliga organisationen alltid bereddes möjlighet att delta i förhandling om arbetsansvisning vid de tillfällen, som i motionerna angivits.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte bifalla följande propositioner, nämligen

1) proposition nr 29, såvitt här vore i fråga,

2) proposition nr 30; samt

B. att följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 693 och II: 882,

2) motionerna I: 774 och II: 998, såvitt här vore i fråga,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **WERNER** (vpk):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionsparet I: 693 och II: 882.

Herr **LARSSON, LARS**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 693 och II: 882; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om en allmän arbetslöshetsförsäkring

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 26, i anledning av motioner om en allmän arbetslöshetsförsäkring m. m.

Andra lagutskottet hade behandlat sex till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 405, av herr *Holmberg m. fl.*, samt II: 508, av herr *Bohman m. fl.*, i vilka motioner bland annat yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att resultatet av KSA-utredningens uppdrag i vad gällde arbetslöshetsförsäkringen snarast kunde föreläggas riksdagen;

2) de likalydande motionerna I: 681, av herr *Dahlén m. fl.*, samt II: 885, av herr *Wedén m. fl.*, i vilka motioner föreslagits, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av tilläggsdirektiv till KSA-utredningen med innehåll, att utredningens uppgift skulle vara att framlägga förslag till en allmän sysselsättningsförsäkring samt att arbetet på detta skulle bedrivas med största skyndsamhet;

3) de likalydande motionerna I: 687, av fru *Olsson, Elvy*, och herr *Fälldin*, samt II: 875, av herr *Larsson* i Borrby.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att motionerna I: 405 och II: 508, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 681 och II: 885 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 687 och II: 875 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

I, vid utskottets hemställan under A, av herrar *HübINETTE* (h) och *Ringaby* (h), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 405 och II: 508, såvitt nu vore i fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts;

II, vid utskottets hemställan under B, av herrar *Erik Filip Petersson* (fp),

Om en allmän arbetslöshetsförsäkring *Blom* (fp), *Anderson* i Sundsvall (fp) och *Rimmerfors* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 681 och II: 885 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av tilläggsdirektiv till KSA-utredningen med innehåll, att utredningens uppgift skulle vara att även framlägga förslag till en allmän sysselsättningsförsäkring samt att arbetet på detta skulle bedrivas med största möjliga skyndsamhet.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herr *Eric Carlsson* (cp) och herr *Gustavsson* i Alvesta (cp).

Herr **HÜBINETTE** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation I vid utskottets hemställan under A.

Herr **BLOM** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation II vid utskottets hemställan under B.

Herr **LARSSON, LARS**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende punkten A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herrar *HübINETTE* och *Ringaby* vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr tal-

Om sänkt pensionsålder

mannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hübinette* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 26 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrar *Hübinette* och *Ringaby* vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hübinette* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 18.

Därjämte hade 23 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten B framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Erik Filip Petersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Blom* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given

varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 26 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Erik Filip Petersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Blom* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 23.

Därjämte hade 23 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls sedermera utskottets hemställan i punkten C.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av motioner om pension till äldre friställd arbetskraft m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr andre vice talmannen.

Om sänkt pensionsålder

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av motioner om sänkt pensionsålder.

Andra lagutskottet hade behandlat följande till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 138, av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*, och II: 182, av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om parlamentarisk utredning rörande sänkt folkpensionsålder; samt

2) motionen II: 117, av herrar *Westberg* och *Jonsson*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att frågan om sänkt pensionsålder måtte göras till föremål för utredning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner

A) I: 138 och II: 182 samt

B) II: 117

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru *Nilsson* (cp) och herr *Gustavsson* i Alvesta (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 138 och II: 182 samt II: 117, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om en sänkt pensionsålder måtte bli föremål för utredning av en parlamentariskt sammansatt kommitté.

Herr **CARLSSON, ERIC**, (cp):

Herr talman! Vi har ägnat förmiddagen åt en ganska lång debatt om trygghetsfrågorna i vårt land. Här nalkas vi ännu en fråga som i allra högsta grad handlar om trygghet. Föreliggande utskottsutlåtande tar upp till behandling motioner från centerhåll angående en parlamentarisk utredning om sänkt pensionsålder.

Det är inte första gången som den här frågan diskuteras. Som framgår av utskottsutlåtandet har vi från vårt håll

Om sänkt pensionsålder

tagit upp denna fråga alltsedan 1962. Den gången tog vi upp principiella synpunkter i samband med diskussionen om den s. k. socialbalken, då vi ansåg att den här frågan var av utomordentlig betydelse i sammanhanget. Sedan dess har vi varje år motionerat om ett avskaffande av den klassklyfta som gör att kroppsarbetare, de tunga jobbens folk, husmödrar och många andra får vänta längst på sin pensionering.

I år har vi fått uppleva att ett par folkpartister också motionerat om en utredning rörande sänkt pensionsålder. Dessa motionärer har emellertid inte funnit något som helst gehör från sitt eget parti. Talet om den socialliberala progressiva inställningen räcker tydligen inte till för att sluta upp kring en reform som verkligen skulle gälla de stora grupperna här i landet och som måste betraktas som en av de mest angelägna uppgifter vi har att lösa.

Den nuvarande pensionsåldern, 67 år, har varit oförändrad alltsedan 1914. Mycket har skett på olika områden sedan dess. Arbetstiden har blivit reglerad på väg mot 40-timmarsvecka. Det finns siare som säger att man skulle kunna komma ännu längre på den vägen — hur det kan bli får väl framtiden utvisa. Vi har fått en lagstadgad semester om minst fyra veckor. Och vi har fått en inkomstmässig standardhöjning som dagens 50-, 60-, 65-åringar knappast kunde drömma om i sin ungdom. Om arbetstiden förkortats och semestern förlängts är det ändå ett faktum att fastän många av de tunga arbetena utförs med maskiner och tekniska hjälpmedel sker en förslitning av arbetskraften som inte är mindre än förr. Det ofta hetsade tempot ger underlag för förslitning både fysiskt och psykiskt av människorna. Vi vet också att utvecklingen i näringslivet är sådan att den något äldre arbetskraften ofta kommer i kläm; den diskussionen har vi ägnat oss åt tidigare i dag, och jag behöver inte nu fördjupa mig i den.

Jag sade förut att sänkt pensionsål-

Om sänkt pensionsålder

der är en synnerligen angelägen reform. Vi brukar ibland säga att Sverige är ett föregångsland på det socialpolitiska området och att vi kommit längre än man gjort på många andra håll. Jag skall inte förneka detta. Men när det gäller pensionsåldern kan man konstatera att en lång rad länder genomfört en lägre pensionsålder än vi. Ett undantag är Norge, där man helt nyligen genomfört en trygghetsreform, den s. k. alderstrygden, där pensionsåldern är 70 år. Danmark har liksom vi pensionsåldern 67 år, men i övrigt är pensionsåldern lägre än vår i alla de länder jag kunnat få in uppgifter från. Den generella pensionsåldern är i Finland 65 år, i Storbritannien 65 år för män och 60 år för kvinnor, i Västtyskland 65 år, i Frankrike 60 år, i Italien 60 år för män och 55 år för kvinnor. Polen har 65 år för män och 60 år för kvinnor, men där diskuterar man sänkning av pensionsåldern med fem år för både män och kvinnor. Sovjet har 60 år för män och 55 år för kvinnor, Japan 60 år för män och 55 år för kvinnor, USA 65 år, o. s. v. Vi kan alltså inte säga att Sverige är något föregångsland i detta avseende — andra länder har kommit betydligt längre.

Vi lever i ett samhälle, som försökt skapa solidarisk trygghet. Då måste man verkligen fråga sig om det kan vara riktigt och rimligt att kroppsarbetarna — de människor som har den tyngsta arbetsdagen och förslits snabbast, något som herr Yngve Persson i dag har omvittnat då det gäller skogsarbetarna — skall behöva vänta längst på sin pension, att de skall behöva vänta till 67 år när andra samhällsgrupper i regel inte har högre pensionsålder än 65 år och ofta lägre. Nog måste man fråga sig om det kan vara rimligt att ha sådana skillnader mellan dem som förslits snabbast fysiskt och andra människor i samhället.

Jag har många gånger tidigare här i kammaren fördjupat mig i denna pro-

blematik och skall inte göra det i dag. Jag vill bara peka på att vi inte kommer ifrån att sänkt pensionsålder för stora grupper här i landet är den mest angelägna sociala reform som nu klappar på dörren.

Man säger att vi för närvarande inte har råd att genomföra en sådan reform. Den skulle kosta alldeles för mycket pengar — man redovisar i utlåtandet att kostnaden skulle bli 650 miljoner kronor för att sänka pensionsåldern till 65 år. Jag har litet svårt att förstå den siffran — jag har ett material här som visar att av en åldersgrupp på drygt 75 000 människor har mer än hälften sin pension på ena eller andra sättet redan nu. Man har gjort förtida uttag, man har förtidspension, sjukbidrag, änkepension eller hustrutillägg, och en ganska stor grupp har också tjänstepension. Det innebär att mer än hälften redan har pension i den ena eller den andra formen. Jag undrar om man har tagit hänsyn till detta förhållande när man redovisat den här statistiken. Jag har svårt att förstå att så är fallet. Det finns därför enligt min mening en lucka i den bild som visar vad det skulle kosta att i dag sänka pensionsåldern med två år.

När man jämför kostnaderna för en pensionsreform med kostnaderna för andra reformer är det nödvändigt att göra en bedömning av angelägenhetsgraden. Vid en sådan avvägning tror jag att det finns all anledning att ge reformen om en sänkt pensionsålder förtursrätt.

Även om medicinska skäl här kommer in i bilden finns också rättviseskäl av första klass. Finansministern sade häromdagen — jag tror att det var vid Metalls jubileum — att det gäller att se till att eliminera kvarstående klasskillnader i samhället som bygger på förlegade uppfattningar om social status och oriktiga värderingar av arbetsinsatserna. Menar man allvar med det talet — och det förmodar jag att finansminis-

Om sänkt pensionsålder

tern gör — måste det vara riktigt att sluta upp omkring en reform som gäller en sänkning av pensionsåldern.

Vad som har sagts tidigare i debatten i dag ger vid handen att det finns flera prominenta företrädare för socialdemokratin som också borde kunna sluta upp kring en sådan linje, och vi skulle kunna få en parlamentarisk utredning som inom en nära framtid kunde lägga ett förslag på bordet.

Det har under årens lopp sagts att vi inte kunde besluta någonting i denna fråga förrän år 1968. Det var då vi skulle genomföra de åtaganden på folkpensioneringens område, som gjordes i samband med att ATP-reformen beslöts. Nu är vi framme vid år 1968, men ändå är man inte beredd att i dag ens vara med om en parlamentarisk utredning som skulle kunna innebära att vi fick ett förslag till en rättvisereform också på detta område inom en nära tid. Jag beklagar detta, men jag hoppas — inte minst mot bakgrunden av de uttalanden som gjordes under remissdebatten i båda kamrarna och de motioner som föreligger om dellösningar — att det i en mycket nära framtid skall finnas möjligheter att få denna mycket angelägna fråga löst, denna för de breda folklagren i detta land så viktiga fråga. Dessa grupper har alltid känt sig åsidosatta, och det gäller här människor som har att göra de tunga arbetsinsatserna. Det är angeläget med en reform på detta område, som skulle kunna innebära att vi skapade litet mera av social rättvisa till gagn för de breda folklagren.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som fru Nilsson och herr Gustavsson i Alvesta har antecknat till andra lagutskottets utlåtande nr 29.

Herr WANHAINEN (s):

Herr talman! Det har fallit på min lott att föra utskottets talan i denna fråga.

Herr Eric Carlsson har med stort patos talat om de grupper som han anser är missgynnade. Visst kan man hålla med herr Carlsson om att det finns skäl som talar för att sänka pensionsåldern för många grupper — det gäller inte bara kroppsarbetarna utan många andra inom de tunga yrkena. Bakgrunden för en sådan åtgärd är emellertid inte så ljus som herr Eric Carlsson vill göra gällande.

Jag vill erinra om vad utskottet anför i utlåtandet: »Antalet ålderspensionärer uppgick i februari 1968 till ca 900 000, varav ca 29 000 tagit ut pensionen före 67 års ålder. Enligt prognoser kommer befolkningsandelen över 67 år att öka. År 1970 beräknas antalet personer över denna ålder till ca 960 000 och år 1980 till ca 1 220 000.»

Beloppet 650 miljoner, varmed enligt utskottsutlåtandet kostnaderna skulle öka för ett år, gäller det antal pensionärer vi nu har. Siffran har utskottet fått av riksförsäkringsverket, och vi har inom utskottet ingen anledning att betvivla dess riktighet.

Frågan om en allmän sänkning av folkpensionsåldern har vid åtskilliga tidigare tillfällen behandlats, men så sent som i fjol avtog riksdagen motioner av samma innebörd som de förevarande. Riksdagen har bl. a. uttalat att en sänkning av pensionsåldern måste vägas mot angelägenheten av andra förbättringar för folkpensionärerna. Riksdagen har vidare hänvisat till de utlovade folkpensionshöjningarna fram till den 1 juli 1968 samt till den inom pensionsförsäkringskommittén pågående utredningen om standardförbättringar för folkpensionärer efter nämnda tidpunkt.

Herr Eric Carlsson talade även om semestrar osv. Det är givetvis en samhällsekonomisk fråga hur man skall lätta arbetsbördan för de tungt arbetande grupperna. Det finns många vägar att gå. Man kan ytterligare förkorta deras arbetstid, och man kan även förlänga semestern. Vilken väg man kom-

Om sänkt pensionsålder

mer att gå har inte i och för sig med denna fråga att göra men kan givetvis diskuteras i detta sammanhang.

Herr Carlsson räknade upp en mängd länder som hade lägre pensionsålder, däribland Finland. Jag känner inte närmare till pensionsnivåerna i de övriga nämnda länderna, men jag känner mycket väl till pensionen i Finland. Den är ungefär 60 procent av vår pensionsnivå, även relativt sett, om man tar hänsyn till penningvärdet.

Detta är en bedömningsfråga mot bakgrunden av de kostnader som skulle åsamkas. Vi vill inte sänka pensionsnivån, utan vi vill höja den ytterligare för folkpensionärerna. Om man går ned i pensionsnivå till cirka 60 procent, som i ett av de länder som herr Carlsson åberopade, kan man utan tvivel ha ännu lägre pensionsålder. Jag skall inte uppehålla mig vid denna fråga. Jag vill bara understryka att man kanske i framtiden får utreda denna fråga ur flera synvinklar. För att en sänkning skall kunna genomföras en gång i framtiden måste man också ta upp resonemanget om en eventuell höjning för de grupper som herr Eric Carlsson ansåg vara gynnade.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till andra lagutskottets utlåtande.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Med anledning av det sista som herr Wanhainen sade vill jag bara göra den kommentaren att det är egendomligt att i ett fackförbund, skogsarbetarförbundet, där medlemmarna har en pensionsålder inom den allmänna pensioneringen på 67 år, hade man en pensionsålder av 60 år som man höjde till 63 år. Varför höjde man inte till 67 år, herr Wanhainen? Då hade man ju fått den rättvisa som man eftersträvar.

Herr Wanhainen säger att man kan tänka sig att höja pensionsåldern för andra grupper. Men är man beredd att

höja till 67 år? Vad tror herr Wanhainen som fackföreningsman? Jag har också sysslat med förhandlingar. Tror herr Wanhainen att det finns några som helst möjligheter att få de grupper som nu har 65 års pensionsålder att acceptera en höjning till 67 år? Vi har ganska stora svårigheter i dag, såsom man agerar på arbetsmarknaden, när det gäller att finna en gemensam pensionsålder av 65 år — det tror jag herr Wanhainen håller med om. Den solidariska politiken i detta land när det gäller människornas ställning räcker inte så långt utöver den egna plånboken och de egna förmånerna. Det har erfarenheten lärt oss.

När det gäller de breda lagren, de människor som går tidigast ut i arbetslivet, som har det tyngsta arbetet där kroppen förslits, som har den längsta arbetstiden och där arbetsinsatserna ofta sträcker sig över 50 år, är det väl då egendomligt att de människorna skall vänta längst på att få pension? Då säger man: Vi har inte råd att sänka pensionsåldern, därför att då skulle det bli lägre pensioner för övriga grupper. Jag vill säga som jag sagt många gånger förr här i kammaren: Har man gjort en arbetsinsats under nära nog 50 år, bör väl denna arbetsinsats rimligen räcka både till en högre pension än den man har i dag och till en sänkning av pensionsåldern med två år.

Det är i dag precis ett år sedan vi diskuterade denna fråga senast. Och i dag är det fem dagar till den 1 maj. Den dagen skall Yngve Persson — han är inte här i kammaren nu — och många andra gå ut och demonstrera och samlas kring paroller. Då skall socialdemokratiska statsråd och riksdagsmän resa omkring i landet och lägga ut texten om sin egen förträfflighet, höll jag på att säga. Det skulle vara värdefullt om man då också studerade banderollerna i förstamajdemonstrationerna. Jag har sett en och annan gång att det finns paroller, där man reser bestämda krav på att pensionsåldern

skall sänkas. Det är troligt att dessa krav kommer att öka i landet, och från den utgångspunkten kanske det hade varit riktigt att detta ärende behandlats i utskottet och kammaren efter den 1 maj. Då hade den kallsinnighet som frågan har mött kanske kunnat förbytas inte bara i ljumhet utan i en vilja att samlas kring en lösning för att få en sänkt pensionsålder.

Vi skall vara medvetna om — och det tror jag att herr Wanhainen och många andra är — att det finns en ganska stark bitterhet på många håll ute i landet över att denna gamla klassgräns mellan kroppsarbetare och andra människor i samhället skall finnas kvar.

Jag skulle kunna fortsätta denna diskussion ytterligare, herr talman, men det är ju fredag. Jag såg på voterings-siffrorna nyss att ganska många är frånvarande, och drar vi ut debatten för långt löper vi risken att ännu flera blir frånvarande och kammarens anseende sjunker. Av den anledningen, herr talman, skall jag inskränka mig till detta, men jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr WANHAINEN (s):

Herr talman! Jag vill påpeka för herr Carlsson att det ändå, som utskottet säger, är ganska lönlöst att sätta i gång en parlamentarisk utredning i ett ärende där man är på det klara med att man inte kan föra frågan i hamn ekonomiskt under de närmaste åren.

Jag har i mitt första inlägg citerat siffror som visar hur antalet folkpensionärer från 67 år och uppåt stiger.

Enligt nuvarande lagstiftning finns givetvis möjligheten att göra förtidsuttag, vilket också nämns i utlåtandet, men detta innebär som alla känner till en minskning av pensionen med 0,6 procent för varje månad. Detta är givetvis i och för sig inte bra, men man har inte kunnat lösa denna fråga på annat sätt.

Om sänkt pensionsålder

Därtill kommer att det givetvis för sådana som skadats i skogsarbetet eller blivit invalider på grund av dåliga ryggar etc. finns ganska stora möjligheter att erhålla förtidspension eller sjukpension. Man har försökt komma till rätta med detta problem genom generösare tillämpning. Hur det ute i praktiken alla gånger sker vågar jag inte säga, men andra lagutskottet har i alla fall flera gånger skrivit att man inte enbart skall ta hänsyn till den medicinska indikationen utan att man också skall väga ihop andra omständigheter, bl. a. möjligheterna för vederbörande att få arbete och utkomst inom det område där han befinner sig.

Jag har inget mer att tillägga, utan jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Herr Wanhainen har inte alltför stora anspråk på solidaritet, när han säger att det var solidaritet, då man höjde pensionsåldern från 60 till 63 år för en del men bibehöll 67 år för skogsarbetarna och när han försvarar att man skall bibehålla denna pensionsålder för skogsarbetarna. Det ligger 4 år emellan, herr Wanhainen. Jag är inte alls imponerad av detta utslag av solidaritet, i varje fall inte när man ser det i det större sammanhanget.

Herr Wanhainen säger att vi inte kan utreda frågan för att det skulle kosta för mycket pengar att genomföra reformen och att det därför inte är någon mening i att företa en utredning.

Vi har här i riksdagen, herr Wanhainen, upplevt att man genomfört snabbutredning av reformer, som kostat så här mycket pengar eller ännu mera utan att valutan för medborgarna ändå blev den som vi alla hoppats på. Det är inte så längesedan vi hade en sådan reform, och vi har kanske efteråt allesammans ställt oss litet frågande, om vi inte hade behövt göra en annan avvägning av angelägenhetsgraderingen mellan reformerna och reformtak-

Om sänkt pensionsålder

ten. Vi kan fråga oss om inte en sänkning av pensionsåldern skulle varit mera angelägen och mera viktig än exempelvis reformen angående karensdagarna i sjukförsäkringen. Vi kunde ha gjort en kompromiss där och kunnat utjämna en klassgräns genom att införa en likhet mellan grupperna också på ett annat sätt.

Herr Wanhainen säger vidare att man har möjlighet till förtida uttag. Javisst, men då sjunker pensionen med 7,2 procent per år — inte bara folkpensionen utan även ATP-pensionen, ty den som gör förtida uttag måste göra sådana både i fråga om folkpensionen och ATP. Och det är inte bara så att pensionen sjunker med drygt 7 procent per år, utan denna lägre pension får man behålla hela livet. Man får inte ens del av de standardförbättringar som genomförs, utan reduceringen består. Och vi är väl ändå överens om, herr Wanhainen, att pensionerna i dag inte är större än att de egentligen inte tål någon reducering, om pensionärerna skall klara sig på ett hyggligt sätt.

Herr Wanhainen har diskuterat skogsarbetare här. Får jag sluta med att berätta vad en skogsarbetare, ansluten till herr Wanhainens förbund, sade till mig vid ett tillfälle. Det var för något år sedan när jag hade motionerat i riksdagen i denna fråga. Mannen är folkpensionär och har varit det sedan några år. Hans hälsa hade inte varit den bästa. Men, sade han, tänk om denna reform med en sänkning av pensionsåldern med två år hade varit genomförd! Då hade mitt hälsotillstånd och min pensionsålder tett sig annorlunda, ty det var de båda åren mellan 65 och 67 år som tog knäcken på mig i skogen.

Detta är en realistisk situation för många människor, herr Wanhainen. Det är från den utgångspunkten som jag menar att det finns anledning att verkligen ta frågan om en sänkning av pensionsåldern under allvarligt övervägande.

Herr WANHAINEN (s):

Herr talman! Jag är för min del inte främmande för att det kan finnas grupper som borde ha en lägre pensionsålder. Jag vet mycket väl hur det är för t. ex. skogsarbetare. Men man kan inte av ekonomiska skäl genomdriva en generell sänkning av folkpensionsåldern utan att riskera en sänkning av pensionens standard.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen enligt därunder framkomna yrkandens propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Nilsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 15.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser vissa allmänna frågor.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom finansdepartementets verksamhetsområde;

Om sänkt pensionsålder

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69 i vad avser utgifter inom inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 i vad avser staten för statens allmänna fastighetsfond; samt

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1968/69 till byggnadsarbeten

Om propagandakampanj för avsättning av svenska produkter på den svenska marknaden

samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.,

varvid utlåtandena nr 66, 68—73, 75 och 77—80 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om propagandakampanj för avsättning av svenska produkter på den svenska marknaden

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 82, i anledning av motioner om propagandakampanj för avsättning av svenska produkter på den svenska marknaden.

I de likalydande motionerna I: 617, av herr *Ottosson m. fl.*, och II: 775, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen måtte besluta bevilja ett anslag under tionde huvudtiteln på 300 000 kronor för budgetåret 1968/69 att användas för en propagandakampanj i syfte att främja avsättningen av svenska produkter på den svenska marknaden under mottot »Satsa på Sverige».

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 617 och II: 775.

Reservation hade anmälts av herr *Ottosson* (h), som dock ej antytt sin mening.

Herr OTTOSSON (h):

Herr talman! Till statsutskottets utlåtande nr 82 har jag fogat en blank reservation för att något få kommentera anledningen till motionerna I: 617 och II: 775 avseende en propagandakampanj för avsättning av svenska varor på den svenska marknaden.

I motionerna har vi pekat på det nuvarande sysselsättningsläget, som givetvis till en del är beroende av den kon-

junkturedgång som började 1966 men även är att hänföra till det höga kostnadsläge som svensk industri i dag har att kämpa med gentemot den utländska konkurrensen. Även om man i dag på vissa håll talar om en svängning i konjunkturen torde denna troligen inte komma i sådan takt att vi inte får räkna med ytterligare besvärligheter. Mina kontakter med speciellt den mindre och medelstora industrin ger mig en ganska negativ bild av utvecklingen under den närmaste tiden. Ett stort antal företag inom olika branscher har under de senaste åren haft sådana driftsresultat att man i stor utsträckning fått använda tidigare samlade reserver för att kunna leva vidare. Men när utvecklingen ekonomiskt går bakåt, går det fortare än man anar och utgör ett verkligt bekymmer.

Utan att vilja göra någon svartmålning av dagens situation tror jag att vi skall vara inställda på att ytterligare ett antal företag kommer att försvinna på grund av ekonomiska svårigheter och därmed förorsaka en påspädning av antalet friställda. Att många av dessa företag ser sin ekonomiska möjlighet att fortsätta verksamheten försvinna beror inte alltid på att företaget är orationellt ur produktionssynpunkt, utan i många fall på det förhållandet att det inte kan klara konkurrensen med från låglöneländerna importerade varor. Detta förhållande att inte få konkurrera på något så när lika villkor har drabbat vissa branscher hårt, t. ex. textil- och läderbranscherna. Allteftersom tiden går kan vi konstatera hur dessa länder börjar göra inbrytningar i allt fler branscher och därmed skapa ökade problem för den svenska företagssamheten, som i och för sig är konkurrenskraftig men inte kan slåss mot priser som inte är kalkylmässigt anpassade utan i många fall bestäms av politiska instanser.

Utskottets majoritet har i utlåtandet pekat på vår liberala handelspolitik

Om propagandakampanj för avsättning av svenska produkter på den svenska marknaden

och att vi tagit aktiv del i arbetet på att sänka tullar och avskaffa handelsbarriärer av olika slag. Motionärerna har här ingen annan uppfattning än utskottet men anser att Sveriges tolkning av de bestämmelser som rör våra internationella överenskommelser inte bör tolkas liberalare av oss än av de länder vi har affärer och avtal med. Om man gör en internationell jämförelse är det inte svårt att konstatera, att vi i detta sammanhang är särskilt generösa. Jag anser nog att vi skall vara generösa men inte i en sådan utsträckning framför andra handelspartners att vi sätter stora delar av vår företagsamhet på spel.

De motioner som behandlas i utlåtandet har inte kommit till av en slump, utan bakom desamma ligger en ärlig avsikt att peka på ett problem, som i dag är en realitet för många. Jag skall inte gå närmare in på hur länder i vår omedelbara närhet, t. ex. Danmark och England, har uppmärksammat problemen och även föranställt om åtgärder, trots att dessa länder väl har samma internationella överenskommelser som vårt land. Jag kan bara konstatera att flera länder i en bekymmersam situation gör ansträngningar för att se om sitt hus.

Herr talman! Även om företagarna är speciellt bekymrade över utvecklingen, delas detta bekymmer av de anställda, som har fått tillfälle att konstatera att en god arbetsinsats i ett rationellt företag inte hjälper när importerade varor av motsvarande kvalitet erbjödes på den svenska marknaden till priser som inte täcker material- och arbetslönekostnader.

Jag fick för en tid sedan en förfrågan från ett fackförbund i min hemort. Fackförbundet undrade om jag ville medverka i en uppvaktnings inför handelsministern för att klarlägga de problem som gällde den branschen visavi importen. Jag ställde mig givetvis gärna till förfogande, men fackförbundet

fick inte respons hos sina överordnade.

Jag har en personlig erfarenhet av att en kampanj, som i början av 1930-talet gick fram under devisen »Köp svenska varor», hade en positiv inverkan på köpinriktningen. I en dagstidning år 1932 fick jag se en helsidesannons, där ett av våra största varuhusföretag meddelade, att det var intresserat av att se kollektioner av svenska varor inom ett antal varugrupper. Jag var då en mycket ung företagare, och det var en mycket besvärlig tid, betydligt svårare än dagens situation. Jag sökte upp företaget och fick en order, som var ganska betydande och som utgjorde en ersättning för tidigare importerade varor. Jag kunde därigenom hålla mitt lilla företag vid liv, trots rådande besvärligheter. Att jag fick ordern tillskrev jag helt den nämnda kampanjen.

Det är alltså många faktorer som har legat till grund för motionskravet »Satsa på Sverige» och därmed även för kravet att satsa på turismen i vårt land i högre grad än vad som nu är fallet.

Jag tror emellertid att motionärerna inte alls är bundna vid den slogan som föreslagits i motionerna, nämligen »Satsa på Sverige». Vi kan lika gärna gå fram under parollen »Satsa på kvaliteten», som i de flesta fall är liktydigt med att man köper svenskt.

Det har ofta i diskussioner ute i landet hänt att konsumenter har klagat över varukvaliteten och svårigheten att få rättelse vid felaktigheter. I praktiskt taget alla dessa fall har det rört sig om importerade varor, som visserligen har varit billiga i pris, men som kanske har fått kastas efter kort tids användning på grund av att service inte har funnits. Köpet har därmed blivit ett oförmånligt köp. Om konsumenten i större utsträckning försäkrade sig om service, reparationsmöjlighet och reservdelar innan en vara inköptes, skulle han eller hon inte bli sittande fast utan korrektionsmöjligheter. Konsumenten skulle kanske i en sådan situation föredra

Om propagandakampanj för avsättning av svenska produkter på den svenska marknaden

en något dyrare kvalitetsprodukt av svenskt fabrikat. Även detta är angelägenheter som kan påtalas i en kampanj och som kan ha positiv inverkan på intresset för svenska varor.

Jag vill till sist, herr talman, framhålla, att jag beklagar remissinstansernas ställningstagande till den föreslagna kampanjen. Jag kan bara hoppas att vi på andra vägar kan aktualisera denna fråga, som just i dagens situation borde ha stor aktualitet.

Herr talman! Jag har inte något yrkande.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Det kanske står ett lätt skimmer av Don Quijote och Sancho Panza över motionärer som drar i härad mot ett mäktigt och så gott som enhälligt statsutskott, men herr Ottosson och jag får ta den risken. Vem som är den ena och vem som är den andra av vapenbröderna lämnar jag därhän.

När våra motioner avfattades i januari, var vi fulla av förtröstan och tro på vårt eget initiativ. Vi trodde oss därmed tjäna den fulla sysselsättningens sak och lämna vårt bidrag till att bekämpa den växande arbetslösheten genom parollen »Satsa på Sverige». Vår tanke var bl. a. att vi genom en reklamkampanj för svenska produkter skulle åstadkomma att svenska arbetstagare skulle stanna på sina gamla arbetsplatser i produktionslivets tjänst. Särskilt gällde detta det område där hotet var störst mot sysselsättningen, nämligen hemmamarknadsindustrierna. Vi tänkte oss att många husmödrar gärna skulle köpa svenskt om de fick klart för sig att de därmed gagnade sina mäns och sina söners arbetstillfällen.

Som herr Ottosson närmare utvecklat, syftade vi med mottot »Satsa på Sverige» eller »Köp svenskt» inte längre än till kvalitet och till att vi bör köpa svenskt när det är bäst och billigast. Vi fann förebilder i kampanjer med mot-

svarande syfte i Danmark och England, som satts i gång med mycket stor kraft.

Men vi har slagit våra pannor blodiga mot praktiskt taget hela det etablerade Organisations-Sveriges massiva ogillande. Så får man inte göra och säga, pojkar, framhåller man. Att satsa på Sverige är ekonomisk nationalism, slungar man oss i ansiktet. Det anses tydligen vara ett fullt ord. Vi hade till nöds kunnat förstå dem som säger att statsbidrag för sådana ändamål lämpligen inte bör komma i fråga, men ogillandet har gällt själva principen. De främsta väktarna på muren, mina synnerliga vänner i Sveriges grossistförbund, uttrycker det så här: »Det måste vara lika angeläget för vårt land att bekämpa uppkomsten av frivilliga mot utrikeshandeln riktade kampanjer som att vända sig mot otillbörliga ingripanden av egentliga handelshinder i form av förhöjda tullar eller importrestriktioner.» Det är en av ekonomisk nationalism färgad kampanj som motionärerna syftar till, och det ogillar Grossistförbundet. Jag tycker nog att motståndarna här slagit in öppna dörrar.

Herr talman! Jag har på hemmaplan utan samvetsbetänkligheter medverkat i kampanjer som »Finn Finland» och i franska veckor och italienska veckor, och jag har deltagit i en svensk vecka i Düsseldorf, där vi verkade för försäljning av svenska varor på den västtyska marknaden. Det var alldeles i sin ordning. Ingen hade något att erinra. Statsmakterna engagerar sig ekonomiskt med stora belopp för kampanjer i USA för att där verka för avsättning av svenska produkter. All prominens i detta land engageras för det ändamålet. Det är all right, ty då verkar man för avsättning av svenska varor utomlands, men den som vill verka för avsättning av svenska varor i Sverige, för att därmed gagna den inhemska sysselsättningen, gör sig tydligen skyldig till en dödsynd mot internationalismens och den

Om propagandakampanj för avsättning av svenska produkter på den svenska marknaden

ekonomiska liberalismens heliga ande. Jag frågar: Var finns logiken i detta dubbeltungade tal?

Det är endast att beklaga att det i dag inte är tillåtet att satsa på Sverige eller uppmana svenska folket att köpa svenskt när det är bäst och billigast. Hade vi vunnit gehör för denna tanke, hade kanhända många arbetstillfällen kunnat säkerställas och ett värdefullt bidrag lämnas till arbetsmarknadspolitiken. Vi är besvikna, herr talman, att principerna är viktigare än sysselsättningen.

Jag tillåter mig trots alla ogillanden att yrka bifall till motionerna. Jag kommer inte att begära votering.

Herr PETERSSON, BERTIL (s):

Herr talman! Jag blev litet konfunderad av herr Ottossons anförande. Vi har ju faktiskt varit helt överens i statsutskottet när det gäller klämman om avslag på motionerna, detta mot bakgrunden av den behandling motionerna varit föremål för.

Vi har låtit motionerna genomgå en ovanligt omfattande remissbehandling, och resultatet är att samtliga remissinstanser utom Skånes handelskammare har avstyrkt motionerna. Yttranden har avgivits av bl. a. kommerskollegium, Kooperativa förbundet, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, handelskammaren i Göteborg och Stockholms handelskammare, och samtliga har kommit fram till ett avstyrkande.

Jag vill citera vad Stockholms handelskammare yttrar: »Det står givetvis enskilda intressen fritt att söka kollektivt verka för köp av det egna landets produkter. Enligt Handelskammarens mening bör emellertid statsmakterna avhålla sig från att engagera sig i dylik propagandaverksamhet. Även om andra industriländer i vissa fall driver en motsatt politik, bör Sverige söka tillämpa en klar handelspolitisk linje jämväl

på detta område. I längden torde vi vara mest betjänta härav. Erfarenheterna av liknande propagandakampanjer, uppföljda av statliga märknings- och andra regler, i samband med krisen i slutet av 1920- och början av 1930-talen visar den begränsade effekten av åtgärder av detta slag.»

Det var mot bakgrunden av sådana remissyttranden och då vi även i övrigt var helt övertygade om att Sveriges liberala handelspolitik är den enda riktiga vägen, som utskottet enhälligt kom fram till att avstyrka motionerna.

Jag ber, herr talman, med det anförda att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Det djupa berättigandet i de föreliggande motionerna bottnar naturligtvis i situationen på vår arbetsmarknad. Man började genom statligt klart fixerade åtgärder »överflytta», dvs. friställa, arbetskraft inom jordbruket och fortsatte med de industrigrenar som producerar speciellt för hemmamarknaden. Textilindustrin har nämnts, vi kan också nämna läder- och kemisk industri. Dessa industrier med avsättning på hemmamarknaden för 85 procent av sin produktion ställdes fria för utländsk konkurrens genom den stor-marknadspolitik som vi redan blivit delaktiga av. Resultatet har jämte konjunkturerna verksamt bidragit till att skapa ett läge på arbetsmarknaden som ger oss anledning till bekymmer i högre grad än på mycket länge.

Jag slår fast att den förda politiken inte innebär någon klar linje; det vill jag säga till utskottets ärade talesman — linjen är så oklar som den vara kan. Vi har däremot en klar exportprotektionistisk linje i förhållande till utlandet i form av krediter och statliga garantier trots talet om frihandel. Kulmen på det hela är det förslag till mervärdesskatt som föreligger och som innebär

Om förbättrade arbetsförhållanden för polismännen

att hemmamarknadens konsumenter får betala subvention för att exportindustrin skall få ut sina produkter. För att utlänningarna skall få köpa billigt så beskattar man produktionen inom landet.

Jag tycker att det finns goda skäl för motionerna, och jag är inte ensam inom mitt parti om den uppfattningen. Om det blir votering, kommer flera av oss att rösta för motionerna om propaganda för att »köpa svenskt».

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 § kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet.

Vad utskottet i detta betänkande hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 § kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., såvitt avser anslag till kompensation för bensinskatt till rennäringen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av motioner angående ändring av den s. k. 21-årsregeln i studiehjälpsreglementet;

nr 31, i anledning av motioner om ersättningen från den allmänna försäk-

ringen för resekostnader i samband med sjukvård; och

nr 32, i anledning av motioner om kostnadsfritt tillhandahållande av vissa läkemedel.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av motioner rörande ersättning till skogsägare på grund av storm- och snöskador; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till byamännen i Vitsaniemi by för bestridande av rättegångskostnad jämte motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om förbättrade arbetsförhållanden för polismännen

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av motioner angående polismännernas arbetsförhållanden samt angående tillståndsgivningen beträffande demonstrationer.

Till allmänna beredningsutskottet hade hänvisats

1) de likalydande motionerna I: 445, av fru *Diesen m. fl.*, och II: 549, av fru *Heurlin m. fl.*,

2) motionen II: 339, av herr *Sjönell* och herr *Johansson* i Växjö,

3) motionen II: 378, av herr *Wiklund* i Stockholm,

4) motionen II: 545, av herr *Adamsson m. fl.*, samt

5) motionen II: 858, av herr *Lindkvist m. fl.*

I motionerna I: 445 och II: 549 hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag för förbättring av polismännernas arbetsmöjligheter.

Om förbättrade arbetsförhållanden för polisnämnderna

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 445 och II: 549 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motion II: 378 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att motion II: 545 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4) att motion II: 339 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

5) att motion II: 858 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation, vid punkten 1, hade anförts av fru *Hultell* (h), fru *Diesen* (h) och herr *Nilsson* i Bästekille (h), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 445 och II: 549 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag för förbättring av polisnämndernas arbetsmöjligheter.

Fru **DIESEN** (h):

Herr talman! Frågan om polisnämndernas verksamhet har vid flera tillfällen diskuterats i denna kammare, trots att denna verksamhet i sin nuvarande utformning inte har pågått mer än ett par år. Redan detta visar att förhållandena inte är så tillfredsställande.

Motioner har från högerhåll väckts såväl tidigare som vid årets riksdag om förbättrade arbetsförhållanden för polisnämnderna. De i år väckta motionerna behandlas i allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 29.

Utskottet erinrade i sitt utlåtande i följd bl. a. om polisnämndernas uppgift att verka för ett förtroendefullt förhållande mellan polis och allmänhet, och anslöt sig till den av rikspolisstyrelsen uttalade uppfattningen att ytterligare organ för samarbete inte erfordrades utan att verksamheten borde byggas ut inom ramen för den nuvarande orga-

nisationen. I år skriver utskottet att det genom rikspolisstyrelsens försorg pågår en inventering av erfarenheter, och man tror att det kommer att framföras olika förslag till förbättring av nämndernas arbetsmöjligheter. Utskottet vill nu avvakta och hoppas att det så småningom skall vidtagas några åtgärder.

Motionärerna tycker inte att det svaret är tillfredsställande, utan vi har avgivit en reservation i vilken vi yrkar att utskottets skrivning skall få följande lydelse: »Utskottet finner polisnämndernas hittillsvarande möjligheter att fullgöra sina viktiga arbetsuppgifter som ett kontaktorgan mellan polisen och allmänheten alltför begränsade och anser att en skyndsam förbättring av nämndernas resurser bör komma till stånd. Utskottet tillstyrker därför bifall till de likalydande motionerna I: 445 och II: 549.»

Den lag som reglerar polisnämndernas verksamhet är ganska oklar i sin utformning. Där står att polisnämnd skall finnas för samråd med polischefen i frågor av mera allmän betydelse för distriktets polisväsende. Polisnämnden skall för polischefen framlägga de förslag och eljest anföra de synpunkter som nämnden finner påkallade för att inom polisdistriktet främja ett förtroendefullt förhållande mellan polisen och allmänheten.

Dessa bestämmelser måste tolkas så att det är polisnämnden som skall ta initiativ till överläggning med polischefen. Det förutsätter ju en aktivitet från nämndens sida som kräver tillgång till fast anställd personal, något slags kansli. Man kan väl inte i så komplicerade frågor som de som rör polisväsendet låta ett antal förtroendemän komma tillsammans och handlägga ärenden som inte har beretts i någon tidigare instans. Det strider mot alla vedertagna principer inom den kommunala förvaltningen.

Polisnämnderna saknar också såväl statliga som kommunala anslag för att kunna bedriva någon dylik utrednings-

Om förbättrade arbetsförhållanden för polismämnarna

verksamhet. Vi finner det nödvändigt att man ställer erforderliga resurser till polismännarnas förfogande, ty om det nuvarande förhållandet skall fortsätta kommer nämndens betydelse att reduceras, och det blir en allmän passivitet.

De förslag och synpunkter nämnden skall framlägga för polischefen skall »främja ett förtroendefullt förhållande». Vad som menas med »ett förtroendefullt förhållande» blir ju en fråga för den politiskt valda polismännen att avgöra. Men »främja» måste väl i det sammanhanget i alla fall tolkas som något slag av aktiva åtgärder, inte bara som ett rent avlyssnande av polischefens synpunkter. Polismännens initiativskyldigheter finns inte reglerade. Det finns inte föreskrivet att det skall hållas ett visst antal sammanträden per år. Däremot stadgas i instruktionen för polischefer att de minst två gånger varje år skall samråda med polismännen. Där pekar man särskilt på tre olika slags frågor, i vilka polischefen har skyldighet att inhämta nämndens synpunkter. Det gäller indelning i polisdistrikt, ändring i polisdistriktets arbetsorganisation och förslag till utgifter.

Polischefens skyldigheter gentemot polismännen är alltså ganska klart definierade, men instruktionen för polismännen är inte lika klar. För att samrådet mellan polischefen och nämnden skall bli reellt fordras ju att man samråder innan beslut är fattade, så att det inte blir någon information i efterhand. Det bör därför stadgas att ett visst antal sammanträden med polismännen skall hållas och att samråd skall äga rum innan beslut i viktiga frågor fattas, och man bör ställa resurser till förfogande. Polismännarnas svårigheter beror ju på bristfälliga resurser och på uppenbar oklarhet i lagstiftningen.

Med hänsyn till vad jag här har framfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som finns fogad till detta utlåtande.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Motionärerna och reservanterna önskar att få bättre arbetsmöjligheter, som det heter, för polismämnarna. Därmed åsyftas väsentligen resurser på kanslisidan, sekreterarhjälp och liknande. Utskottet har erinrat om att polismämnarna bör kunna göra en insats för att verka för ett förtroendefullt förhållande mellan polis och allmänhet på det lokala planet och att man därvid väl kan överväga sådana åtgärder som reservanterna föreslår i fråga om kanslihjälp.

Men vad som sker är att rikspolisstyrelsen håller på med en stor enkät om erfarenheterna från polismännarnas arbete under de senaste två åren. Enkäten inleddes förra året, och rikspolisstyrelsen säger att man räknar med att resultatet skall kunna framläggas under året och att man för närvarande inte är beredd att dra några slutsatser som kan belysa motionärernas synpunkter på polismännarnas verksamhet. Rikspolisstyrelsen önskar därför inte biträda motionärernas hemställan. Vi har oss bekant att materialet kommer att framläggas inom kort. Rikspolisstyrelsen skall då redovisa materialet för Kungl. Maj:t med de eventuella förslag som rikspolisstyrelsen finner lämpligt att framlägga.

I det läget har utskottets majoritet inte ansett att man bör begära en särskild utredning om dessa frågor, utan man bör i första hand avvakta rikspolisstyrelsens enkät och de förslag som den kan föranleda. Även om riksdagen skulle beställa en utredning nu, är det inte rimligt att tänka sig att Kungl. Maj:t skulle tillsätta denna, när man vet att rikspolisstyrelsens förslag är i faggorna. Detta har varit utgångspunkten för utskottets ställningstagande.

Jag hemställer om bifall till utskottets utlåtande, herr talman!

Fru DIESEN (h):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Möller säger att rikspolissty-

Om förbättrade arbetsförhållanden för polismännen

relsen håller på med en enkät. Men när man ser det frågeformulär som rikspolisstyrelsen skickat ut till polismännen, så blir man inte särskilt imponerad. Det har inte alls samma omfång som de frågeformulär som riksdagsledamöterna ibland blir ombedda att ifylla.

Det är ett papper på två sidor, som upptar sex frågor, men den sjätte gäller bara »övriga erfarenheter». I den första frågan vill man ha svar på hur många gånger nämnden sammanträtt. Frågan nummer två lyder: Vilka förslag för att främja ett förtroendefullt förhållande mellan polisen och allmänheten har av polismännen framlagts till polischefen? Som jag redan tidigare sagt saknar polismännen resurser att penetrera dessa frågor.

Det är också symptomatiskt att polismännen i vår huvudstad säger att man inte kunnat framföra några direkta, konkreta och realiserbara förslag. Man kan vidare av detta formulär, när man ser att det bara är ett par centimeter som man har lämnat som utrymme för svaren, dra den slutsatsen att man knappast kan vänta sig några mera genomgripande och utarbetade förslag.

Statsrådet Kling omtalade i ett interpellationssvar i denna kammare i januari förra året att rikspolisstyrelsen förberedde denna enkät. Han uttalade att de föreskrifter som nu gäller för polismännen goda möjligheter till ett förtroendefullt samarbete mellan polischefen och allmänheten. När man penetrerat denna enkät, sade justitieministern, finns det anledning överväga om några jämkningar i nuvarande ordning kan anses motiverade.

Situationen beträffande polisen är synnerligen bekymmersam för Stockholms del. I går kunde vi i tidningarna läsa om katastroflarm från polisledningens sida. 100 man måste varje dag avdelas för bevakning av ambassader, turistbyråer m. m., vilket medför att stora områden i förorterna blir utan bevakning. Polispersonal från lands-

orten som är ovan vid storstadsförhållanden måste nu inkallas. Det är sådana saker som gör att vi inte vill avvakta några eventuella förslag från rikspolisstyrelsens sida utan kräver en omedelbar förstärkning av polismännen.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Polissituationen i Stockholm hör inte till det ämne vi nu diskutera, nämligen tillståndsgivningen vid demonstrationer.

De kommentarer som här gjorts från reservanternas sida ändrar inte saken, nämligen att rikspolisstyrelsen just är i färd med att framlägga resultatet av sin enkät och att riksdagen rimligen bör avvakta resultatet av denna och Kungl. Maj:ts behandling därav. Det kan inte vara praktiskt att i samma stund hemställa om en utredning vid sidan av detta arbete.

Fru DIESEN (h):

Herr talman! Allmänhetens förtroende för polisen är enligt min uppfattning ett betydelsefullt inslag i den fråga som vi nu behandlar.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkten 1 samt därefter särskilt rörande utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr andre vice talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Om förbättrade arbetsförhållanden för polisnämnderna

Fru *Diesen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 29 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Diesen* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 22.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermåra bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i detta utlåtande.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1968/69 till bidrag till de handikappades kulturella verksamhet;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1968/69 till avsättning till fonden för idrottens främjande; samt

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1968/69 i vad avser arbetsmarknad och lokaliseringstöd m. m. jämte motioner.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 169, till Konungen i anledning av proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 9 § kommunallagen.

Anmälades och bordlades skrivelse från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor angående anslag till fortsatt utredning om riksdagens lokalfrågor.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om uppförande och drift av en seismologisk multipelstation;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till stiftelsen Skansen jämte motioner;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om vissa markbyten och fastighetsförvärv i Stockholm m. m.;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande statliga företag jämte motioner; och

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överföring av aktier i Kalmar Verkstads AB;

bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt för Konungen att medge tull- och skattefrihet m. m. för anläggning som uppföres vid rikets gräns, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av motioner om översyn av exportkreditfinansieringen m. m.;

nr 30, i anledning av motioner om utredning angående de mindre företagen m. m.; och

nr 31, i anledning av motioner om utredning rörande möjligheterna att till skapa regionala investmentbolag;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av motioner angående ansvar för skada i samband med kontroll av motorfordon;

nr 27, i anledning av motioner angående respit vid underlåtenhet att betala försäkringspremie;

nr 28, i anledning av motion om obligatoriskt stöldskydd på bilar; och

nr 29, i anledning av motioner om upphävande av förbudet mot offentlig nöjeställning på vissa kyrkliga helgdagar;

tredje lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av motioner om dels utländsk medborgares rätt till fritidsfiske, dels tillstånd till fiske för utländsk gäst vid turistanläggning;

jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1968/69, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av motioner angående vattenvården i mälaronrådet;

nr 32, i anledning av motioner om förhandlingar med Norge för att förhindra vattenföreningar i norra Bohuslän; och

nr 33, i anledning av motioner om förbud mot utsläppande i vissa fall av avloppsvatten i Vättern.

Interpellation ang. viss informations- och upplysningsverksamhet av jordbruksnämndens konsumentdelegation

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Genom beslut av 1962 års riksdag inrättades jordbruksnämndens konsumentdelegation. I samband därmed avvecklades jordbruksnämndens råd beträffande frågor på jordbrukets område. Enligt propositionen skulle konsumentdelegationens uppgift bl. a. vara att bistå jordbruksnämnden med råd och upplysningar. Den skulle vidare »verka till fromma inte bara för den alltmer dominerande andel av det svenska folket, som uppträder som enbart avnämare av jordbrukets produkter, utan också för producenterna själva genom upplysningsverksamhet i lämpliga former, varigenom förståelsen fördjupas för det svenska jordbrukets problematik och ställning i Sverige och i internationellt perspektiv».

På annat ställe i propositionen sägs att man genom reformen skulle vinna, att avnämarna av det svenska jordbrukets produkter, konsumenterna, får en vidgad förståelse för och insikt i de problem, som det svenska jordbruket har att brottas med.

Jordbruksutskottet underströk i sitt utlåtande betydelsen av konsumentdelegationens uppgift som informationsorgan med syfte att fördjupa förståelsen för jordbrukets problematik.

Av det anförda framgår att riksdagen vid sitt ställningstagande fäste stor vikt vid konsumentdelegationens roll som informationsorgan. Därför vore det av värde att få en redovisning rörande delegationens verksamhet på detta område.

Med hänvisning till det anförda ber jag att till statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet få ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet inför kammaren lämna en redogörelse för konsumentdelegationens informations- och upplysningsverksamhet under de gångna åren

Interpellation ang. värdeminskningsavdrag å skog på tillköpt fastighet — Interpellation om ökad hälsouppllysning

med syfte att fördjupa förståelsen för det svenska jordbrukets problematik och ställning i Sverige och i internationellt perspektiv.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation ang. värdeminskningsavdrag å skog på tillköpt fastighet

Ordet lämnades härefter till herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp), som yttrade:

Herr talman! Skogsägare har rätt till skogsvärdeminskningsavdrag om avverkning utförts så att inte endast tillväxten utan även en del av värdet av virkesförrådet vid förvärvet lösgjorts. Nämnade avdrag fick tidigare enligt praxis göras för varje fång för sig, om skogsinnehavet förvärvats genom skilda fång. Av utslag föregående år från regeringsrätten framgår emellertid, att vid beräkning av värdeminskningsavdrag på tillköpt fastighet skall även tidigare skogsinnehav medräknas. En sådan tolkning av gällande bestämmelser kan för de enskilda skogsägarna få vittgående konsekvenser. Det kan nämligen tänkas, att vid avverkning av skog på den tillköpta fastigheten nämnda avverkning motväges av förrådsökning på den gamla fastigheten. Följaktligen får skogsvärdeminskningsavdrag inte göras och hela intäkten från avverkningen kommer att beskattas. Särskilt i de fall då skogsägaren finansierat inköpet av den nya fastigheten med lånade medel ter sig dessa konsekvenser otillfredsställande. Avsikten torde nämligen i sådana sammanhang i allmänhet vara att med de av skogsavverkningen erhållna pengarna återbeta lånet i fråga.

Skogsägare som företog kompletteringsköp innan det ovan nämnda utslaget av regeringsrätten offentliggjor-

des och avsåg att avverka en viss kvantitet för att kunna återbetala på grund av ifrågavarande köp upptagna lån kan givetvis komma i en särskilt prekär situation. De ekonomiska kalkyler, på vilka vederbörande grundat inköpet, saknar nu underlag. I varje fall är det rimligt, att sådana övergångsbestämmelser kommer till stånd att verkning- ar av här nämnt slag undvikas.

Det finns emellertid också anledning se denna fråga från en annan utgångspunkt. Följden av den nya tolkningen av bestämmelserna beträffande skogsvärdeminskningsavdrag kan tänkas bli större obenägenhet att genom kompletteringsköp rationalisera jordbruks- och skogsbruksföretag. Regeringsrättens utslag ligger sålunda inte väl i linje med de krav som måste anses böra ställas på utvecklingen inom jordbrukets och skogsbrukets område. Mot den bakgrunden framstår det såsom angeläget, att åtgärder vidtages i syfte att undanröja nämnda utslag eller i varje fall verkningarna av detsamma.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande fråga:

Är statsrådet beredd vidtaga åtgärder i syfte att eliminera de olägenheter, som följer av att vid beräkning av skogsvärdeminskning å tillköpt fastighet även tidigare skogsinnehav skall medräknas?

Även denna hemställan bifölles.

Interpellation om ökad hälsouppllysning

Herr PETTERSSON, HARALD, (cp) erhöll nu ordet och anförde:

Herr talman! Ingen oenighet kan råda om angelägenheten av att genom olika åtgärder förebygga sjukdomstillstånd. Det primära motivet för denna verksamhet är den humanitära aspekten: att så långt möjligt undvika mänsk-

ligt lidande. Därutöver har de stigande sjukvårdskostnaderna och svårigheter-
na att tillgodose behovet av sjukvårdspersonal understrukt vikten av att alla
möjligheter tillvaratas för att öka våra
insatser på den förebyggande hälsovårdens område.

Under en lång följd av år har medicinalstyrelsen, nu socialstyrelsen, bedrivit en aktiv upplysningsverksamhet och hävdade behovet av att kraftfulla åtgärder vidtas för en ökad allmän hälsoupplysning. Till styrelsen är knuten en hälsovårdsupplysningsdelegation (HVUD) med representanter för olika myndigheter och organisationer. Viss information lämnas även av statens institut för folkhälsan, främst i hygien- och kostfrågor.

I sammanhanget skall även erinras om det hälsofrämjande arbete som utföres direkt eller indirekt av folkrörelserna. Särskilt bör ungdomsorganisationernas arbete härvidlag framhållas.

Utan att på något sätt förringa betydelsen av ovan nämnda insatser måste det sägas, att de varit otillräckliga i förhållande till det behov som finns. Starka skäl talar för en vidgning och intensifiering av hälsoupplysningen. Denna upplysning måste utformas och organiseras på ett sådant sätt att den når och förmår engagera alla medborgare. Den måste uppfattas som meningsfylld och skall väcka intresse hos envar. Den måste kunna referera till självbevarelsesträvan samtidigt som den stimulerar solidaritetskänslan.

Hälsoupplysningen måste integreras i samhällets vitala delar: familjen, skolan, arbetslivet, försvaret, hälso-, sjuk- och socialvården och fritidsverksamheten. Mycket görs redan nu på flera av dessa områden, men väsentligt mer kan göras. Viktigt är att i ökad omfattning utnyttja massmedia, som radio, TV samt dags- och veckopress, för detta ändamål.

Vad gäller organiserandet av en vidgad hälsoupplysning synes det lämpligt att inrättandet av ett särskilt hälsoin-

Interpellation om ökad hälsoupplysning
stitut, med mönster från bl. a. USA, blir föremål för överväganden. Även i vårt land skulle det säkert vara av värde att ha tillgång till ett centralt organ, som fortlöpande kunde medverka till och ansvara för en samordnad framställning av utbildnings- och informationsmaterial av hög klass för användning inom olika samhällsfunktioner.

På hälsoupplysningens område är en samordning angelägen såväl centralt som regionalt och lokalt. På regionplanet bör ett vidgat samarbete eftersträvas mellan sjukvårdshuvudmännen, länsstyrelsen, försäkringsväsendet, organisationerna etc. Eventuellt kan detta samarbete stimuleras genom inrättandet av en läns hälsonämnd. Även på det primärkommunala planet bör det finnas något organ som svarar för samordningen av hälsoupplysningen.

Den ökade konsumtionen av alkohol, tobak, sötsaker etc. innebär hälsorisker med återverkningar på vårdbehov och vårdkostnader. Skatteintäkterna på denna konsumtion uppgår till flera miljarder kronor per år. Utan att frångå principen, att skatteintäkter inte skall specialdestineras, bör det kunna sägas, att det belopp som avsätts för vederbörliga delar av hälso-, sjuk- och socialvården samt hälsoupplysningen och forskningen borde stå i större överensstämmelse med skatteintäkterna i fråga.

Sammanfattningsvis vill jag betona angelägenheten av en vidgad och intensifierad hälsoupplysning. Den bör integreras i alla vitala delar av samhället och organiseras på ett effektivt sätt. Skäl talar för att hälsoupplysningen handhas av ett särskilt auktoritativt organ som tillförsäkras goda resurser för sitt arbete.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande frågor:

Anser statsrådet att den nuvarande hälsoupplysningen är av tillräcklig om-

Meddelande ang. enkla frågor

fattning och bedrivs på ett ändamålsenligt sätt?

Avser statsrådet i annat fall vidtaga åtgärder för att åstadkomma en vidgad intensifierad samordnad hälsoupplýsning?

Kammaren medgav, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades en av herr *Larsson, Åke, m. fl.* undertecknad motion, nr 940, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103, angående effektivisering och samordning av statens skogsföretag, m. m.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställts, nämligen

av herr *Ahlmark* (fp) till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet: »Av vilket skäl vägrar Statsrådet att före sammanträdet med EFTA:s

ministerråd den 9 maj i London besvara min interpellation, ställd den 12 januari, om bl. a. Sveriges hållning till Portugals medlemskap i EFTA och de åtgärder som inom EFTA:s ram har vidtagits gentemot Portugal respektive eventuellt kommer att vidtas vid framtida överläggningar inom ministerrådet?»; samt

av herr *Strandberg* (h) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: »Anser Herr Statsrådet den nyligen införda och egendommeligt utformade årstaxan för allmänflyget för begagnande av statens flygplatser vara tillfredsställande från rättvis- och säkerhetssynpunkt?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.36.

In fidem
K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert